

Rapport

R45:1971

TEKNISKA HÖGSKOLEN I BILBY
SEKTIONEN FÖR VÅG, LÖSNINGAR
BIBLIOTEKET

Programunderlag för ungdomslokaler

Jonas af Klercker

Marly Mattsson

Owe Åhlund

Byggforskningen

Programunderlag för ungdomslokaler

Jonas af Klercker, Marly Mattsson & Owe Åhlund

Idag visas ett växande intresse för fritidslokaler för ungdom. För att skapa underlag för projektörer och nyttjare vid programskrivning har här sammanfattad undersökning utförts vid Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH. Ett stort antal ungdomsledare inom olika ungdomsorganisationer och på ungdomsgårdar ombads beskriva sin verksamhet som svar på en enkät. Detta material bildade underlag för en beskrivning av erforderliga funktionsytor för de olika verksamheterna. En stor del av undersökningen har ägnats metodfrågor, som ett led i det arbete som bedrivs vid institutionens fullskalelaboratorium.

Sedan slutet av 1800-talet har fritidsverksamhet för ungdom bedrivits. Till en början sköttes denna främst av ideella organisationer. Från 1950-talet har emellertid samhället i allt högre grad engagerat sig genom bidragsgivning och kompletterande verksamhet i egen regi. Det råder idag brist på funktionsdugliga lokaler för ungdomsverksamhet, dels beroende på bristande prioritering från myndigheterna, dels beroende på bristande krav från nyttjarnas sida. Idag betraktar man emellertid ungdomsverksamhet som en självklar del av serviceutbudet i bostadsområden, varför ett växande intresse för fritidslokaler visats från skilda håll.

Målsättningen för här sammanfattad forskningsuppgift har varit att skapa underlag för diskussion mellan nyttjare och projektörer vid programskrivning för och projektering av ungdomslokaler. En strävan har därför varit att beskriva de olika aktiviteter som oftast förekommer i ungdomsverksamhet på ett sätt som förstås av såväl nyttjare som projektörer.

Undersökningen påbörjades 1967 och har bedrivits i två etapper. Den första bestod bl.a. av en inventering av förekommande verksamhet, såsom erkänt skickliga ungdomsledare ansåg att den bör bedrivas. Ett 75-tal ungdomsledare inom olika ungdomsorganisationer och på ungdomsgårdar beskrev sin verksamhet som svar på en enkät. Med ledning av det materialet kunde sju olika verksamhetsformer definieras:

Teoretisk verksamhet — arbete med informationsbärande material.

Praktisk verksamhet — arbete med olika material med praktisk och estetisk inriktning.

Scoutverksamhet — den speciella verksamhet som utvecklats av scoutrörelsen.

Sammansatt verksamhet — verksamhet med inslag av såväl praktiska som teoretiska aktiviteter, samt ofta lek och dans.

Spontan verksamhet — verksamhet som inte är "programmerad" utan där aktiviteter kan uppstå på deltagarens eget, spontana initiativ. Aktiviteterna är i stort desamma som i sammansatt verksamhet.

Scenisk verksamhet — utövande av musik, sång, dans eller teater.

Sport — all fysisk verksamhet som inte kan räknas till hantverk, med inriktning på tävling eller motion.

I undersökningens andra etapp gjordes dimensioneringsstudier.

Med utgångspunkt från de i etapp 1 beskrivna verksamhetsformerna diskuterades kraven på lämpliga möbler. För respektive aktivitet gjordes en förteckning över tillhörande möbler med funktionsytor och angivna minimimått, se exempel i FIG. 1.

Med hjälp av olika möbelgrupperingar, FIG. 2, uppställdes hypoteser om för verksamheterna lämpliga lokaler. Slutligen prövades måtten i försökslokaler i full skala som byggts upp i laboratorium. Ungdomsgrupper inbjöds att utföra sina aktiviteter i laboratoriet, samtidigt som man ut-

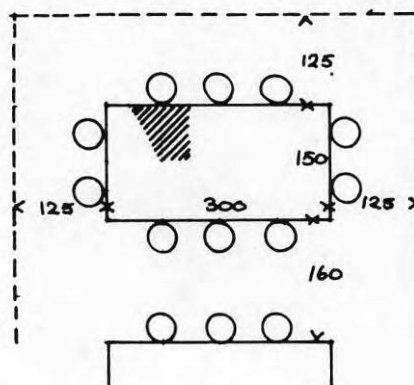

FIG. 1. Arbetsbord för 6-10 pers.

Bygghforskningen Sammanfattningar

R45:1971

Nyckelord:

ungdomslokaler, programunderlag, funktionsytor

sociologiska mätmetoder (fullskalelaboratorium), enkät, sociometri, rollspel

Rapport R45:1971 avser anslag Bb 371 från Statens råd för byggnadsforskning till Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH.

UDK 379.8
725.8:3-053.7
721.011
SfB A

Sammanfattning av:

af Klercker, J, Mattsson, M & Åhlund, O, 1971, *Programunderlag för ungdomslokaler*. (Statens institut för byggnadsforskning) Stockholm. Rapport R45:1971, 144 s., ill. 20 kr.

Rapporten är skriven på svenska med svensk och engelsk sammanfattning.

Distribution:

Svensk Byggtjänst
Box 1403, 111 84 Stockholm
Telefon 08-24 28 60

Grupp: samhällsplanering

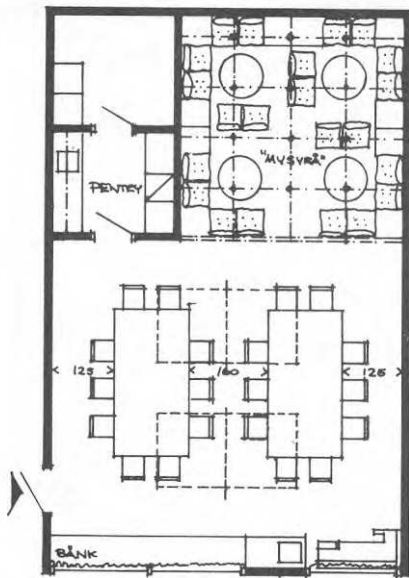

FIG. 2. Det s.k. mysrummet möblerat för "fika" och "spisa" m.m. Aktivitetsrummet möblerat för praktiska aktiviteter och bordtennis (streckat).

FIG. 3. Sammansatt verksamhet, pyssel.

förde olika undersökningar. FIG. 3 föreställer en grupp, under pyssel i laboratoriet (sammansatt verksamhet).

I rapporten ägnas varje verksamhetsform ett kapitel. Detta inleds med beskrivning av verksamheten med avseende på aktiviteter och sammankomster. Därefter följer en förteckning över lämpliga funktionsytor och slutligen exempel på hur en lokal för den behandlade verksamheten kan se ut.

För att kunna studera de utbyggda lokalerna i laboratoriet har det varit nödvändigt att under försökens gång utveckla tillämpbara mätmetoder. Vid institutionen för byggnadsfunktionslära pågår sedan länge utveckling av mätmetoder för laboratoriestudier i full skala. Därför har stor vikt lagts vid metodutveckling vid här beskrivet projekt. Stor möda har också lagts ned på att skapa en fastare undersökningsrutin för att få en säkrare grund för utvärderingen av de resultat som framkommit.

Följande metoder har prövats och utvecklats i försöken: intervju, enkät, observation, sociometri, rollspel, registrering med intervallkamera, registrering med intervallfilmkamera, registrering med fotocell/räkneverk, Elopip (elektriskt opinionsmätningssinstrument) och budgetspel. Det är emellertid speciellt tre som visat sig

särskilt användbara och som bör vidareutvecklas.

Enkät. Metoden med enkäten har den fördelen att den snabbt kan användas för insamling av data från en relativt stor grupp, som vid samma tillfälle uttalar sig om de objekt som studeras. Det är emellertid väsentligt, att stor omsorg läggs ned på konstruktionen av formuläret, så att detta upptar relevanta frågor som skall belysa det problem som studeras.

Sociometri. Eftersom projektet enbart berör ungdomar, bedöms det som intressant att försöka tillämpa sociometri i försöken för att utvärdera gruppstrukturer och eventuella ledare i de grupper som studerades. Viss försiktighet bör iakttagas vid metodens användning, eftersom frågor i sociometri ofta kan uppfattas som känsliga, speciellt av de äldre ungdomarna.

Rollspel. När man väljer att föra över verkliga situationer till laboratoriemiljö, är det viktigt att man strävar efter att efterlikna verkligheten i möjligaste mån. Ett led i arbetet med detta är att utveckla rollspelet som en särskild metod. De erfarenheter som hittills gjorts tyder på att en vidareutveckling av just denna metod bör prioriteras framför dem som nämnts ovan.

Metoderna bör troligtvis ej användas var för sig utan kombineras. Det har

ansetts väsentligt, att efter prövningen av metoderna systematiskt diskutera dess för- och nackdelar för att få en allsidig bedömning av utfallet. Arbetet med en standardisering av undersökningssituationen i fullskalelaboratorium har kommit en bit på väg i detta projekt. En ganska stor arbetsinsats bör dock ytterligare läggas på detta led i framtida fullskalestudier.

Avslutningsvis redovisas en modell för hur fritidslokaler i en stadsdel med 10 000 invånare kan ordnas. Avsikten är att stimulera till debatt kring hur lokaler för ungdoms och andras fritidsverksamhet på ett meningsfullt sätt skall kunna integreras i det övriga utbudet av lokaler i en modern stadsdel.

Tankegången i förslaget är att till stadsdelens centrum knyta en icke ålders- eller kategoribunden fritidsverksamhet, som byggts upp kring högstadieskola, dagcentrum för pensionärer, biblioteksfilial, sportanläggning osv. Som komplement till detta "fritidscentrum" skisseras fyra kvartersgårdar, som huvudsakligen användes för ungdomens "öppna klubbverksamhet", och som är integrerad med låg- och mellanstadieskolor eller barnstugor. För dagens föreningsverksamhet och morgondagens byalag föreslås dessutom ett antal "klubbhem" ute bland bostadshusen, vilka på dagtid med fördel kan användas för barns inomhuslek.

Programme guide to premises for young people

Jonas af Klercker, Marly Mattsson
& Owe Åhlund

Increasing interest is nowadays being shown in recreational premises for young people. The study described here in brief was conducted at the Department of Building Function Analysis of the Lund Institute of Technology in order to provide a basis for designers and users when drawing up briefs for projects. A large number of youth leaders attached to different youth organizations and youth centres were asked to describe their work in the form of replies to a questionnaire. This material formed a basis for a description of necessary space for different activities. Much of the study was devoted to questions connected with method as part of the work being done at the Department's fullscale laboratory.

Spare time activities have been available for young people since the end of the 19th century. At the beginning, these were run by voluntary organizations, but since the 1950's the community has played an increasingly important role via the allocation of grants and provision of similar facilities financed by public funds. There is at present a shortage of suitable premises for young people's leisure activity partly due to the fact that the authorities have failed to grant priority to such premises and partly due to the fact that users are slow to make their requirements known. Today, however, facilities for young people are regarded as a natural part of the various services provided in residential areas and a growing interest in premises for spare time activity has been shown in different quarters.

The aim of the research task briefly described here was to create a basis for discussion between users and designers when drawing up the briefs for the design of young people's premises. We have therefore tried to describe the different activities generally taking place in youth centres in a way which is comprehensible to both users and designers.

The study was begun in 1967 and was conducted in two stages. The first of these stages included an inventory of the types of activity occurring as recognizedly able youth leaders considered they should. Some 75 youth leaders from various youth organizations and youth centres described their work in the form of replies to a questionnaire. Seven different forms of activity could

then be described on the basis of this material:

Theoretical activity — work with informative material.

Practical activity — work with different types of material of a practical or aesthetic bent.

Scouting — the special form of activity development by the Scout movement.

Combined activity — activity including both theoretical and practical elements plus very often games and dancing.

Spontaneous activity — "unprogrammed" activity which arises from the initiative of the participants. These activities are largely the same as those included under the heading "Combined activity".

Scenic activity — active involvement in music, singing, dancing or dramatics.

Sport — all physical activity not associated with crafts and concentrated on competition or exercise.

The second stage of the study involved studies of dimensions.

The requirements governing suitable furniture were then discussed on the basis of the activities described in Stage 1. A list of furniture, areas needed and minimum dimensions was made for each activity (see example in FIG. 1).

Hypotheses were then attempted with the aid of different groupings of furniture (FIG. 2) as to the premises suitable for the different activities. Finally, the dimensions were tested in full-scale experimental premises constructed in a laboratory. Groups of young people were invited to carry out their activities in the laboratory while

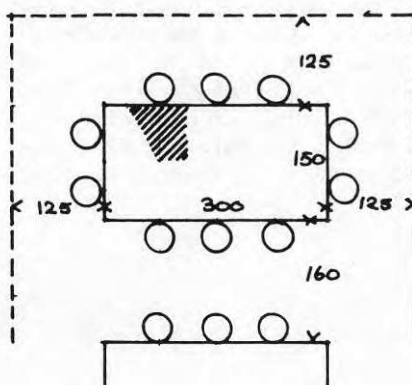

FIG. 1. Work table for 6-10 persons.

National Swedish Building Research Summaries

R45:1971

Key words:

premises for young people, programme guide, space sociological methods of measurement (full-scale laboratory), questionnaire, sociometry, mock-ups

Report R45:1971 was supported by Grant Bb 371 from the Swedish Council for Building Research to the Department of Building Function Analysis, Lund Institute of Technology.

UDC 379.8
725.8:3-053.7
721.011
SfB A

Summary of:

af Klercker, J, Mattsson, M & Åhlund, O, 1971, *Programunderlag för ungdomslokaler*. Programme guide to premises for young people. (Statens institut för byggnadsforskning) Stockholm. Report R45:1971, 144 p., ill. 20 Sw. Kr. The report is in Swedish with Swedish and English summaries.

Distribution:

Svensk Byggtjänst
Box 1403, S-111 84 Stockholm
Sweden

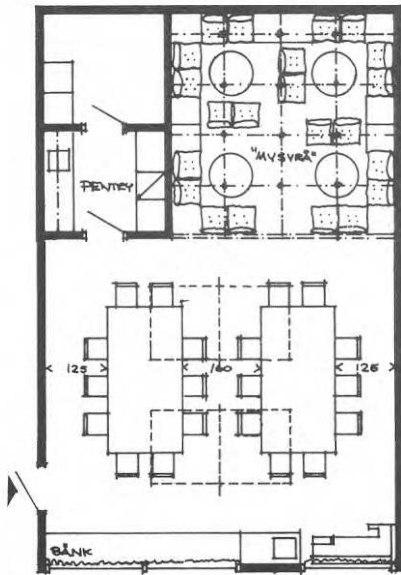

FIG. 2. "Cosy corner" furnished for coffee and snacks etc. The "action room" furnished for practical activities and table tennis (dotted lines).

various studies were conducted. FIG. 3 represents a group at play (combined activity) in the laboratory.

In the report a separate chapter is devoted to each activity. Each chapter begins with a description of the activity, what it includes and how often it takes place. This is followed by a list of suitable areas and concludes with examples of how premises for the activity in question might be designed.

In the course of the experiments it was necessary to develop special methods of measurement in order to be able to study the premises constructed in the laboratory. A project involving the development of methods of measurement for use in full-scale laboratory studies has been in progress at the Department of Building Function Analysis for some time. Great importance has therefore been attached to methods development in the project described here and a great effort has also been made to establish a permanent study routine in order to provide a firmer basis for evaluation of the results obtained.

The following methods were tested and developed in the course of the experiments: interviews, questionnaires, observation, sociometry, mock-ups of situations, registration using a pre-set repeating stills camera, a pre-set repeating film camera, a photoelectric cell/meter, an Elopim (electronic opinion meter) and mock-up budgets. Three of

FIG. 3. Combined activity, play.

these methods proved to be particularly successful and worth further development.

Questionnaires. The method using questionnaires has the advantage that it can be quickly mobilized for collection of data from a relatively large group and provides opinions on the objects studied in a single sweep. It is, however, extremely important that great care should be taken in compiling the questionnaire to ensure that this contains questions relevant to the problems under investigation.

Sociometry. As this project is exclusively concerned with young people, we felt that it might be interesting to try to apply the principles of sociometry in our attempts to establish group structures and the presence of leaders in the groups studied. A certain measure of caution should be observed in using this method since questions in sociometry are often considered sensitive points, particularly by young people in the higher age groups.

Mock-ups of situations. In choosing to transfer real situations to the laboratory environment it is important to try to reproduce reality as far as possible. Part of the work in this field involves developing mock-ups of situations as a separate method. Findings to date indicate that further development of this method should be given priority over the method mentioned above.

It is probable that the best results are obtained by using a combination of methods rather than one method alone. We felt it important that after systematic testing of the methods the advan-

tages and disadvantages should be discussed in order to obtain an all-round assessment of the result. Some progress has already been made in this project with the work of standardizing the study situation in full-scale laboratories. This field will still, however, require a fair amount of work in future fullscale study projects.

The report concludes with a description of a model for how premises for spare-time activity in an urban district with a population of 10,000 can be provided. Our aim is to stimulate discussion on how recreational premises for both young people and other members of the community could be meaningfully integrated with other types of premises in a modern suburb.

The idea put forward in our proposal involves providing recreational facilities uninhibited by restrictions regarding age or category in local centres around a core consisting of a higher secondary school, day centre for pensioners, branch library, sports amenities etc. In addition to this "recreation centre" we have also preliminarily outlined four neighbourhood centres designed mainly for young people's "open club activities" which are integrated with schools for the primary and intermediate grades or with children's day care centres. We also suggest the inclusion of a number of "clubhouses" integrated among the residential buildings for use by the clubs and associations of today and the neighbourhood action groups of tomorrow. These could very well be used in daytime for children's indoor games.

Rapport R45:1971

PROGRAMUNDERLAG FÖR UNGDOMSLOKALER

PROGRAMME GUIDE TO PREMISES FOR YOUNG PEOPLE

av Jonas af Klercker, Marly Mattsson &
Owe Åhlund

Denna rapport avser anslag Bb 371 till Institutionen för byggnadsfunktionslära, Lunds Tekniska Högskola. Intäkterna tillfaller fonden för byggnadsforskning.

Statens institut för byggnadsforskning, Stockholm.

Rotobekman, Stockholm 1971

INNEHÅLL

FÖRORD	5
LIST OF CAPTIONS	6
DEFINITIONER	9
1 PRESENTATION AV PROBLEMMRÅDET	11
1.1 Kort historik	11
1.2 Lokaler för ungdomsverksamhet	12
1.3 Planering av ungdomslokaler	12
1.4 Dubbelutnyttjande av lokaler	13
1.5 Underlag för planering av ungdomslokaler	13
1.6 Utländska jämförelser	14
1.7 Några synpunkter på miljön i ungdomslokaler	15
1.8 Metodutveckling	16
2 UNDERSÖKNINGENS MÅLSÄTTNING	17
3 INVENTERING AV FÖREKOMMANDE UNGDOMSVERKSAMHET	18
3.1 Undersökning av ungdomsorganisationerna	18
3.2 Undersökning av ungdomsgårdar	18
3.3 Undersökning av idrottsorganisationerna	19
4 ANALYS AV FÖREKOMMANDE VERKSAMHET	20
4.1 Insamling av data	20
4.2 Modell för verksamhetens uppbyggnad	20
4.3 Bearbetning av materialet	20
5 SAMMANFATTNING AV INDELNINGEN I VERKSAMHETSFORMER	25
6 PROBLEMSTÄLLNINGAR OCH PROBLEMAVGRÄNSNINGAR	27
6.1 Problemställningar	27
6.2 Begränsningar av problemställningarna	27
7 KORTFATTAD METODBESKRIVNING	29
7.1 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter	29
7.2 Diskussion av lämpliga möbler	29
7.3 Förteckning över erforderliga funktionsytor	29
7.4 Projektering av lämplig lokal	29
7.5 Försök i full skala i laboratorium	30
7.6 Utvärdering av fullskaleförsöken	30
7.7 Exempel på lokaler	32
8 UNDERSÖKNINGSSITUATIONEN OCH METODER I FULLSKALEFÖRSÖKEN	33
8.1 Val av undersökningsmiljö	33
8.2 Val av försökspersoner	34
8.3 Metoder	34
8.4 Sociologisk metod	34
8.5 Teknisk metod	36
8.6 Sociologisk-teknisk metod	38
8.7 Mätproblem	39

9	TEORETISK VERKSAMHET	42
9.1	Beskrivning av verksamhetsformen	43
9.2	Analys och beskrivning av ingående aktiviteter . .	43
9.3	Diskussion av möbler	43
9.4	Förteckning över erforderliga funktionsytor . . .	44
9.5	Projektering av försökslokal	44
9.6	Utvärdering av fullskaleförsöken	44
9.7	Exempel på lokaler för teoretisk verksamhet . . .	50
10	PRAKTISK VERKSAMHET	52
10.1	Beskrivning av verksamhetsformen	52
10.2	Analys och beskrivning av ingående aktiviteter . .	52
10.3	Diskussion av möbler	53
10.4	Förteckning över erforderliga funktionsytor . . .	56
10.5	Projektering av försökslokaler	56
10.6	Utvärdering av fullskaleförsöken	58
10.7	Exempel på lokaler för praktisk verksamhet	60
11	SCOUT-VERKSAMHET	63
11.1	Beskrivning av verksamhetsformen	63
11.2	Analys och beskrivning av ingående aktiviteter . .	63
11.3	Diskussion av möbler	64
11.4	Förteckning över erforderliga funktionsytor . . .	65
11.5	Projektering av lokal	65
11.6	Utvärdering av fullskaleförsöken	65
11.7	Lokaler för patrullsammankomster	71
12	SAMMANSATT VERKSAMHET	74
12.1	Beskrivning av verksamhetsformen	74
12.2	Analys och beskrivning av ingående aktiviteter . .	74
12.3	Diskussion av möbler	76
12.4	Förteckning över erforderliga funktionsytor . . .	76
12.5	Projektering av lokal	76
12.6	Utvärdering av fullskaleförsöken	82
13	SPONTAN VERKSAMHET	94
13.1	Beskrivning av verksamhetsformen	94
13.2	Analys och beskrivning av ingående aktiviteter . .	95
13.3	Förteckning över erforderliga funktionsytor . . .	96
13.4	Projektering av lokal för en öppen ungdomsklubb .	96
13.5	Försökslokal	99
13.6	Utvärdering av fullskaleförsöken	101
13.7	Allmänt	102
14	SCENISK VERKSAMHET	104
14.1	Beskrivning av verksamhetsformen	104
14.2	Lokaler för scenisk verksamhet	105
15	SPORT	111
15.1	Beskrivning av verksamhetsformen	111
15.2	Lokaler för greninriktad sport	112
15.3	Lokaler för motion	113
15.4	Lokaler för kompletterande aktiviteter	115

16	LOKALER FÖR SEKUNDÄRA SAMMANKOMSTER	116
16.1	Sekundära sammankomster	116
16.2	Administration av verksamhet	116
16.3	Större arrangemang	116
16.4	Analys och beskrivning av ingående aktiviteter . .	119
16.5	Diskussion av lokaler	119
16.6	Synpunkter på biutrymmen	120
17	FÖRSLAG TILL VIDAREUTVECKLING AV METODERNA	121
17.1	Undersökningsområde och undersökningsobjekt	121
17.2	Undersökningssituation	121
17.3	Undersökningsmetoder och mätproblem	122
18	FÖRSLAG TILL LOKALER FÖR FRITIDSVERKSAMHET I EN STADSDEL MED 10 000 INV.	124
18.1	Allmänna förutsättningar	124
18.2	Utbudet av fritidsverksamhet	124
18.3	Antaganden om verksamhetens omfattning	125
18.4	Fritidscentrum	127
18.5	Kvartersgård	128
18.6	Kvartersgård, skola och barnstuga	128
18.7	Kvartersgård och barnstuga	129
18.8	Klubbhem	132
18.9	Klubbrum	132
18.10	Sammanställning	132
	REFERENSER	134
	BILAGA. Enkätformulär	135

FÖRORD

I föreliggande rapport redovisas undersökningen "Programskrivning för ungdomslokaler". Undersökningen har tidigare presenterats i delar i Institutionens för byggnadsfunktionslära rapportserie. Rapporten har koncentrerats till den avslutande undersökningen av minimaliststandarden för utrymmet för ett antal verksamhetsformer och aktiviteter. Den har främst inriktats på verksamhet för grupper på 10-20 ungdomar och är inte annat än en början på mer omfattande studier av lokaler för fritidsverksamhet för olika typer av grupper.

I undersökningen har också ingått utveckling av metoder för försök i fullskalelaboratorium. Rapporten ger inte en fullständig redovisning av alla delförsök som genomförts, utan bör snarast uppfattas som en kortfattad sammanställning av de metoder som vi velat pröva.

Anslag till undersökningen har ställts till förfogande av Statens råd för byggnadsforskning. Arbetet har bedrivits vid Institutionen för byggnadsfunktionslära vid Tekniska högskolan i Lund. Projektledare och ansvarig i projekteringsfrågor har varit tekn.lic. Jonas af Klercker. Ansvarig för metodfrågor och metodutveckling har varit utredningssociolog Owe Åhlund. Ansvarig för metodfrågor rörande ungdomsverksamhet m.m. har varit fritidspedagog Marly Mattsson.

Arkitekterna Lil Jogstad-Benton och Hans Helmer har i vissa delar medverkat i projekteringsavsnittet. Fil.kand. Björn Wennström har i slutfasen medverkat i metodavsnittet. Lab.ing. Sven Jönsson och institutionstekniker Jan Holm har medverkat i fullskalelaboratoriet. Civ.ing. Peter Berg har gjort den inledande databearbetningen. Kanslibiträdet Lena Lundahl har gjort utskrift m.m.

Teaterkonsulent Inger Johansson, Göteborg, har medverkat i kapitlet om scenisk verksamhet, och rektor Torsten Engholm m.fl. i SAMSKAP i Malmö har givit synpunkter på skolans roll i den avslutande stadsplanemodellen.

Kontakt har hållits med Statens institut för byggnadsforskning, arkitekt Nils Antoni m.fl. och Statens Ungdomsråd.

Ungdomsorganisationer, fritidsledare och fritidsadministratörer runt om i landet har välvilligt ställt sitt kunnande till vårt förfogande.

KF-Interiör Offentlig miljö har bidragit med tillverkningen av försöksserien av "lådan".

Vi vill framföra ett varmt tack till vår "testgrupp" och alla andra som på skilda sätt bidragit till genomförandet av föreliggande arbete.

Lund i januari 1971

Jonas af Klercker
(tekn.lic.)

Owe Åhlund
(utredningssociolog)

Marly Mattsson
(fritidspedagog)

LIST OF CAPTIONS

- FIG. 4.1.11. Questionnaire No. 2. Response frequency.
- FIG. 4.2.11. Model for organization of activity.
- FIG. 4.2.12. Activities and items of programs. Alternatives listed under letter codes.
- FIG. 4.3.11. Most commonly occurring items on programs/activities.
- FIG. 4.3.12. Number of forms of activity divided between youth centres and youth associations.
- FIG. 5.11. List of activities included at the principle meetings characteristic of the different forms of recreation.
- FIG. 7.5.11. Sketch showing the plan laboratory.
- FIG. 8.5.11. Pre-set, repeater camera.
- FIG. 8.5.12. Microfilm reader.
- FIG. 9.4.11-17. Theoretical activity. Necessary space.
- FIG. 9.5.11-12. Experimental premises for theoretical activity.
- FIG. 9.6.11. Theoretical activity; group work.
- FIG. 9.6.12. Theoretical activity; group discussion.
- FIG. 9.7.11-15. Example of premises for theoretical activity.
- FIG. 10.4.11-17. Practical activity. Necessary space.
- FIG. 10.4.18-27. Cont. Practical activity. Necessary space.
- FIG. 10.5.11-12. Experimental premises for practical activity.
- FIG. 10.6.11-12. Premises for practical activity, B.
- FIG. 10.7.11-12. Example of premises for practical activity.
- FIG. 11.3.11. Item of furniture designed for play in premises used by scout troupe.
- FIG. 11.4.11-14. Scouting. Necessary space.
- FIG. 11.4.15-18. Cont. Scouting. Necessary space.
- FIG. 11.5.11-12. Experimental premises for scout troupe, which can also serve as an example of suitable premises.

- FIG. 11.6.11. Testing.
- FIG. 11.6.12. Patrol game, "newspaper walk".
- FIG. 11.7.11-14. Scouting. Necessary space.
- FIG. 11.7.15. Premises for patrol meetings.
- FIG. 12.3.11-12. Suggested furniture for combined activity etc.
- FIG. 12.4.11-15. Combined activity. Necessary space.
- FIG. 12.4.16-22. Cont. Combined activity. Necessary space.
- FIG. 12.4.23-25. Cont. Combined activity. Necessary space.
- FIG. 12.4.26-29. Cont. Combined activity. Necessary space.
- FIG. 12.5.11-12. Experimental premises for combined activity, A.
- FIG. 12.5.13-14. Experimental premises for combined activity, B.
- FIG. 12.6.11. Combined activity - "cosy corner".
- FIG. 12.6.12. "Cosy corner" as furnished by the test group itself.
- FIG. 12.6.13-14. "Cosy corner".
- FIG. 12.6.15. Film show.
- FIG. 12.6.16. Play. Test group.
- FIG. 12.6.17. Play. Younger group.
- FIG. 12.6.18. Table tennis.
- FIG. 12.6.19-20. Play in ring.
- FIG. 12.6.21. Team game (two teams).
- FIG. 12.6.22. Relay.
- FIG. 12.6.23. Team game (two teams).
- FIG. 12.6.24. Pentathlon.
- FIG. 13.3.11-14. Spontaneous activity. Necessary space.
- FIG. 13.4.11. Example of premises for an "open youth club".
- FIG. 13.5.11. Experimental premises for spontaneous activity.
- FIG. 14.2.11. Studio.

- FIG. 14.2.14. Section through premises for theatrical activity.
- FIG. 14.2.15. Collapsible frame.
- FIG. 14.2.12-13. Suggestion for premises for theatricals.
- FIG. 15.2.11-12. Premises for mini-racing.
- FIG. 16.2.11-14. Example of premises for administration of the recreational activity.
- FIG. 16.2.15. Trolley for activity leaders.
- FIG. 18.8.11. Clubhouse for combined activity.
- FIG. 18.8.12. Clubhouse for theoretical activity.
- FIG. 18.8.13. Clubhouse for scouts.
- FIG. 18.10.11. Diagram showing premises within walking distance.

DEFINITIONER

Aktivitet:	Programpunkt; kan delas in i delaktiviteter.
Basmaterial:	Bearbetning av en enkät i etapp 1, där fritidsledare fått beskriva hur deras verksamhet avses bedrivas.
Betjäningsyta:	Den yta som behövs för att man skall kunna komma fram till och utnyttja en möbel. Här avses också yta för aktivitet utan möbler.
Dubbelutnyttjande:	När minst två grupper använder samma lokal på olika tider.
Fritidscentrum:	Anläggning med stort och varierat utbud av fritidsaktiviteter för alla oberoende av ålders- och intressegrupper. Centrum för fritidsverksamheten i stadsdelen. Drives av myndigheterna.
Fullskalelaboratorium:	Hall för uppbyggnad av försök i full skala bl a vid institutionen för byggnadsfunktionslära vid Tekniska Högskolan i Lund.
Funktionsyta:	Den minsta yta, som behövs för en aktivitet eller delaktivitet, ofta bunden till en möbelgrupp.
Grupp:	(I speciell bemärkelse) den minsta grupp, som själv svarar för sin verksamhet och sitt program.
Horisontella mått:	Mått i djup- och sidled; vågräta mått.
Klubbhem:	En eller ett antal lokaler med biutrymmen, som disponeras av endast en klubb, som utnyttjar dess kapacitet. Kan dubbelutnyttjas på framför allt dagtid.
Klubbrum:	En lokal med biutrymmen, som dubbelutnyttjas av flera grupper, som tillsammans utnyttjar dess kapacitet.
Kvartersgård:	En liten anläggning där man bedriver såväl spontan, "öppen" verksamhet, som klubbverksamhet. Kan drivas av förening.
Lokal:	De utrymmen som behövs för en grupps sammankomster.
Möbelyta:	Yta (vågrätt) som upptas av en möbel.

Passageyta:	Yta (vågrätt) mellan möbler eller mellan möbel och vägg. Passageytan kan helt eller delvis överlappa betjäningssytan.
Praktisk verksamhet:	Arbete med olika material med praktisk och estetisk inriktning.
Program:	På förhand uppställd plan som anger hur verksamheten skall bedrivas.
Program (byggnadstekniskt):	En förteckning över nyttjarens behov av lokaler i en byggnad ur kvantitativ och kvalitativ synpunkt.
Samlingssal:	Lokal för sammankomster med större grupper (mer än 30-40 personer).
Sammankomst:	Tillfälle då verksamheten äger rum.
Sammansatt verksamhet:	Verksamhet med inslag av såväl praktiska som teoretiska aktiviteter, samt oftast lek och dans.
Samutnyttjande:	När minst två grupper använder samma lokal på olika tider.
Scenisk verksamhet:	Utövande av musik, sång, dans och teater med syfte att framträda för publik.
Scoutverksamhet:	Den speciella verksamhet som utvecklats av scoutrörelsen.
Spontan verksamhet:	Verksamhet, som inte är "programmerad", utan där aktiviteter kan uppstå på deltagarnas eget spontana initiativ. Aktiviteterna är i stort de samma som i sammansatt verksamhet.
Sport:	All fysisk verksamhet, som inte kan räknas till hantverk med inriktning på tävling eller endast motion.
Teoretisk verksamhet:	Arbete med informationsbärande material.
Ungdom:	Personer i åldern 7-25 år.
Verksamhetsform:	Den form av verksamhet som en grupp bedriver.
Vertikala mått:	Mått i höjdlängd; lodräta mått.
Öppen verksamhet:	Verksamhet som bedrivs utan krav på medlemskap; se även spontan verksamhet.

1 PRESENTATION AV PROBLEMMOMRÅDET

1.1 Kort historik

Redan under senare hälften av 1800-talet började man uppmärksamma ungdomens behov av möjligheter till meningsfull fritidssysselsättning. Det var då framför allt folkrörelserna, som tog sig an problemet, och ur dessa växte speciella ungdomsorganisationer fram. I början av 1900-talet började även staten att ta sig an en del av ansvaret genom att ge ekonomiskt stöd åt bl a idrotten.

Under 1930-talet började ungdomsproblemen växa till en sådan omfattning att man började se frågan om ungdoms fritidsaktivitet som en sorts förebyggande vård. Detta kom till uttryck i de betänkanden som 1939 års Ungdomsvårdskommitté levererade under slutet av 1940-talet. Dessa manade till ökat engagemang från både stat och kommun, vilket resulterade i att man i många kommuner började bygga ungdomsgårdar, där man drev verksamhet i egen regi, ofta i samarbete med ungdomsorganisationerna. Denna verksamhet riktade sig främst till den sk föreningslösa ungdomen, varför den kom att benämnas "öppen" till skillnad från den mer "slutna" föreningsverksamheten. För att inte på något sätt verka avskräckande på ungdomarna skulle den öppna verksamheten i motsats till föreningslivet vara "ideologiskt neutral".

1962 tillsattes en ny ungdomsutredning, som i betänkanden 1963-67 ytterligare befäste stats och kommuns skyldigheter att genom framför allt bidragsgivning i olika former stödja och stimulera till olika fritidsaktiviteter. Utvecklingen de senaste åren har fortsatt i samma riktning och man betraktar väl i dag allmänt tillgången till fritidsaktiviteter av olika slag som en självklar del av den service, som samhället skall bestå sina innevånare.

På senare tid har undersökningar av ungdomens fritidsverksamhet gjorts i ett flertal städer. Av dessa framgår att ca 50 % av ungdomarna i åldern 7-24 år är med i åtminstone en förening. Av dessa är ungefär hälften idrottsföreningar.

Stat och kommun stöder denna verksamhet med bl a fritidsgruppsbidrag. På ett flertal platser driver kommunen själv fritidsgrupper i skolstyrelses eller fritidsnämnds regi.

Det man brukar förknippa med kommunal ungdomsverksamhet är emellertid öppen verksamhet eller fritidsgårdarnas "öppna linje", som den också kallas. Denna riktade sig från början huvudsakligen till de föreningslösa ungdomarna men söker numera vara ett alternativ för alla ungdomar. I vissa kommuner har även föreningarna givits ekonomiska möjligheter att bedriva öppen verksamhet.

Under de år undersökningen bedrivits har debatten om samhällets sociala miljö bl a drivit fram krav på att ålders- och kategori-gränser skall rivas ned. Naturligt nog har detta även gällt fritidsverksamhet, där nya former såsom t ex allaktivitet prövats. Det kan kanske då förefalla "otidsenligt" att här enbart behandla ungdomslokaler. Vi har emellertid ansett att ungdoms-

verksamhet under överskådlig framtid kommer att ha berättigande även om den kan komma att kompletteras bl a med verksamhet för integrerade åldersgrupper. Dessutom förefaller det föga troligt att det utöver de aktiviteter som ungdom ägnar sig åt skulle kunna finnas så mycket nytt från andra åldersgrupper att tillföra undersökningen.

1.2 Lokaler för ungdomsverksamhet

Vi har inte kunnat hitta mer än ett fåtal systematiska undersökningar som behandlat ungdomslokaler. Den största gjordes under 1967 av arbetsgruppen "Ungdom och miljö" inom Statens Ungdomsråd. Den omfattade 85 kommuner och behandlade 163 anläggningar av olika storlekar. Dessvärre var den begränsad till de anläggningar som kommunen själv förvaltade och kom därför att huvudsakligen omfatta fritidsgårdar, och ger inget begrepp om lokalbeståndet i stort.

Bland fritidsadministratörer kan man emellertid ganska allmänt spåra uppfattningen att lokalsituationen är mycket ogynnsam på de flesta håll. Sett i sitt historiska sammanhang är detta kanske inte heller så överraskande. Många lokaler härrör från folkrörelsetiden och är i dag antingen belägna i avfolkningsbygderna eller i stadskärnorna med långa avstånd till de områden där ungdomarna till följd av stadstillväxten växer upp. Många av framför allt föreningarna har på nåder fått hyra utrymmen i källare o d, som inte går att använda till andra mer lönsamma verksamheter. Andra är beroende av att välvilliga hyresvärdar subventionerar hyran. Under sådana förhållanden måste krav på ändamålsenlighet vad gäller dimensioner och utrustning ha kommit i bakgrunden.

Ungdomsorganisationerna har inte heller varit medvetna om lokalernas betydelse som "arbetsinstrument". Man har ägnat sig åt att utveckla själva programmet och metodiken i arbetet.

Kommunerna började redan på 1950-talet att bygga ungdoms-, sedermera fritidsgårdar. Man sökte då även lösa vissa organisationers lokalproblem. Dessvärre har emellertid byggandet av fritidslokaler i flertalet kommuner inte haft särskilt hög prioritet ens när det gäller fritidsgårdar eller lokaler för kommunens egen öppna verksamhet.

Ungdomsverksamhet bedrivs till övervägande del i gruppform. Till gruppkänslan hör också behovet av att ha en egen lokal, som man själv kan möblera osv. Många har bedömt den egna lokalen så väsentlig att man föredragit att stanna kvar i en sämre lokal mot att flytta över till en bättre som skulle delas med någon annan. Det måste därför anses rimligt att grupper som kan utnyttja en lokal rationellt med sina undergrupper m m själva får disponera sina lokaler.

1.3 Planering av ungdomslokaler

En målmedveten planering av ungdomslokaler saknas på många håll eftersom man inte i lag fastställt något om vad som krävs, som

exempelvis för skolor och sociala institutioner.

Den planering som förekommer är lokalt utformad och ett fåtal städer har ansetts ha en god planering. Dessa har då i några fall fått stå modell för andra.

Vanligen planeras fritidsgårdar, där kommunernas egen verksamhet i huvudsak bedrivs och man upplåter lokaler i mån av tillgång till föreningar. Bl a av brist på formulerade krav har planeringen av övriga lokaler skett till bostadshus genom bostadsföretagets försorg.

Ekonomiska realiteter har emellertid med ökande krav på fritidslokaler gjort det nödvändigt med en samlad planering och dubbelutnyttjande av lokaler.

1.4 Dubbelutnyttjande av lokaler

Det har kunnat konstateras att många lokaler för skilda ändamål står tomma stora delar av dagen, exempelvis skollokaler och ungdomslokaler. Det är därför naturligt, att man börjat snegla på vilka aktiviteter, som tids- och funktionsmässigt ligger så till att de kan utnyttja samma lokal. Den ungdomsverksamhet vi här studerat äger rum på kvällstid, och det är på sin plats att ställa frågan om vilka grupper som skulle kunna använda ungdomslokalerna på dagtid, och vilka lokaler som kan användas för ungdomsverksamhet som står tomma på kvällstid.

På senare tid har man alltmer uppmärksammat behovet av fritidsverksamhet för ungdomarna även på dagtid, och man har utökat barnstugorna med "fritidshem". Barnen som leker på lekplatserna har behov av inomhuslokaler när väderleken är otjänlig, samtidigt som dessa lokaler står tomma på kvällstid. Pensionärerna har behov av att kunna utöva fritidsaktiviteter på dagtid, för vilket ungdomslokalerna borde ge utmärkta möjligheter.

Gymnastiksalarna i skolorna har man på många håll sedan länge använt för fritidsverksamhet efter skoldagens slut. Men det finns andra lokaler inom skolprogrammet, som mycket väl lämpar sig för fritidsverksamhet. Detta har uppmärksamats på en del håll, och man har i takt med att skolan blivit mer medgörlig kunnat projektera en del nya skolor med en högre grad av dubbelutnyttjande än tidigare. Diskussioner kring skolor av den allra senaste typen visar emellertid att man kan komma åtskilligt längre.

Tyvärr har frågan om dubbelutnyttjande alltför ofta strandat på "vaktmästarproblem" och dubbla uppsättningar utrustning. En annan stöttesten har varit finansiering av investeringarna som emellertid från ansvarigt håll utlovats kunna lösas inom en snar framtid.

1.5 Underlag för planering av ungdomslokaler

Någon egentlig fritidsforskning med inriktning på de speciella problem som gäller exempelvis pedagogiska metoder i fritidsverksamheten finns för närvarande inte. Dock hoppas vi att man

i samband med den utbyggnad av utbildningen av fritidspedagoger och fritidsledare som aviserats, även tillgodoser behovet av forskning och utveckling.

Som det hittills varit har fritidsledare och organisationer fått ägna en alltför stor del av sina knappa resurser till att vidareutveckla verksamheten. Lokalfrågorna har fått komma i andra hand, och några egentliga krav på lokalernas utformning har inte formulerats.

Studier på fältet har också visat att lokalens utformning ofta tvingat verksamheten in i former som dåligt överensstämmer med intentionerna. Vi har därför valt att göra undersökningen med utgångspunkt från den verksamhet man enligt erkänt duktiga fritidsledare avser att bedriva.

1.6 Utländska jämförelser

I anslutning till undersökningen gjorde utredningsmännen Jonas af Klercker och Lil Jogstad-Benton en studieresa till Schweiz, Holland och Storbritannien. Resan finansierades av Statens råd för byggnadsforskning och företogs under en vecka i januari 1969. Avsikten var att besöka institutioner med utvecklingsverksamhet och studera intressanta anläggningar inom fritidssektorn i några länder. Här ges endast några korta sammanfattande synpunkter, som haft betydelse för det direkta arbetet med undersökningen.

I Zürich i Schweiz hade stiftelsen "Pro Juventute" fram till 1969 uppfört 13 fritidsanläggningar i en utvecklingskedja. Dessa har redan från början, år 1954, byggts med tanke på alla åldersgruppers behov. De senaste anläggningarna har ett imponerande utbud av såväl inom- som utomhusaktiviteter. Den allra senaste anläggningen, som då låg på projekteringsbordet, hade försetts med en kaffebar eller träffpunkt som direkt kan jämföras med "fiket" på våra fritidsgårdar. Noteras bör också att man till anläggningarna även knutit byggleken, som i vissa fall utökats med djurskötsel.

I Storbritannien har man utvecklat vad man kallar "Youth-Clubs", som närmast motsvarar de svenska ungdomsgårdarnas "öppna verksamhet". Man har även utarbetat program för och byggt ett experimenthus - Witherwood Youth-Club i Bristol, som man dessvärre i brist på medel ännu inte utvärderat. Man har här lanserat en mycket öppen planlösning, där ytor för olika aktiviteter flyter in i varandra och väggar endast förekommer där man oundgängligen behöver ljudavskärmning. Motivet är behovet av kontakt med och överblick över de olika aktiviteterna, så att man inte går miste om roliga saker som försiggår på andra ställen än där man råkar befinna sig.

Ungdomsklubbarna i Storbritannien drivs av såväl kommunala myndigheter som ideella organisationer eller klubbar. Av de senare finns ca 12 000 anslutna till the National Association of Youth-Clubs. I London strävar de kommunala myndigheterna efter att de klubbar man startar senast fem år senare skall kunna övertagas och drivas av den omkringboende befolkningen. Staden betalar då 75 % av klubbens kostnader.

I Holland arbetar en stiftelse, "Ruimte voor de Jeugd", på att förbättra och utveckla lokaler för ungdomsverksamhet. Man har då främst koncentrerat sig på ungdomsklubbar och tagit märkbart intryck av utvecklingen i Storbritannien. Den öppna planlösningen rekommenderas, och en exponent härför i större skala utgör "inomhustorget" i polderstaden Dronten. Här har kombinerats bl a idrottshall, teater och konserthus, biograf, restaurang, kafé och utställningshall inom en och samma byggnad. Man har därigenom kunnat åstadkomma ett effektivt utnyttjande av ytorna och till en acceptabel kostnad kunnat få fram lokaler för aktiviteter, som endast avsevärt större städer annars har råd med.

1.7 Några synpunkter på miljön i ungdomslokaler

Möjligheterna att kunna mäta olika miljöers påverkan på människan är föremål för särskilda, ingående och komplicerade undersökningar, och vi kan inte gå in på det här. Vi kan endast söka sammanfatta några av de synpunkter som framkommit under arbetets gång.

I debatten framhålls att ungdomarna ofta tycker att fritidsgårdarna är för "fina", även om de varit relativt billiga att bygga, och föredrar gamla rivningshus, där de kan få härja fritt med färg och pensel. Vi tror att det till stor del beror på att man utformar fritidslokalerna med samma medel och uttryck som för skolor, bibliotek eller församlingshem. Ungdomarna upplever därigenom även fritidsgården som en av de institutioner, som samhället tillhandahåller, och som är så "fina" att de inte går att förbättra eller förändra. Som en reaktion mot vår allmänt neutrala och många gånger intetsägande miljö använder ungdomarna själva, när de ges tillfälle att färgsätta sina lokaler, kraftiga, grälla färger. Det blir en "skrikig" miljö, men den har i alla fall ett uttryck!

Modet förändras mycket hastigt i ungdomsvärlden och med den medvetenhet man i dag har innebär detta att även kraven på miljöns utformning och uttryck följer med. En ungdomslokal måste vara sådan att man med egen målning och andra dekorationer lätt kan förändra lokalen från "Pub i wild-west-stil" till underjordisk grotta osv.

Flexibiliteten måste även i viss mån följa med från funktions-synpunkt, då nya modeflugor lätt dyker upp och ställer oväntade krav på utrymme. Kraven på väggar o d måste vara att de går att flytta eller åtminstone att de inte står i vägen.

Verksamheterna är i allmänhet mycket ljudalstrande, vilket även spåds på med hjälp av popmusik på full volym. Likväl måste krav på god ljuddämpning ovillkorligen ställas, speciellt om man har en "öppen planlösning".

Golvmaterialen måste ägnas speciell uppmärksamhet, särskilt för de yngre grupperna, som i hög grad rör sig på golvet. Golven bör vara tåliga och hudvänliga och samtidigt lätta att städa.

1.8 Metodutveckling

I den del av undersökningen som behandlar bestämning av funktionsytor och prov av lokalers dimensioner valdes att utnyttja det fullskalelaboratorium som finns vid Institutionen för byggnadsfunktionslära vid Tekniska högskolan i Lund.

Vid institutionen pågår sedan länge utveckling av mätmetoder för laboriestedier i full skala. Erfarenheter från detta arbete har bl a redovisats i Sven Thiberg: Dimensioneringsbestämning med fullskaleförsök i laboratorieform (Statens råd för byggnadsforskning och Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH, arbetsrapport 3/1966) samt i Jonas af Klercker: Dimensioneringsstudier av scoutlokaler (Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH, arbetsrapport 1/1967).

Motiv fanns för metodutveckling inom här beskrivet projekt genom att vi här sysslar med klart definierade aktiviteter av varierande komplexitet. Dessutom skulle vi här ges särskilt goda möjligheter att parallellt pröva olika metoder.

2 UNDERSÖKNINGENS MÅLSÄTTNING

Undersökningens målsättning är att ge underlag för programskrivning för projektering av ungdomslokaler i första hand och i tillämpliga delar även för fritidslokaler i övrigt. Underlaget ska ges i form av en beskrivning av verksamhetens former och aktiviteter tillsammans med de krav som ställs på dimensionering och utformning av lokaler. Härigenom ska nyttjare och projektör kunna uttrycka sig för varandra i begripliga termer.

Det står alldeles klart att verksamheten visar stora variationer beroende på lokala förhållanden etc. Det är emellertid också ett uttalat krav från samhällets sida att lokaler inte utformas mer "skräddarsydda" än absolut nödvändigt, så att man kan utnyttja dem för olika typer av verksamhet.

Som ett delmål har därför också uppställts att söka ge exempel på lokaler som har mer generell användbarhet.

För användningen av fullskalelaboratorium för dimensionering av lokaler fanns ännu ingen tillfredsställande metodik utarbetad. Vi fick sålunda inom undersökningens målsättning även inrymma utveckling av en användbar undersökningsmetodik, relevant för dimensioneringsstudier av bl a ungdomslokaler. Som ett viktigt delmål ser vi dessutom möjligheten att kunna generalisera metoderna.

Som en följd härav har speciellt i försöksseriens början bristfällighet i metodiken inneburit begränsningar i resultatens representativitet och den ambitionsnivå vi kunnat uppnå vad gäller mått noggrannhet.

Arbetet har bedrivits i två etapper.

Etapp 1: Inventering av förekommande fritidsverksamhet för ungdom. Analys av ingående element och med ledning därav definiering och beskrivning av ett antal typiserade verksamhetsformer. (Kapitel 3, 4 och 5.)

Etapp 2: Dimensionering av lokaler och bestämning av funktionsytor för aktiviteter för de i etapp 1 typiserade verksamhetsformerna med användning av bl a försök i fullskalelaboratorium.

3 INVENTERING AV FÖREKOMMANDE UNGDOMSVERKSAMHET

3.1 Undersökning av ungdomsorganisationerna

Under hösten 1967 sändes en enkät ut till de 64 ungdomsorganisationer som finns registrerade som riksorganisationer. Vårt syfte var främst:

- Att få kontakter med personer inom organisationerna, som kunde ge representativa svar på frågor om verksamhet, program etc
- Att få en uppfattning om hur utveckling av verksamheten bedrevs inom organisationen
- Att få kännedom om de undersökningar, handböcker etc som utarbetats och används inom organisationerna.

Det kom in 53 bearbetningsbara svar. Ytterligare 7 kunde kompletteras per telefon och endast 4 avstod helt från att svara.

Eftersom svaren i detalj blivit inaktuella redovisas här endast en kort sammanfattning av de för undersökningens fortsättning mest betydelsefulla slutsatserna.

Ledarutbildning och kursverksamhet är utan tvekan något som organisationerna ägnar stort intresse, inte minst tack vare statligt ekonomiskt stöd. Speciellt behandlas program- och metodikfrågor. Även om dokumentationen är bristfällig anser vi att man av kursutbudet att döma har goda skäl att anse att den utveckling som sker centralt och lokalt får spridning.

Vi menar att utvecklings- och utbildningsverksamheten samt det faktum att organisationernas verksamhet hävdar sig i konkurrens med bl a det mer "nöjesbetonade" utbud som finns, kompenserar bristen på mer vetenskaplig underbyggnad och motiverar att ungdomsorganisationernas verksamhet läggs till grund för undersökningen.

Som vi väntat har man i organisationerna ägnat mycket litet intresse åt lokalutformning och dithörande problem. Ett studium av befintliga lokaler tycktes oss därför tämligen meningslöst.

Många av organisationerna är anslutna till världsomfattande organisationer. Man har också ett relativt livligt utbyte med andra länder, varför det får anses sannolikt, att nya idéer kan komma fram denna väg.

3.2 Undersökning av ungdomsgårdar

Som tidigare nämnts har Statens Ungdomsråd gjort en inventering av fritids- och ungdomsgårdar. Dessutom finns inom vissa kommuner, bl a Stockholms stad, utarbetade stenciler med synpunkter på utformningen av fritids- och ungdomsgårdar. Vi har studerat dessa handböcker, främst Kjell E. Johansson & Rolf Lundgren: "Metoder i öppet ungdomsarbete", och gjort diverse studiebesök

på ungdomsgårdar. Vi har därav dragit slutsatsen att man dels arbetar med fritidsgrupper, som inte på något avgörande sätt skiljer sig från organisationernas, dels med öppen verksamhet.

Verksamheten varierar från kommun till kommun men har ändå en enhetlighet som motiverar att vi studerar den som en verksamhetsform. Det karakteristiska är att man i stället för att ha ett fast, detaljerat program erbjuder möjligheter att utöva en mängd olika aktiviteter. Det kommer sedan an på den enskildes eget, spontana initiativ om det blir någon aktivitet. Vi har därför benämnt detta "spontan verksamhet".

3.3 Undersökning av idrottsorganisationerna

Som tidigare nämnts svarar idrottsorganisationer för en stor del av utbudet av fritidsaktiviteter. Verksamheten är emellertid såtillvida speciell, som den primärt är koncentrerad kring träning och tävling i en idrottsgren. För de flesta olika idrottsgrenarna finns internationella bestämmelser som i detalj dimensionerar lokalerna. Större delen av dessa finns utmärkt sammanfattade i Sveriges Idrottsplatsförbunds "Måttboken". Det finns sålunda ingen anledning att studera dessa aktiviteter här.

Sekundärt finns emellertid behovet av lokaler för vad man kallar "klubbverksamhet". För att få begrepp om denna har vi kontaktat Sveriges Idrottsplatsförbund. Riksidrottsförbundet, som svarade för flertalet av de olika specialförbundens räkning, hänvisade oss dit.

4 ANALYS AV FÖREKOMMANDE UNGDOMSVERKSAMHET

4.1 Insamling av data

I början av år 1968 sändes en enkät (enkät nr 2; se bilaga) ut till ett antal personer inom ungdoms- och idrottsorganisationerna samt ett antal ungdomsgårdar. Avsikten var att få en beskrivning av verksamheten. Vi vände oss främst till personer och gårdar som av tidigare kontakter angivits som något av experter på verksamhets- och programutformning. Avsikten med detta var att söka få beskrivningar av verksamheten som den är avsedd att bedrivas under gynnsamma betingelser.

Idrottsorganisationerna visade med sitt bristande intresse tydligt inställningen att frågan om ungdomslokaler inte skulle beröra idrotten. Vid kontakt med Riksidrottsförbundet framkom emellertid att man ansåg frågan om kompletterande lokaler som ytterst väsentlig och man hänvisade till Sveriges Idrottsplatsförbund i frågan.

Svarsfrekvensen framgår av FIG. 4.1.11.

4.2 Modell för verksamhets uppbyggnad

För att kunna bearbeta svaren på datamaskin och systematisera uppgifterna ställde vi upp en modell för en verksamhetsforms uppbyggnad (se FIG. 4.2.11). Enkäten utformades sedan med utgångspunkt från modellen, och sändes ut efter att ha varit ute på en begränsad provomgång.

För att begränsa antalet svarsalternativ uppställdes en lista över aktiviteter/programpunkter (se FIG. 4.2.12). Av alternativen intar beteckningarna "O. Speciellt arbetsmoment" och "Å. Annan programpunkt" en speciell ställning. De är restgrupper.

Av 2 610 angivna aktiviteter är endast 5 % markerade med O eller Å. 50 % av de aktiviteter som markerats med O härrör sig från en ungdomsgård som beteckning på framtagnings och inplockning av material. Vi ansåg därför att de givna svarsalternativen varit tillräckliga.

4.3 Bearbetning av materialet

Det insamlade materialet kodades och bearbetades på datamaskin. Inledningsvis studerades de olika programpunkterna/aktiviteterna. Det visade sig att 90 % av dessa på gårdarna angavs ingå i den öppna verksamheten, vilket alltså även inneslöt fritidsgrupperna. Föreningarna redovisade på motsvarande sätt 98 % som föreningsverksamhet, alltså även den spontana verksamheten.

70 % av programpunkterna på gårdarna och 74 % inom föreningarna angavs ske på kvällstid. Därefter var eftermiddagen vanligast med 16 % respektive 10 %.

Vanligast förekommande programpunkter/aktiviteter framgår av FIG. 4.3.11.

Organisationstyp	Utsända enkäter	Antal befintliga organisationer	Besvarande organisationer	Totalt antal svar
Scoutorganisationer	10	5 ⁺)	3	7
Religiösa org.	22	11 (10) ^{xx)}	5	8
Motororganisationer	4	3	1	1
Skolororganisationer	7	7 (6) ⁺⁺⁾	3	3
Nykterhetsorg.	16	8	4	4
Politiska org.	13	9	2	2
Andra organisationer	37	20	10	16
Summa	109	63	28	41
Idrottsorganisationer	98	49 ^{x)}	3	3
Ungdomsgårdar	76			34

+) SMU Scout ingår i SMU moderorganisationens svar.

xx) Häri ingår Frikyrkliga ungdomsrådet som endast är ett samarbetsorgan.

++) Häri ingår SECO som ännu endast ägnar sig åt fackliga frågor och ingen fritidsverksamhet.

x) Riksidrottsförbundet svarade också för alla specialförbunden.

FIG 4.2.11. Modell for verksamhets uppbyggnad.

A. Ceremoni, andakt, uppställning	N. Förtäring, "fika"
B. Förhandlingar, diskussion	O. Speciellt arbetsmoment
C. Studium, läsning	
D. Föreläsning, instruktion (åskådare)	P. Dans, folkdans
E. Visning av bilder, film m m (åskådare)	Q. Balett
F. "Spisning", lyssna till musik etc (åhörare)	R. Gymnastik
G. Visning från scen, teater (utövning)	S. Sportgren
H. Musik, sång (utövning)	T. Tvagning, dusch, bastu
I. Förevisning av utfört arbete, provtagning	U. Bordtennis
J. Pyssel, händighet, teckning	V. Bollspel
K. Hobby, slöjd, modellarbete	X. Lek
L. Hobbyarbete med våta material, foto	Y. Träning, övning
M. Motorer, apparater (pyssel med)	Z. Tävling, tillämpning
	Å. Annan programpunkt

FIG 4.2.12. Aktiviteter och programpunkter. Uppställda alternativ med bokstavs-
beteckning.

83 % av de redovisade programpunkterna hade närmare beskrivits enligt enkätens D-formulär. Eftersom en statistisk bearbetning av aktiviteterna oavsett verksamhetsform har begränsat intresse kan här endast nämnas att över 60 % redovisades som ske "sittande". Det kunde emellertid konstateras en påfallande likformighet i beskrivningen med endast ett fåtal variationer.

Som utgångspunkt för typiseringen togs de sammankomster som var mest frekventa och därmed kunde anses bära öva störst inflytande på dimensioneringen av en lämplig lokal. Undersökningen koncentrerades till den verksamhet som förekom på kvällstid. Sammankomsterna - 737 stycken - systematiserades efter sammansättning av olika programpunkter/aktiviteter, och efter ett antal provindelningar kunde en slutlig indelning i sju olika typformer göras så att det gick ihop och ingen restgrupp återstod. Antalet verksamhetsformers fördelning på olika typer framgår av FIG. 4.3.12.

Som tidigare framhållits kunde motsvarande material inte erhållas från idrottsorganisationerna, varför här får användas de uppgifter som Sveriges Idrottsplatsförbund mot bakgrund av sin erfarenhet redovisat. Som kompletterande verksamhet av kurs- och klubbkaraktär förekommer:

- a) Inomhusaktivitet i fall av regn (ofta bordtennis)
- b) Taktiksnack för lagidrotter (upp till ca 25 personer)
- c) Filmvisning och annan kursverksamhet
- d) Fika och eftersnack
- e) Klubbsekretariat
- f) Styrelsesammanträden.

Samtliga dessa typer av verksamhet torde med lätthet kunna inordnas inom de ovan redovisade grupperna.

De sekundära sammankomsterna är mindre frekventa och har mer till uppgift att skapa trivsel eller fest kring verksamheten, tillgodose behovet av administration och planering. De har ungefär samma karaktär inom alla verksamhetsformer och bör därför studeras separat och kommer att ha mindre betydelse för verksamhetsformens karaktär. Följande sekundära sammankomster förekommer:

- a) Träffar: fika, prata med kamrater, träffas
- b) Underhållning: filmafton, uppträdande, sång och musik, dans
- c) Fester: förtäring, underhållning, dans, lekar
- d) Speciella arrangemang: tävlingar, läger, utflykter, årsmöten
m m
- e) Sammanträden: planeringsammanträden, styrelsemöten

A. Andakt, uppställning	196
B. Diskussion, förhandlingar	182
D. Föreläsning, instruktion	187
E. Visning av bilder, film m m	155
H. Musik, sång	138
N. "Fika"	201
X. Lek	127

Summa totalt 2 610

FIG. 4.3.11. De vanligaste förekommande programpunkterna/aktiviteterna.

		Ungdoms- gårdar		Ungdoms- föreningar		Summa
PRAKTISK VERKSAMHET	Pyssel, teckning	5	38	4	9	47
	Slöjd, hantverk	16		2		
	Arbete med våta material	12		1		
	Teknik, arbete med motorer m m	5		2		
SPORT	Motion	17	17	26	36	53
	Greninriktad sport	-		10		
TEORETISK VERKSAMHET	Studiecirklar	19	19	25	37	56
	Teoretiskt inriktad verksamhet	-		12		
SCENISK VERKSAMHET	Musik, sång och teater		12		8	20
SAMMANSATT VERKSAMHET	Praktisk och teoretisk		11		33	44
SCOUTVERKSAMHET	Vargunge, blåvinge, scout		2		35	37
SPONTAN VERKSAMHET			26		5	31
			125		163	288

FIG. 4.3.12. Antalet verksamhetsformer, fördelade på ungdomsgårdar resp. ungdomsföreningar.

5 SAMMANFATTNING AV INDELNINGEN I VERKSAMHETSFORMER

Följande sju verksamhetsformer kunde urskiljas i materialet och de definieras sammanfattningsvis på följande sätt:

- Teoretisk verksamhet: Arbete med informationsbärande material
- Praktisk verksamhet: Arbete med olika material med praktisk och estetisk inriktning
- Scoutverksamhet: Den speciella verksamhetsform som utvecklats inom scoutrörelsen
- Sammansatt verksamhet: Verksamhet med inslag av såväl praktiska som teoretiska aktiviteter, samt lek och dans
- Spontan verksamhet: Verksamhet som inte är "programmerad" utan där aktiviteter kan uppstå på deltagarens eget spontana initiativ. Aktiviteterna är i stort desamma som i sammansatt verksamhet
- Scenisk verksamhet: Utövande av musik, sång, dans eller teater
- Sport: All fysisk verksamhet som inte kan räknas till hantverk med inriktning på tävling eller motion.

En närmare beskrivning och analys av verksamhetsformerna görs i de kapitel som behandlar varje verksamhetsform för sig i samband med dimensioneringsförsöken.

FIG. 5.11 är en förteckning över de aktiviteter som enligt enkätsvaren är karakteristiska för respektive verksamhetsform.

Aktivitet	Prak- tisk	Sport	Teore- tisk	Scen- nisk	Sammans.	Scout	Spon- tan
A. Ceremoni, andakt, uppställning					A	A	
B. Förhandlingar, diskussion			B	B	B		<u>B</u>
C. Studium, läsning			C	C	C		C
D. Föreläsning, instruktion (åskådare)	D	D	D	D	D	D	D
E. Visning av bilder, film m m (åskådare)			E		E	E	E
F. "Spisning", lyssna till musik etc (åhörare)				F			<u>F</u>
G. Visning från scen, teater (utövning)				(G)			
H. Musik, sång (utövning)				H		H	H
I. Förevisning av utfört arbete, provtagning	I	I				I	
J. Pyssel, händighet, teckning	J				J	J	J
K. Hobby, slöjd, modellarbete	K				K	K	K
L. Hobbyarbete med våta material, foto	L				L		L
M. Motorer, apparater (pyssel med)	M						M
N. Förtäring, "fika"	N		N	N	N		<u>N</u>
O. Speciellt arbetsmoment	O			O			
P. Dans, folkdans				P	(P)		(P)
Q. Balett	(Q)						
R. Gymnastik	(R)						
S. Sportgren	(S)						
T. Tvagning, dusch, bastu	(T)						
U. Bordtennis		U			U		U
V. Bollspel		V					V
X. Lek					X	X	X
Y. Träning, övning		Y		Y		Y	
Z. Tävling, tillämpning		Z			Z	Z	Z
Å. Annan programpunkt. Spel av olika slag							(<u>Å</u>)

(R) Innebär att aktiviteten endast förekommer inom denna verksamhetsform.

F Innebär att aktiviteten utgör ett väsentligt inslag inom denna verksamhetsform.

FIG. 5.11. Förteckning över de aktiviteter som ingår i de primära sammankomster som är karakteristiska för respektive verksamhetsformer.

6 PROBLEMSTÄLLNINGAR OCH PROBLEMAVGRÄNSNINGAR

6.1 Problemställningar

- Bedömning av minimistandard för funktionsytor för de i undersökningens första etapp beskrivna aktiviteterna.
 - a) Bedömning av erforderlig möbelyta (om sådan förekommer).
 - b) Bedömning av minsta erforderliga betjäningsyta, varmed även inbegrips den "fria ytan" för aktiviteter utan möbler.
 - c) Bedömning av erforderliga passageytor för förflyttningar mellan möbler eller mellan möbel och vägg. Passage- och betjäningsytor kan helt eller delvis överlappa varandra.
- Ge exempel på lokaler för de i undersökningens första etapp definierade verksamhetsformerna.
 - a) Bedömning av erforderliga mått på lokalen med hänsyn till ingående funktionsytor.
 - b) Bedömning av erforderliga tillägg för passageytor och möbler som måste finnas i lokalen trots att de ingår i alla aktiviteterna.
 - c) Variationer beroende på olika gruppstorlek.

6.2 Begränsningar av problemställningarna

- Undersökningen koncentreras i huvudsak till gruppstorlekar under 30 personer. Orsaken är framför allt att de mindre grupperna dominerat ungdomsverksamheten hittills, och att man i brist på forskning saknar underlag för att studera verksamhet för större grupper.
- Beträffande vertikala mått har undersökningen helt utnyttjat de angivelser som gjorts i Nils Antoni, Projekteringsunderlag för skolbyggnader för grundskolan, rapport från Byggforskningen 50/69, då det förefaller rimligt att ha samma utgångspunkt för ungdomslokaler och skolor.
- Beträffande horisontella mått har i mesta möjliga mån utnyttjats tidigare gjorda studier, främst:
 1. Bostadens mått, Statens nämnd för byggnadsforskning, rapport 55, Stockholm 1959.
 2. Nils Antoni, Projekteringsunderlag för skolbyggnader för grundskolan, rapport från Byggforskningen 50/69.
 3. Handboken Bygg, huvuddel 7 - Husbyggnadsplanering, Stockholm 1962.
 4. Ernst Neufert, Bauentwurfslehre, V. Berlin 1966.
 5. Stichtung Boucentrum, rapport no 2530/1968, Functionele en economische aspecten bij de bouw Vrijetijdscentra del II.

"De redovisade måtten bör inte uppfattas som klart verifierade

funktionsmått utan som administrativt beslutade dimensioneringsregler vilka grovt anger utrymmesbehovet för en viss aktivitet, och därigenom snarast är att betrakta som beslutad rymlighetsnivå." (Projekteringsunderlag för skolbyggnader)

Måtten utgår i allmänhet från vuxna personer, men vi anser likväl detta vara en rimlig miniminivå att utgå ifrån och antar att yngre kompenserar sin mindre kroppsstorlek med sitt sätt att röra sig.

- Diskussion av måttnoggrannhet. Eftersom de använda funktionsmått till stor del utgör bedömningar av en rimlig utrymmesstandard, måste eventuella "fel" även vidlåda denna undersökning. Vi har sålunda valt ett minimimått, som vi genom försök bedömer i vad mån det är tillräckligt.

Funktionsmått för de aktiviteter, som inte tidigare behandlats, har i undersökningen inte kunnat studeras tillräckligt för att kunna bearbetas statistiskt, varför de inte heller utgör annat än en bedömning från vår sida av en rimlig utrymmesnivå.

7 KORTFATTAD METODBESKRIVNING

En stor del av de för undersökningens genomförande nödvändiga metoderna har vi fått utveckla under arbetets gång. De olika verksamhetsformerna behandlades efter följande schema:

7.1 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter

Analysen gjordes som en jämförelse mellan basmaterialets beskrivning av aktiviteterna och de erfarenheter, som vi tillägnat oss genom studier ute på fältet, och som vi efter hand tillägnade oss, i och med att vissa aktiviteter ingår i flera verksamhetsformer. I bilden infördes också vissa pedagogiska och sociala synpunkter som exempelvis lämpliga gruppstorlekar och behovet av kontakt mellan deltagarna.

Mot bakgrund av analysen gjorde vi sedan en kortfattad beskrivning av aktiviteten bl a med avseende på gruppstorlek, grupperingar, möbler, redskap, eventuella delaktiviteter m m.

7.2 Diskussion av lämpliga möbler

I den mån aktiviteterna ställde krav på möbler, diskuterades hur dessa lämpligen borde vara utformade med tanke på erforderlig arbetsyta osv. När några aktiviteter ställde likartade krav på möbler, gjorde vi försök att genom en sammanjämkning nedbringa antalet olika möbeltyper. Detta kan i vissa fall innebära att vi föreslår möbler som inte finns lättillgängliga i handeln.

7.3 Förteckning över erforderliga funktionsytor

Med utgångspunkt från föreslagna möbeltyper projekterade vi fram en minimistandard för motsvarande funktionsytor. Vi valde oftast att projektera funktionsytorna efter det mest utrymmeskrävande möbelalternativet. Detta med tanke på att vi därmed valde en minimistandard på ytorna, som även medgav de andra alternativen. Som tidigare angivits utgick vi då i mesta möjliga mån från redan gjorda studier. Där sådana studier saknades gjorde vi antingen en separat studie, eller ett antagande mot bakgrund av tidigare erfarenheter.

Vid val av betjänings- och passagemått utgick vi ifrån en "måtttabell", som vi upprättat. Den består av en serie med stigande mått av tänkbara kombinationer av olika betjänings- och passagemått, vilket ger oss möjlighet att välja ett mått som medger ett visst antal olika rörelser samtidigt i passagerna. Vid bedömningen av passagen har vi därmed ett förväntat rörelsemönster att jämföra med.

7.4 Projektering av lämplig lokal

Det visade sig av metodtekniska skäl olämpligt att prova enstaka funktionsytor i separata försök. Det var betydligt lämpligare

att prova dem i ett logiskt sammanhang t ex som ett inslag i en hel sammankomst. Dessutom var det lämpligt att försöka pröva några lokaler, för att kunna ge exempel på hur en lokal för en viss verksamhetsform kan utformas. Därför projekterades en lokal, varvid vi inledningsvis sökte komma underfund med vilka aktiviteter som kunde försiggå i samma lokal med inte alltför stora ommöbleringar.

Lokalens yta fastställdes som en optimering av de olika funktionsytorna lagda ovanpå varandra, utökad med vissa passageytor och ytor för de möbler som inte direkt användes i aktiviteten, men ändå måste finnas i lokalen. Dessutom förutsattes sambandet med olika biutrymmen för att ge ett så realistiskt intryck som möjligt.

7.5 Försök i full skala i laboratorium

Den sålunda projekterade lokalen byggdes upp i full skala med hjälp av monterbara väggelement i fullskalelaboratoriet vid institutionen. Strävan var att göra miljön så realistisk som möjligt, vilket avsevärt försvårades av bl a kravet på tillgänglighet för fotografisk registrering uppifrån. I någon lokal, där kravet på "intimitet" ansågs särskilt stort, arrangerades belysningen så att den samtidigt utgjorde en visuell begränsning av rummet i höjddled.

I mesta möjliga mån användes riktiga möbler och anordningar, sedan det visat sig mindre lyckat med "attrapper". Bl a antydde fönster, hängdes planscher på väggarna och leddes vatten in i vaskarna. Vissa möbler tillverkades genom institutionens verkstad och personal, andra fick beställas utifrån.

I lokalen hölls så en eller flera sammankomster med för verksamheten typiska program (eller brist på program) som komponerats med hänsyn till de funktionsytor som skulle provas. Som försöksgrupper användes i viss utsträckning inbjudna grupper, som sysslade med den provade typen av verksamhet. Till större delen kom vi emellertid att genomföra försöken med en särskild "testgrupp", då det visade sig medföra mindre störningseffekter av själva försökssituationen.

Hela sammankomsten fotograferades uppifrån (vinkelrätt mot lokalens centrum) med varierande intervaller beroende på graden av "rörlighet". I bilderna fotograferades även in en klocka för att ge möjligheter att synkronisera bilderna med övriga registreringar och eventuellt med en andra kamera, som var nödvändig då lokalen var för stor eller två lokaler användes (se FIG. 7.5.11). Dessutom gjordes regelbundna observationer efter visst schema och deltagarnas synpunkter och upplevelser inhämtades med hjälp av en enkät.

7.6 Utvärdering av fullskaleförsöken

Ett grundläggande krav för alla typer av lokaler är att den genom sin storlek, utrustning osv bidrar till att den verksamhet, som där skall bedrivas, når så goda resultat som möjligt.

Vilken målsättning och vilka resultat vill man då ha inom

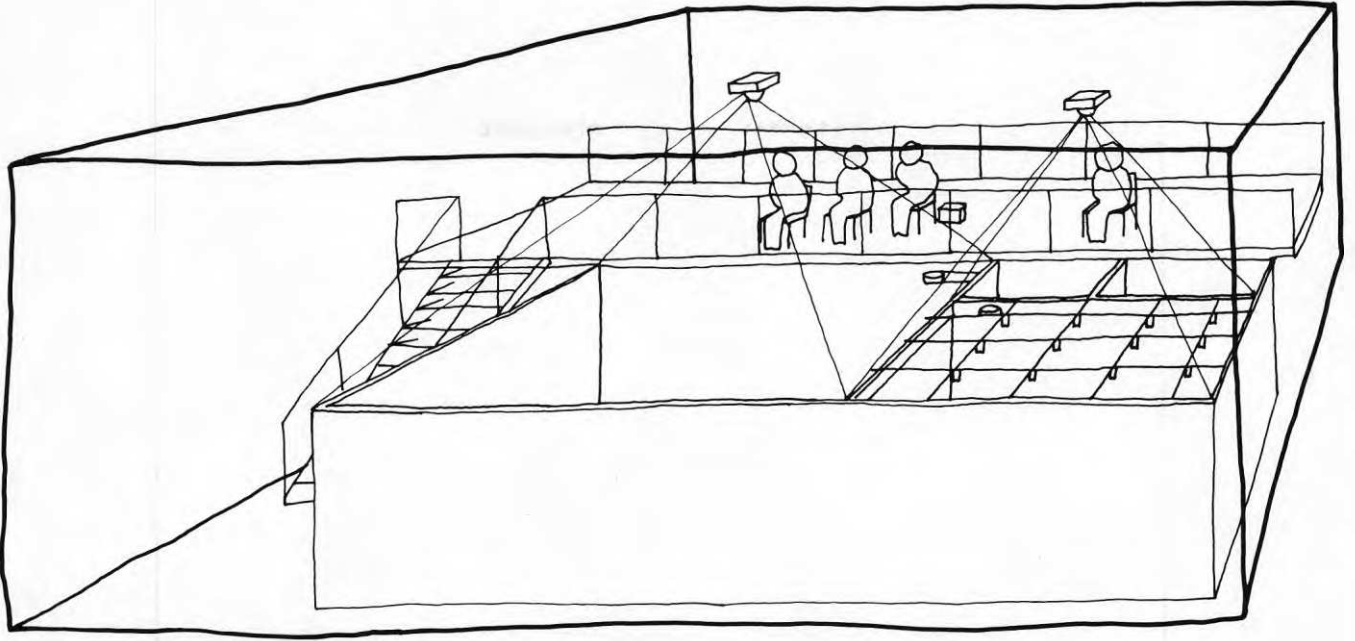

FIG. 7.5.11. Skiss över planlaboratoriet.

ungdomsverksamheten?

De flesta ungdomsorganisationer har en målsättning inskriven i sina stadgar, som i korthet skulle kunna sammanfattas "att fostra till samhällsnyttiga medborgare", som uttryck för en viss ideologi. Denna övergripande målsättning omsätts i allmänhet på lokalplanet i ett betydligt mer praktiskt inriktat handlingsprogram, vars huvudsakliga syfte är att ge ungdomarna en attraktiv fritidssysselsättning och möjligheter att träffa varandra. Den övergripande målsättningens högtravande fraser inskränker sig oftast till den påverkan ett gott föredöme av en ledare kan ha. I brist på mer klart formulerade mål har vi därför valt att försöka bedöma:

1. om aktiviteterna försiggått i enlighet med beskrivningen av dem
2. om deltagarnas omdöme och upplevelse av aktiviteterna i positiv eller negativ riktning har berott på utrymme
3. samt om deltagarna bereddes möjligheter till kontakt med varandra under aktiviteterna.

Med hjälp av en läsapparat studerade vi filmerna, som journalfördes bl a med avseende på aktiviteter och deltagarnas spridning och gruppering i lokalen. Aktiviteternas förlopp studerades och jämfördes med det vid projekteringen antagna och rörelsemönster och utnyttjande av lokalens olika ytor kontrollerades.

Med hjälp av observationerna försökte vi bedöma hur pass engagerade deltagarna varit och hur kontakterna inom gruppen varit. Dessutom kunde vissa kontroller av bedömningen av filmerna göras, vad gäller hur aktiviteterna motsvarade beskrivningen av dem.

Genom enkäterna sökte vi få underlag för en bedömning av hur deltagarna upplevt aktiviteterna, och i vad mån detta kunde härledas till utrymmet. Vi antog därvid att om 80 % av deltagarna bedömt utrymmet som tillräckligt eller att aktiviteten utfallit positivt, så var utrymmet också tillräckligt. Har bedömningen gjorts negativ har en ny standard valts och provats på motsvarande sätt.

7.7 Exempel på lokaler

Slutligen projekterades några exempel på lokaler för de olika verksamhetsformerna. Härvid togs framför allt hänsyn till de erfarenheter som gjorts vid försöken, men även i viss utsträckning till de erfarenheter som gjorts vid studier på fältet. Vissa varianter gjordes med avseende på olika gruppstorlekar.

8 UNDERSÖKNINGSSITUATION OCH METODER I FULLSKALEFÖRSÖKEN

8.1 Val av undersökningsmiljö

Vi valde att genomföra försöken i Institutionens för byggnadsfunktionslära fullskalelaboratorium. Kompletterande försök gjordes dock på fältet under mera realistiska förhållanden. Följande omständigheter bidrog till att vi valde fullskalelaboratoriet:

- Vi fick möjligheter att bygga vidare på erfarenheter från tidigare undersökningar, som behandlar dimensioneringsstudier.
- Vi kunde lättare demonstrera och pröva alternativa förslag till utformning av ungdomslokaler tack vare laboratoriemiljöns höga grad av flexibilitet.
- Vi gavs, tack vare platån och takhöjden (6 m) i laboratoriet större möjligheter att ovanifrån registrera, fotografera och observera aktivitet och uppförande hos försökspersonerna.
- Vi gavs större möjligheter att hålla undersökningssituationen något så när konstant från försök till försök.
- Vi gavs större möjligheter att specialstudera de sju verksamheter vi definierat i etapp I genom att vi striktare kunde följa förutsättningar och innehåll i var och en av dessa.
- Vi gavs goda möjligheter att pröva laboratoriets resurser, såväl materiella som personella, vilket måste anses som ett viktigt steg mot utvecklandet av en realistisk och effektiv undersökningsrutin för studier i fullskalelaboratorium.

Samtidigt som vi valde att genomföra försöken i fullskalelaboratoriet, var vi medvetna om en rad fel och svårigheter som kunde förknippas med denna något artificiella undersökningssituation. Vi ställde oss därför en rad frågor av följande typ:

- Hur kommer försökspersonerna att uppleva undersökningssituationen?
- Hur många gånger behöver försökspersonerna vara med i försöken, innan de blir vana vid undersökningssituationen?
- Kommer försökspersonerna att vänja sig vid ljudet av olika mekaniska hjälpmedel?
- Kommer försökspersonerna att vänja sig vid undersökningspersonalens närvaro i laboratoriet?
- Kommer vi att kunna hålla vissa ovidkommande variabler under kontroll?
- Kommer vi att kunna finna tänkbara felkällor så att resultaten blir tillförlitliga?

Hur vi anser oss ha lyckats besvara dessa och liknande frågor framgår i slutet av rapporten, där problem av det här slaget har tagits upp till diskussion.

8.2 Val av försökspersoner

Beroende på vårt basmaterials omfattning ställdes vi redan från början inför ett stort problem: vilka skulle vi undersöka? Eftersom vi i projektet sysslar med ungdomar inom ett ganska stort åldersintervall (7-25 år), föreningar och ungdomsgårdar med ett brett register av aktiviteter på programmet, varierande gruppstorlekar etc, hade vi alltså en stor och tidvis heterogen population att arbeta med.

Vi valde därför en medelväg och bestämde oss för att huvudsakligen arbeta med en speciell grupp. Denna grupp utgjordes av 20 ungdomar i åldern 13-17 år, 8 flickor och 12 pojkar, från östra delen av Lund. Eftersom de här ungdomarna inte hade tillgång till någon ungdomslokal inom ett rimligt avstånd från bostaden, kontaktades de av oss och var genast villiga att delta i våra försök i laboratoriet. Så gott som samtliga deltog i alla de försök vi gjorde med gruppen.

Vi kan här konstatera, att gruppen inte var slumpmässigt utvald, vilket ju avsevärt försvårar våra generaliseringsmöjligheter. Men å andra sidan kände alla ungdomarna i gruppen varandra redan före försöken; gruppen var således etablerad. Gruppen leddes av två blivande fritidspedagoger. Denna speciella försöksgrupp kallas i fortsättningen av rapporten för testgruppen.

Ett par kompletterande försök gjordes med barn i åldersintervallet 7-10 år. Detta för att vi inte helt skulle "missa" den yngsta gruppen ungdomar.

Slutligen skall även tilläggas, att scoutverksamhet studerades med en särskild grupp pojkscouters, som besökte oss i laboratoriet. Scoutgruppen var i åldern 13-17 år.

8.3 Metoder

I projektet har i princip ingått två typer av undersökningsmetoder, som vi speciellt har försökt att utveckla: sociologisk metod och teknisk (mekanisk) metod. Dessa båda typer har använts dels var för sig, dels kombinerade med varandra.

I de flesta situationer är det ganska lätt att dra en strikt gräns mellan de båda metodtyperna. I några fall kan emellertid en sådan gränsdragning ge upphov till vissa svårigheter; vi har därför valt att även arbeta med en tredje typ av metod, som vi tills vidare kallar sociologisk-teknisk metod.

8.4 Sociologisk metod

Från sociologin har vi hämtat följande metoder: intervju, enkät, observation, sociometri och rollspel.

8.4.1 Intervju

Någon systematisk utveckling av intervjumetoden har inte skett inom projektet. Den har dock kommit till användning vid ett flertal tillfällen, i synnerhet när det gällt att kartlägga ledarnas attityder till och åsikter om olika lokaler som prövats. När det gällt att få fram ungdomarnas åsikter, bedömdes intervjumetoden vara alltför tids- och kostnadskrävande.

Den typ av intervjuer som gjorts kan närmast klassificeras som förberedande forskningsintervjuer.

8.4.2 Enkät

Enkätmetoden har vi arbetat med i betydligt större omfattning än intervjumetoden. En klar fördel med denna metod är att man relativt snabbt kan samla in mycket information. Denna fördel har kommit väl till pass, eftersom vi inte velat störa ungdomarna alltför mycket under försöken. Vi har använt oss av många, korta enkäter för att få fram attityder till och åsikter om prövade lokaler och utrymmen. Metoden har prövats på olika åldersgrupper. Frågorna i enkäterna har ofta kombinerats med skisser över studerade lokaler.

8.4.3 Observation

Observationsmetoden lämpar sig enbart för studium av skeenden i nuet. Tack vare den goda möjligheten vi haft att studera ungdomarna från platån i fullskalelaboratoriet, valde vi att försöka utveckla denna metod speciellt. Vi började med att ställa upp en rad tänkbara variabler av relevans för olika aktiviteters genomförande, vilka vi studerade med olika förutsättningar från försök till försök. Av de erfarenheter som vi på detta sätt inhämtade, fick vi så småningom fram en observationsmetod, vars observationsschema maximalt kan omfatta fem variabler. Dessa fem variabler är: ordning, positivt spring, negativt spring, trängsel och engagemang. Var och en av variablerna studerades längs en femgradig skala från "minst" till "mest". Vid utprovning lade vi även stor vikt vid att försöka träna ett par observatörer att oberoende av varandra kunna göra observationer med god reliabilitet. Detta lyckades till slut mycket bra, sedan de fem begreppen hade definierats operationellt.

8.4.4 Sociometri

Sociometrisk metod syftar till att fastställa positionen för ett antal personer tillhörande en viss grupp längs variabler av typen "popularitet inom gruppen", "förmåga att leda andra" etc. Eftersom vi bestämt oss för att arbeta med samma grupp upprepade gånger, ansåg vi, att metoden var lämplig för att klarlägga strukturen i gruppen (ledare, subgrupper etc).

Metoden användes vid två tillfällen i testgruppen, ena gången på vanligt sätt och andra gången på så sätt att ungdomarna fick

ange vem de trodde att de blivit valda av bland sina kamrater i gruppen.

8.4.5 Rollspel

Metoden med rollspel, som tillämpas inom psykologi och socialpsykologi, har vi inte sökt att utveckla speciellt. Det bör dock påpekas, att ungdomarna i praktiken spelat olika roller vid våra försök, speciellt när försöken varit upplagda efter ett fastställt program över olika aktiviteter.

8.5 Teknisk metod

Till teknisk metod räknar vi de tekniska hjälpmedel som vi haft tillgång till i våra försök. Det gäller främst fotoutrustning, men även fotoceller och enkla räkneverk ingår i denna metodtyp.

8.5.1 Intervallkamera

Vid försöken har vi haft möjlighet att använda två intervallkameror parallellt. Så har skett, när en kamera inte kunnat täcka hela lokalen eller när vi samtidigt har studerat två lokaler i vilka olika aktiviteter pågått samtidigt (t ex vid sammansatt verksamhet). Synkronisering av kamerorna, förutsatt att båda använts samtidigt, har kunnat ske genom att en klocka, som anger när bilden tagits, har lagts in i bilden.

Eftersom försöken genomfördes i laboratoriet, hade vi goda möjligheter, tack vare takhöjden, att uppifrån fotografera de aktiviteter som pågick i lokalen. Vi kunde dessutom experimentera med olika tidsintervall vid fotograferingen, allteftersom rörligheten i de studerade aktiviteterna varierade.

Kamera: Robot 24 x 36 och 24 x 24 med 20 mm optik Jena flektogon (Karl Zeis, DDR) med 92° diagonal vinkel och 24 mm ENNA lithagon (München) med 51° breddvinkel. Kamerorna kan förses med 10 eller 30 m filmmagasin. Kamerorna styrs av ett Robotaggregat II A via en kopplingsbox.
Film Kodak tri-X Pan 400 ASA.
Inställning bländare 4 för 24 mm optik och 5,6 för 20 mm optik, tid 1/60 sek.
(FIG. 8.5.11).

Tidregistrering: Elektrisk klocka \emptyset 30 cm med sekundvisare, placerad 250 cm ö golv inom kamerans bildvinkel.

Montering: Kamerorna monterades i tak ca 550 cm ö golv.

Belysning: Uppmätt på golvet i försökslokalen ca 500 lux.

Läsapparat: Jena typ DL II (FIG. 8.5.12).

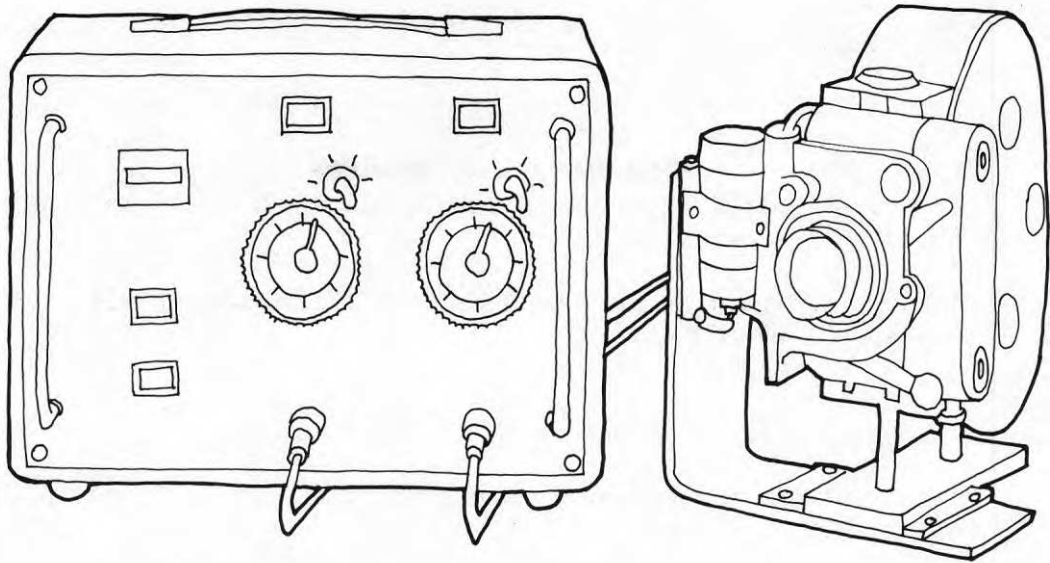

FIG. 8.5.11. Intervallkamera.

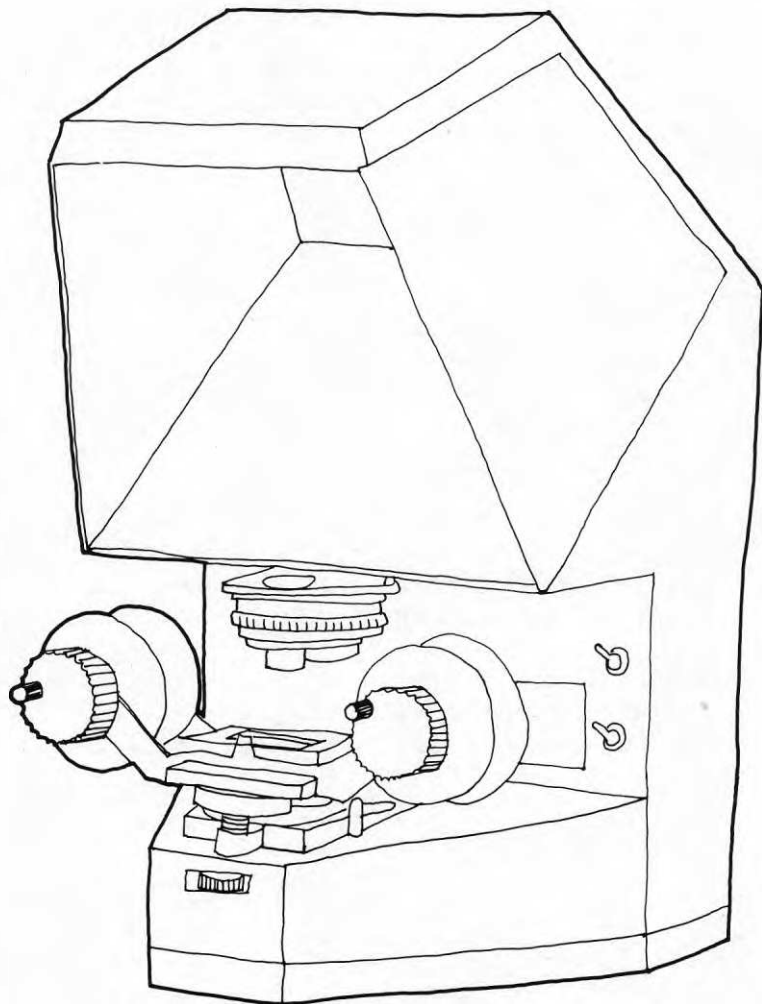

FIG. 8.5.12. Läsapparat.

8.5.2 Intervallfilmkamera

Intervallfilmkamera har använts mycket sparsamt vid våra försök i laboratoriet. Detta beror på att vi inte haft tillgång till de objektiv som är nödvändiga för en nöjaktig registrering. Det har heller inte funnits någon lämplig läsapparat på marknaden för tolkningen av filmen.

Vi har emellertid använt oss av intervallfilmkameran vid våra studiebesök på fältet.

8.5.3 Fotoceller - räkneverk

Vid de inledande försöken i laboratoriet hade vi ett par fotoceller, som vi använde för att mäta hur vissa delar av lokalen utnyttjades av ungdomarna. Men eftersom fotocellerna endast anger frekvenser samtidigt som de är ganska otillförlitliga, ersatte vi dem med enkla räkneverk. Dessa räkneverk sköttes manuellt av en observatör. Efter viss träning visade det sig, att en observatör samtidigt kunde klara av att räkna utnyttjandet av 4-5 olika punkter i lokalen.

8.6 Sociologisk-teknisk metod

Med sociologisk-teknisk metod menar vi sådana metoder, som är en kombination av sociologiska och tekniska metoder. Vi för tills vidare endast två metoder hit: s k Elopinintervju och budgetspel.

8.6.1 Elopinintervju

En metod går ut på att man gör gruppintervjuer med hjälp av ett elektriskt opinionsmätningssinstrument. Elopin[®] är fabrikantnamnet på ett sådant instrument och kan enklast jämföras med den typ av mentometerapparater som t ex används av Sveriges radio vid rangordning av skivor i olika popprogram.

Vi har försökt att använda Elopinen[®] på två olika sätt. Dels har vi intervjuat ungdomarna om vad de anser om olika lokalers utformning, dels har vi försökt att använda den som ett kommunikationsmedium mellan ungdomarna och försöksledningen.

En klar fördel med instrumentet är, att det är lätt att använda. Dessutom ger det snabbt hela gruppens svar på intervjufrågorna, samtidigt som den enskilde individens anonymitet bevaras.

8.6.2 Budgetspel

Inom projektet har även gjorts ett enkelt försök att använda den speciella spelteknik, som håller på att utvecklas vid Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH. Tekniken går i korthet ut på att individen föreläggs en rad värdesatta (i vårt fall i poäng) alternativ, vilka skall angelägenhetsgraderas utifrån individens önskemål och behov.

Vi har endast tillämpat denna metod på praktisk verksamhet.

Budgetspelsmetoden är dock förknippad med så stora bearbetnings-svårigheter, att den bör utvecklas mera systematiskt i annat sammanhang.

8.7 Mätproblem

Som en viktig ingrediens i all metodutveckling har man alltid betraktat de mätproblem eller fel, som olika metoder är behäftade med. I vår metodutveckling har vi försökt att komma tillrätta med två typer av fel, dels dem som hör samman med konstruktion av mätinstrument och dels dem som hör samman med undersökningssituationen, dvs undersökningssmiljö och försökspersoner.

8.7.1 Fel i sociologisk metod

När man konstruerar mätinstrument inom sociologin, ställs man alltid inför problemet att söka uppfylla följande tre krav:

- Mätinstrumentet skall ha hög validitet (giltighet).
- Mätinstrumentet skall ha hög reliabilitet (tillförlitlighet).
- Mätinstrumentet skall ha hög precision.

Genom att vi kunnat göra många mätningar och genom att vi parallellt kunnat tillämpa flera av metoderna tror vi, att vi något så när väl kunnat uppfylla dessa krav. Vi skall här även ge exempel på några feltyper som vi haft att rätta till:

- Felformulerade frågor i enkätformulär, dvs frågorna har inte mätt det som de varit avsedda att mäta.
- De variabler som studerats genom direkt observation har varit för vagt definierade, vilket lett till att tillförlitligheten i observationerna blivit bristande.
- Felaktigt utformade sociometriska frågor för mätning av val av ledare och val av vänner.
- Informationen till testgruppen har varit alltför knapp samt instruktionerna för gruppens rollspel har varit för vaga.

8.7.2 Fel i teknisk metod

De fel som varit förknippade med användandet av teknisk metod har i huvudsak varit av mekanisk natur. (Framför allt har det uppstått fel på kameror i vissa skeden.) Vad som ytterligare varit en svaghet med fotograferingen är att information förlo-rats genom att för långt tidsintervall använts. Detta fel har dock i viss mån kunnat elimineras genom att andra metoder har kombinerats med fotograferingen.

8.7.3 Fel i sociologisk-teknisk metod

Genom att en kombination av två metodtyper gjorts, den sociologisk-tekniska, innebär detta självfallet, att den sociologiska metoden för med sig samma slags problem rörande krav på mätinstrument som skisserats ovan i avsnitt 8.7.1. Vi har även här försökt att komma tillrätta med validitets- och reliabilitetsproblemen, men vi är inte säkra på att ha lyckats.

När det gäller användandet av den speciella frågeteknik som krävs i samband med Elopinintervjuer, har vi haft ett par problem att brottas med:

- En fördel med Elopinen kan vara, att man kan ställa ganska många frågor i rask takt till en grupp försökspersoner. En förutsättning är emellertid då, att de frågor man ställer är välformulerade och framför allt seriösa till innehållet. Görs intervjun för lång, har det i våra försök tydligt visat sig, att ungdomarna tröttnar på att svara, och det lekmoment som apparaten inbjuder till, vill gärna ta överhanden. Grad av validitet och reliabilitet blir då lidande.
- En annan felkälla hos Elopinen ligger naturligtvis däri, att avläsningsinstrumentet kan vara fel kalibrerat, vilket medför att "halva" individer uppenbarar sig i resultaten.

Beträffande budgetspelsmetoden kan fel troligen spåras redan i konstruktionen av det spel vi använde. Den poängsättning vi gjort för olika aktiviteter var något för godtycklig för att spelet skulle uppfattas som realistiskt av ungdomarna.

Man kan även tänka sig, att vi genom att övervaka spelandet och vara tillgängliga för förfrågningar från ungdomarna under spelets gång, alltför mycket påverkade ungdomarna att svara på ett sätt som de kanske inte annars skulle ha gjort.

8.7.4 Fel i undersökningssituationen

När det gäller undersökningssituationen, som ju innehöll både försökspersoner och försöksledning, har möjligheten till fel varit mycket stor. För att redan från början söka komma tillrätta med tänkbara fel satte vi upp följande program för testgruppen, innan den alls hade besökt laboratoriet:

- Gruppens introduktion skulle handhas av de speciellt utvalda ungdomsledarna (fritidspedagogerna). Syftet med testgruppen skulle klargöras av ungdomsledarna samtidigt som ungdomarna informerades om hur länge försöken skulle pågå.
- Undersökningsledningen skulle inte ge order direkt, utan alla instruktioner till testgruppen skulle ske genom ungdomsledarna.
- Undersökningsledningen skulle inte störa försöken genom onödiga ingripanden.
- Undersökningsledningen skulle förhindra störningar "utifrån",

medan försöken pågick.

- Miljön i laboratoriet skulle göras så realistisk som möjligt.
- Ungdomarna skulle motiveras så mycket som möjligt att delta i försöken.

Förutom fel som kan uppstå, om punkterna ovan inte har följts, skall vi även ge följande exempel på andra typer av fel, som vi försökt bemästra:

- Fel som berott på samarbete mellan försökspersoner vid ifyllande av enkäter, besvarande av Elopinintervjufrågor etc.
- Fel som hänger samman med att teknisk apparatur klickar och måste rättas till under försökets gång.
- Fel som berott på bristande engagemang, därför att ungdomarna ej velat genomföra fastställt program tillfyllest.

9 TEORETISK VERKSAMHET

9.1 Beskrivning av verksamhetsformen

Teoretisk verksamhet omfattar främst arbete med informationsbärande material med syftet att öka det teoretiska kunnandet inom något ämnesområde. Vi kan urskilja två något olika former:

1. Studiecirkel, som främst vänder sig till deltagaren själv
2. Utåtriktad, ofta opinionsskapande verksamhet med stort inslag av offentliga debatter m m riktad till andra utanför gruppen.

Från funktionssynpunkt innehåller de primära sammankomsterna likartade element:

B: Diskussion

C: Studium

D: Föreläsning

E: Film eller bildvisning, ofta i anslutning till D

N: "Fika".

Gruppstorleken varierar mellan 6-20 med tyngdpunkten på mindre grupper. Deltagarnas ålder varierar främst mellan 14 och 25 och mötestätheten är något mindre än övriga verksamhetsformer.

Möbleringen omfattar stolar och bord, och verksamheten försigår mestadels sittande. Förutom böcker o d används AV-hjälpmiddel, vilket med ökade resurser torde bli allt vanligare.

Den utåtriktade verksamhetsformens debatter m m som kan samla upp till 75-100 deltagare får anses ingå bland de mer sekundära sammankomsterna. Vidare förekommer, om man över huvud taget gör något utöver den rena studieverksamheten fester, underhållning och samvaro.

E: Film som underhållning

F: Lyssna på musik

H: Musik och sång

N: Förtäring, "fika"

P: Dans

B: Planeringssammanträden.

9.2 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter

I basmaterialet framgår att grupper om 6-10 personer är vanligt i detta sammanhang. Detta överensstämmer också väl med vad man på skolhåll betraktar som lämpligt antal för diskussionsgrupp. Arbetar man med större grupper, måste det därför anses angeläget, att man har möjlighet att dela upp sig i mindre grupper.

En vanlig metodik för studiearbete är vad som kallats "Bikupe-modellen". Det synes angeläget att lokalen tillåter även en sådan metodik. Denna tillgår så att man börjar med information om ämnesområde m m till hela gruppen, ofta med AV-hjälpmiddel. Därefter görs en uppdelning i mindre grupper, vilka efter avslutade diskussioner redovisar sina resultat inför hela den återsamlade gruppen.

B₁: Diskussion i smågrupper om 6-10 personer sittande kring ett bord med möjligheter att göra spridda anteckningar; krav på god kontakt mellan deltagarna.

B₂: Diskussion med hela gruppen; om möjligt hela gruppen kring ett bord eller med endast stolar och god kontakt mellan deltagarna.

C₁: Studiearbete med skriftligt material i grupp med högst 6 deltagare.

C₂: Studiearbete i grupp med hela gruppen, om denna endast består av högst 10 deltagare.

D: Föreläsning, information, redovisning av grupparbete; hela gruppen sittande (max 10 eller 20) helst kring ett bord, men annars endast med stolar.

E: Bildvisning i anslutning till D.

N: "Fika" kan ske i alla grupperingar vid bord.

9.3 Diskussion av möbler

Då det här är fråga om att skapa bästa möjliga kontakt mellan de diskuterande, gjordes försök för att belysa frågan om runda, respektive fyrkantiga bord. En skrivbordsanalys ger vid handen att det för upp till fyra personer är ganska likgiltigt vilken form som väljs, men för grupper upp till 10 personer borde ha betydelse. Då en grupp ungdomar bereddes tillfälle att jämföra och välja, valde 85 % av 40 runda framför fyrkantiga bord vid gruppdiskussioner för 10 personer.

För diskussioner i större grupper gjordes försök att sätta 40 personer vid samma långbord, vilket gav mycket negativt resultat i form av dåliga kontakter mellan bordsändarna osv. Ett liknande försök med 15 personer gav positivt resultat, och det är troligt att gränsen ligger där, och att man för större grupper bör gruppera utan bord, t ex i halvcirkel. Här projekterades ett runt bord med utdragsskiva för att tillfredsställa de flesta alternativen, och då det upptar mer yta än ett motsvarande fyrkantigt, har det ansetts dimensionerande.

Utdragsskivan kan naturligtvis ersättas av ett kvadratisk eller två rektangulära bord som kan användas för mindre grupper, vilket vi också vill visa.

9.4 Förteckning över erforderliga funktionsytor (se FIG. 9.4.11-9.4.17)

9.5 Projektering av försökslokal

Vi gjorde några inledande försök med "bikupemodellen" med diskussionsgrupperna i samma lokal. Det visade sig därvid att 40 personer i 4 grupper kunde föra diskussioner utan att störa varandra mer än att de bedömde det som acceptabelt. En fördel var också att kontakterna med hela gruppen uppehölls. Lokalen måste ha en låg ljudnivå, vilket kan åstadkommas med ljudabsorberande takmaterial. Om man vill ge större avskildhet, måste man antingen föra in vikväggar, som är både dyrbart och tekniskt komplicerat, eller komplettera med speciella rum, vilket avsevärt utökar lokalytan. I basmaterialet förekommer uppdelning i mindre rum sällan, under det att man i en enkät till några föreningar i Malmö kunde finna båda alternativen på önskelistan.

Vi valde att prova en lokal utan vikvägg och kompletterande smårum för en gruppstorlek av högst 20 personer. (FIG. 9.5.11-12.)

Antaganden:

Samtliga funktionsytor borde få plats, även när möbler som inte berördes av aktiviteten stod kvar i rummet.

Dimensionerande blir då 2 arbetsgrupper med 10 personer.

För förvaring m m bör adderas en 60 cm bred yta längs en av väggarna.

Passagemåtten lika stora som betjäningssytan, respektive den sammanlagda passageytan mellan borden.

9.6 Utvärdering av fullskaleförsöken

9.6.1 Intervju

Tillämpning: Sedan försöket genomförts, gjordes en ostrukturerad och icke-standardiserad intervju med ungdomsledarna (fritidspedagogerna). Denna syftade till att kartlägga ledarnas inställning till hur lokalen fungerat under försöket, deras åsikter om hur aktiviteter och ommöbleringar gått att genomföra samt om hur ungdomarnas kontaktmöjligheter verkat vara. Som svar på våra frågor erhöll vi i stort sett enbart positiva uttalanden, vilket vi tolkade som att lokalen enligt ledarna var riktigt utformad.

Bedömning: Metoden föreföll oss något tidkrävande vid undersökningstillfället, sannolikt beroende på att vi inte använde något fastställt formulär vid intervjun. Detta medförde även, att bearbetningen blev onödigt arbetskrävande.

Arbetsgrupp, 6 personer.

Aktiviteter: B, ; C; N;

Bordsbredd/person: 70 cm

Bordsdiameter: 150 cm

Bordsstorlek: 150 x 150 cm

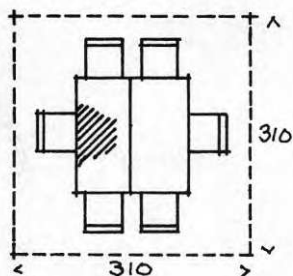

fig. 9.4.11

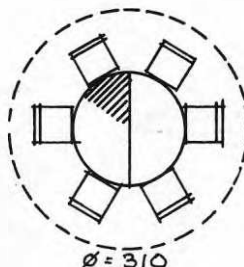

fig. 9.4.12

Diskussionsgrupp, 10 personer

Aktiviteter: B, ; N

Bordsbredd/person: 47 cm

Bordsdiameter: 150 cm

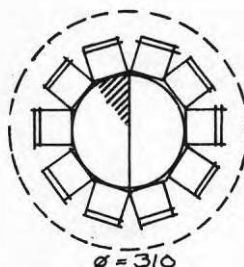

fig. 9.4.13

Arbetsgrupp, 10 personerAktiviteter: C₂; N

Bordsbredd/person: 70 cm

Bordsdiameter: 150 cm samt

två skivor (bord) 75 x 150 cm

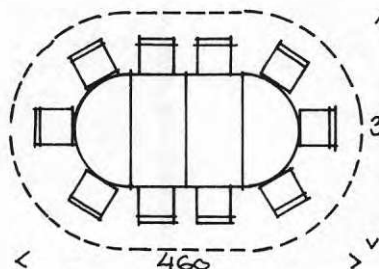

fig. 9.4.14

Diskussionsgrupp, 16 personerAktiviteter: B₂; D; E; N

Bordsbredd/person: 48 cm

Bordsdiameter: 150 cm samt

två skivor (bord) 75 x 150 cm

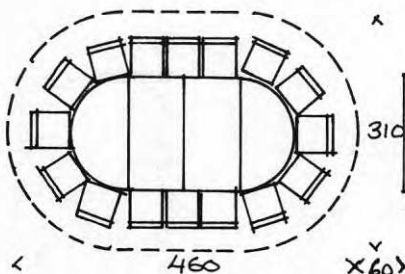

fig. 9.4.15

FIG. 9.4.11-15. Teoretisk verksamhet. Erforderliga funktionsytor.

Diskussionsgrupp, 20 personer
 Aktiviteter: B₂; D; E;
 Bredd/person² 50 cm

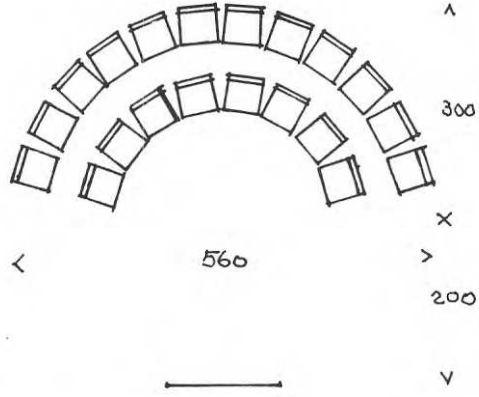

fig. 9.4.16

Föredrag, film etc. 20 personer
 Aktiviteter: D; E;
 Bredd/person 50 cm
 (se fig. 12.4.13)

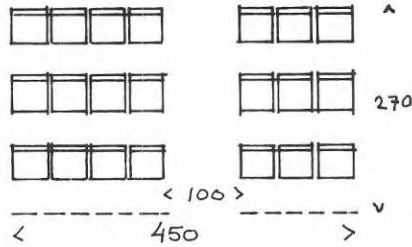

fig. 9.4.17

FIG. 9.4.16-17. Teoretisk verksamhet. Erfoderliga funktionsytor.

Bordsuppställningar

- 2 x 6 personer
- 2 x 10 personer
- 2 x 15 personer
- osv

Utrymme för skåp mm

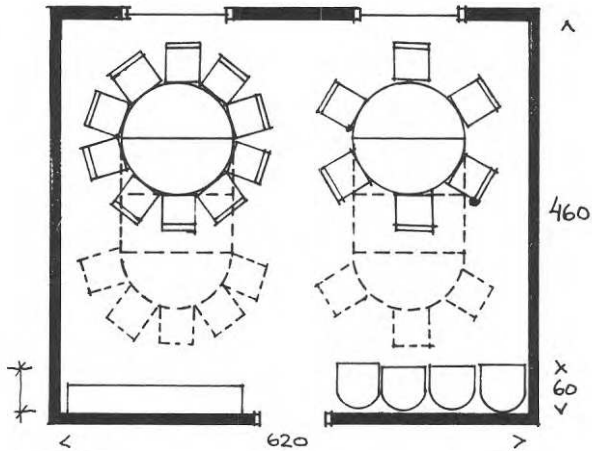

fig. 9.5.11

Diskussionsgrupp
 och åskådaruppställning
 för 20 personer

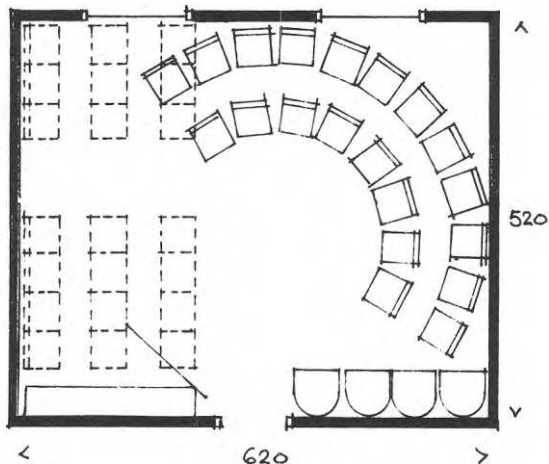

fig. 9.5.12

FIG. 9.5.11-12. Försökslokal för teoretisk verksamhet.

Vid de fortsatta försöken med testgruppen i andra verksamheter ersatte vi denna intervju med att ledarna skriftligen fick redovisa sina intryck för oss.

9.6.2 Enkät

Tillämpning: Sedan försöket genomförts, fick ungdomarna fylla i ett enkätformulär med så gott som enbart fasta svarsalternativ. Enkäten ifylldes medan ungdomarna var kvar i försökslokalen. Enkäten innehöll ca 15 frågor om utrymme vid borden och i lokalen i övrigt. Dessutom innehöll den några sociometriska frågor (se avsnitt 13.7.2 nedan).

Genom att en av oss vistades i rummet under ifyllandet av enkäten, som tog ungefär 10 minuter, hade vi kontroll över att samarbete mellan ungdomarna ej skedde.

Bedömning: Genom enkäten var det lätt att snabbt samla in den information vi ville ha. Ifyllandet tycktes ej bereda testgruppen några större problem. Metoden kan därför anses lämplig, dock med det lilla förbehållet, att särskilt stor uppmärksamhet måste ägnas åt att göra formuleringar och ordval så lättfattliga som möjligt.

På grund av att formuläret hade fasta svarsalternativ och att antalet formulär inte var särskilt stort, var det ganska lätt att bearbeta svaren.

9.6.3 Observation

Tillämpning: Denna metod började vi tillämpa just i försöken med teoretisk verksamhet. Vi startade med att inventera tänkbara variabler av relevans för vårt undersökningsområde genom att göra osystematiska observationer i ett par försök. Så småningom gjorde vi ett preliminärt observationsschema, som innehöll följande variabler: interaktion i gruppen, störningar i gruppen, kontakt mellan individer och subgrupper, spring, engagemang, bekvämlighet, ordning, trängsel och aggressivitet mellan individer. Variablerna studerades antingen genom att vi räknade frekvenser (t ex interaktion mellan individer) eller gjorde skattningar längs en sjugradig skala från "mycket" till "litet" (t ex trängsel). Genom att göra enkla provförsök under kortare tidsintervaller i den teoretiska verksamheten, som till stor del är ganska stillasittande, kunde vi så småningom koncentrera oss på fem variabler (jfr avsnitten om praktisk och sammansatt verksamhet nedan).

Bedömning: Det visade sig vara mycket svårt att använda denna metod, när så många variabler skulle studeras samtidigt. Antalet variabler måste alltså skäras ner kraftigt. Metoden är inte heller särskilt bra så länge variablerna inte klart har definierats.

Vid bearbetningen av de insamlade observationerna är det naturligtvis av stort intresse att jämföra tillförlitligheten i observationerna mellan två eller flera observatörer. Om obser-

vationstillfällena ej görs för långa, är det relativt lätt att jämföra resultaten t ex med de resultat som kan utläsas ur intervallfotograferingen.

9.6.4 Intervallkamera

Tillämpning: Mitt över lokalen hade en intervallkamera monterats, som täckte hela lokalen. Så länge grupparbete och gruppdiskussion pågick runt borden, tog vi en bild var 30:e sekund. Vid ommöblering ökades emellertid bildhastigheten till en bild var 5:e sekund. Gruppen irriterades först ganska mycket av "oljudet" från kameran.

För att vi vid bearbetningen skulle kunna identifiera de olika gruppmedlemmarna, bar samtliga en nummerlapp, som klistrats fast på axeln.

Bedömning: Denna kamera lämpar sig mycket väl för studier av detta slag. Tack vare tillgång till en bra läsapparat har det varit ganska lätt att urskilja alla detaljer på filmen vid bearbetningen. En nackdel kan dock påpekas: kameran har haft en benägenhet att strejka vid några tillfällen.

Metoden är ett utmärkt komplement till flera av de sociologiska metoderna.

Exempel på hur filmen bearbetats framgår av FIG. 9.6.11 och 9.6.12, vilka utgör avritningar av filmen direkt från läsapparaten. Genom att sedan låta den avritade bilden ligga kvar i läsapparaten och ändå ta fram nästa filmbild, kan man studera de förändringar som ägt rum i lokalen t ex att bord flyttats eller att trängsel uppstått.

9.6.5 Intervallfilmkamera

Tillämpning: Denna filmkamera (Super 8) har som ovan påpekats inte använts särskilt mycket. Vi har dock tagit några filmer på prov.

Bedömning: Vi har funnit, att metoden ställer alltför stora krav på belysningen i lokalen, vilket gör att den är nästan omöjlig att använda i dessa sammanhang.

Det kan dock konstateras, att kameran är lätthanterlig och rörlig, vilket utgör klara fördelar.

9.6.6 Kort resultatsammanfattning

Genom att väga samman resultaten från de olika metoderna gjorde vi följande erfarenheter, som får ligga grund för lokal avpassad för teoretisk verksamhet:

- Verksamheten flöt enligt beskrivningen. Verksamheten är sittande, och utrymmet vid bordet räckte till.

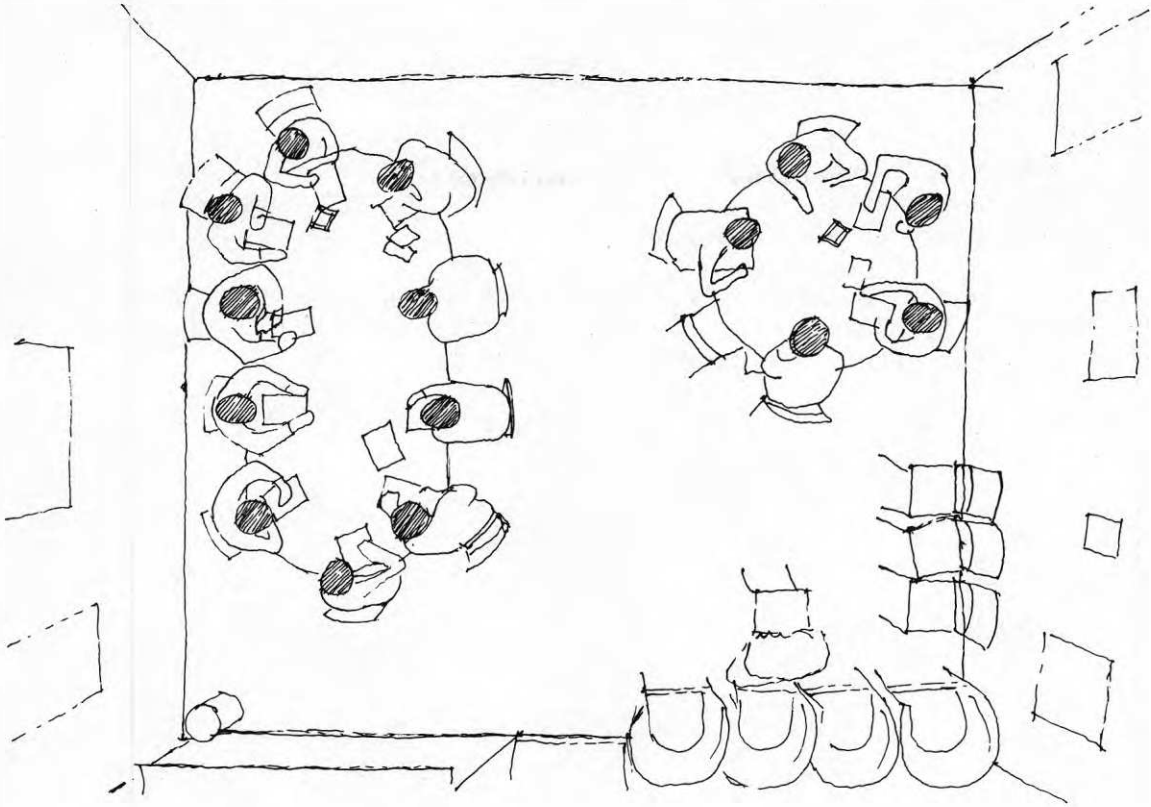

FIG. 9.6.11. Teoretisk verksamhet, grupparbete.

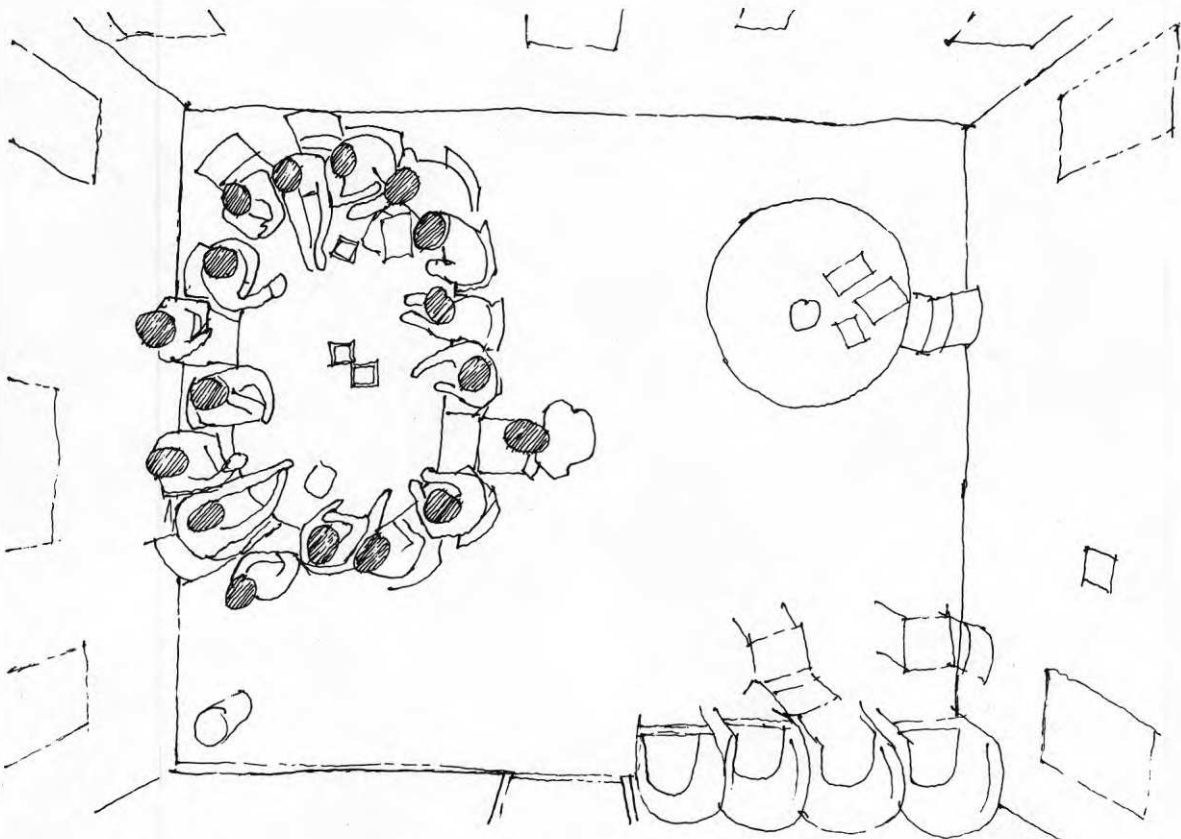

FIG. 9.6.12. Teoretisk verksamhet, gruppdiskussion.

- Deltagarna tyckte, att utrymmet var tillräckligt; dock tyckte någon, att det var trångt att sitta 10 kring det runda bordet utan skiva.
- Omflyttningar i lokalen innebär, att deltagarna får röra sig något, men de går att genomföra om bara riktiga instruktioner ges, exempelvis med hjälp av skiss.
- Eftersom verksamheten är sittande, räckte även passageytorna väl till. De bör dock inte minskas, eftersom störningar mellan grupperna vid grupparbete då lättare förekommer.

9.7 Exempel på lokaler för teoretisk verksamhet
(se FIG. 9.7.11-15)

En grupp med 6-10(15) pers.

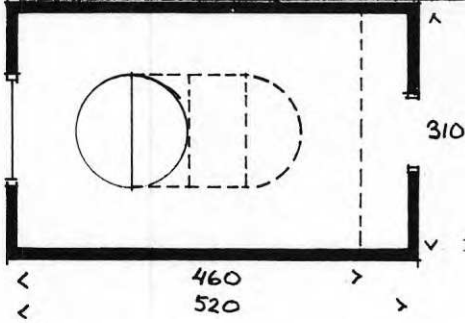

fig. 9.7.11

Två grupper med 12-15(20) pers.

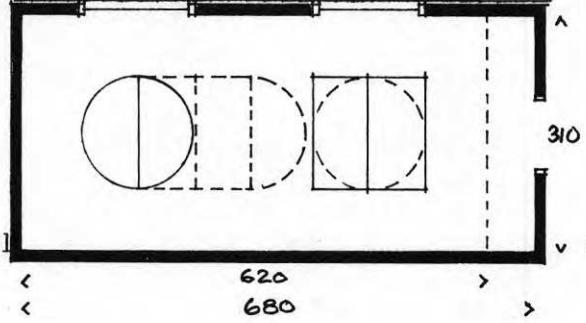

fig. 9.7.12

Två grupper med 12-20(30) pers.

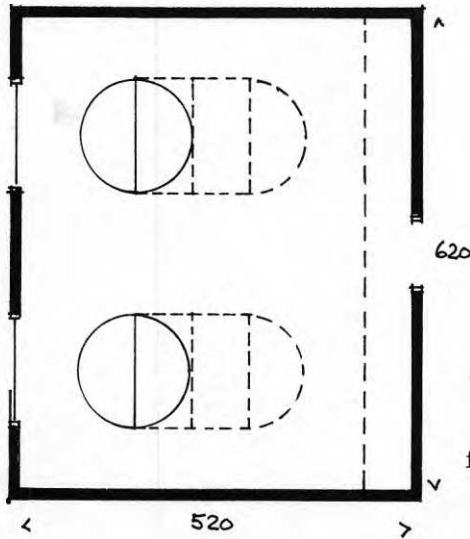

fig. 9.7.13

Fyra grupper med 24-30(40) pers.

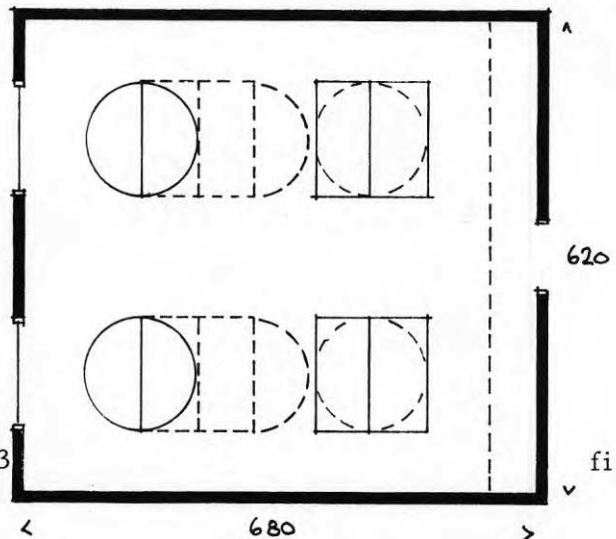

fig. 9.7.14

Tre grupper med 18-30(45) pers.

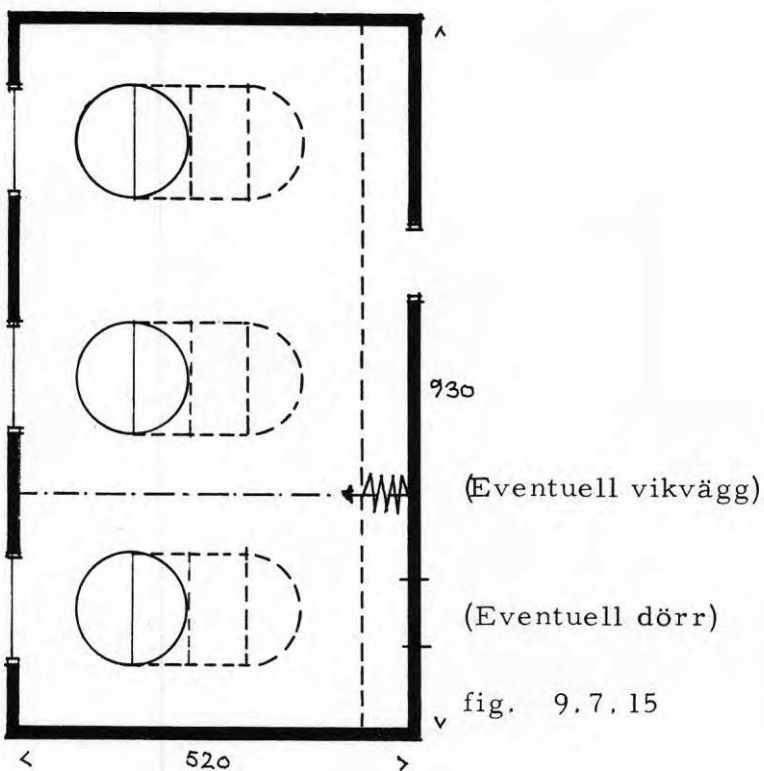

fig. 9.7.15

10 PRAKTISK VERKSAMHET

10.1 Beskrivning av verksamhetsformen

Praktisk verksamhet innefattar alla former av manuell bearbetning av material med varierande behov av anordningar och verktyg. Verksamheten måste bedömas som ganska resurskrävande i sin renodlade form, vilket också avspeglar sig i att den mest förekommer på fritidsgårdarna. De primära sammankomsterna innehåller ett antal av följande aktiviteter:

D = Instruktion

J = Pyssel, händighet, teckning

K = Hobby, modellarbete, hantverk, trä-, metall- och textilslöjd

L = Hobbyarbete med våta material, foto, keramik, matlagning

M = Teknik, pyssel med apparater och motorer

N = "Fika"

O = Speciella arbetsmoment

De krav på möbler och anordningar samt material och verktyg som anges i "basmaterial" ger en antydning om att den verksamhet som nu förekommer är enklare och av karaktären "förädling och bearbetning av halvfabrikat". Studier på fältet styrker detta intryck, även om man på sina håll har väl så god maskinell utrustning.

Gruppstorlekarna varierar. De små grupperna på 6-10 personer dominerar fritidsgårdarna, som även har rätt små rum för ändamålet. Spridningen är mer jämn i föreningarna på 6-30 personer. Åldern från omkring 12 år, beroende på att de praktiska aktiviteterna för yngre åldrar ingår i en sammansatt verksamhet. Sekundära sammankomster anges sällan, men man får förutsätta att även här kan förekomma andra aktiviteter, som fester, filmaftnar o d.

10.2 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter

Först måste vi ta ställning till hur specialiserade aktiviteter i den praktiska verksamheten i ungdomslokaler bör vara. Som nämnts inledningsvis är verksamheten för närvarande tämligen opretentiös, då den i sin mer specialiserade form kan bli mycket resurskrävande. Det förefaller rimligt att man med den utformning, som för närvarande gives skolans lokaler för praktiska och estetiska ämnen, dessa även användes för mer kvalificerade kurser och arbeten. Aktiviteterna i ungdomslokalerna skulle då även i fortsättningen vara av den enklare typen.

D = Instruktion till hela gruppen samlad med hjälp av ljusbilder.

J = Enklare klipp- och klistringsarbeten, arbete med halvfabri-

kat av papper, trä och plast, enklare mosaik osv. Teckning och målning individuellt och i grupp.

- K = Trä-, metall- och textilarbeten av typen sammansättning av "byggsatser", tillverkning av mindre saker som smycken o d, ofta kombinerade material. Man kan även tänka sig mer skrymmande saker som modellflygplan, båtbygge osv. Sporadiskt utnyttjande av enklare hobbymaskiner, symaskin, skruvstäd m m.
- L = Arbeten med våta material som lera, gips m m. Batik. Matlagning av enklare typ. "Kladda, klistra och måla." Foto. Utnyttjande av vask, drejskiva, brännugn, ljus och ev. mörkrum.
- M = Sammansättning av olika svagströmsapparater som radio m m. Söndertagning och sammansättning av enklare motorer som mopeder etc. Man kan t o m tänka sig större saker som bilar. Utnyttjande av verktyg som lödkolv m m.
- N = "Fika" i samband med arbetet.
- O = Speciellt arbetsmoment omfattande enklare arbeten vid något maskinverktyg o d.

10.3 Diskussion av möbler

Studier på fältet liksom försöken i laboratoriet visade att de flesta arbetsplatserna borde förläggas till ordentligt tilltagna arbetsbord. Dessa gav dels bäst kontakt mellan deltagarna, dels stor flexibilitet vad gällde kravet på arbetsytans storlek för olika aktiviteter. Vid arbetsborden kunde man utföra i stort sett alla typer av praktiskt arbete om man kompletterade dem med väggfasta arbetsbänkar för speciella verktyg, symaskin osv. En jämförelse mellan ytbehovet för arbeten av olika typ i exempelvis skolan ger följande:

Teckning	70 x 75 cm
Modellering	75 x 75 cm
Syslöjd	75 x 80 cm
Träslöjd	60 x 120 cm
Metallslöjd	60 x 90 cm

För att tillgodose alla dessa behov och ge möjligheter till upp-lagsyta på mitten utan att störningar uppstår tvärs över bordet bör bordsdjupet vara 150 cm. Prov visade att detta var största möjliga djup, med hänsyn till att man skall kunna nå in till bordets mitt. För att även lämpa sig för sömnad bör pallarna kunna förses med löstagbara ryggstöd (ryggstöd är i vägen vid framför allt stående arbete). Vid dimensioneringen av bordens längd var utgångsantagandet ett genomsnittligt behov av 100 cm per arbetsplats, då speciellt med tanke på att man vid arbete med halvfabrikat har behov av yta att rada upp de olika delarna framför sig.

Arbetsbord 6-8 och 8-10 personer.

Tålig yta. Överläggsskivor för vissa typer av arbeten.

Demonterbara och stadiga.

Aktiviteter: J; K; L; M; N;

Bordsbredd/person 100 cm.

Pallar, höj- och sänkbara med löstagbart ryggsöd.

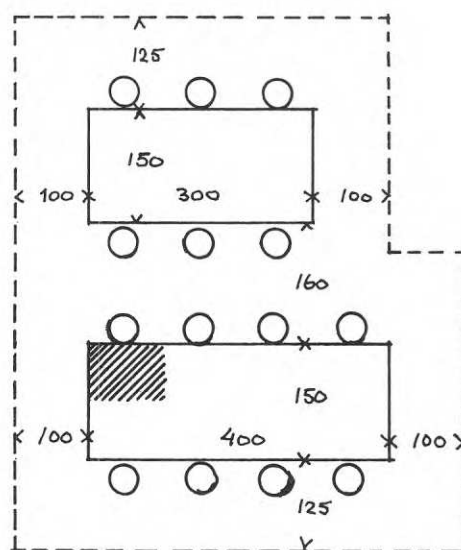

fig. 10.4.11

Arbetsbänk, plats för symaskin

Bänkhöjd: 70 cm

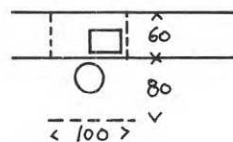

fig. 10.4.12

Arbetsbänk med vask

Bänkhöjd: 90 cm

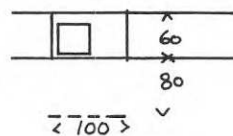

fig. 10.4.13

Diskbänk för matlagning etc.

Bänkhöjd: 90 cm

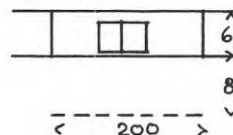

fig. 10.4.14

Arbetsbänk och spis för matlagning etc.

Bänkhöjd: 90 cm

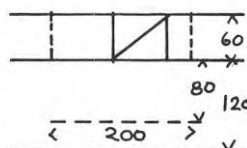

fig. 10.4.15

Arbetsbänk, plats för skruvstäd

Bänkhöjd: 90 cm

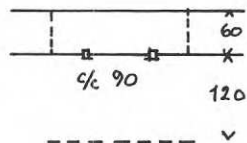

fig. 10.4.16

Arbetsbänk, plats för drejskivor

Bänkhöjd: 90 cm

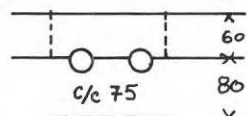

fig. 10.4.17

FIG. 10.4.11-17. Praktisk verksamhet. Erforderliga funktionsytor.

Arbetsbänk, plats för hobbymaskin

Bänkhöjd: 90 cm

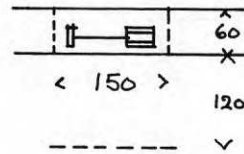

fig. 10.4.18

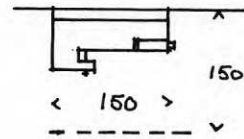
Hyvelbänk

fig. 10.4.19

Bandsåg

(Bulleralstrande)

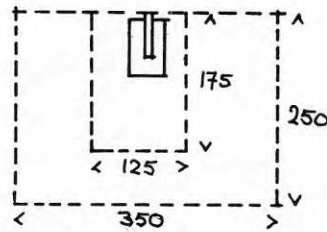

fig. 10.4.20

Brännugn

(Het)

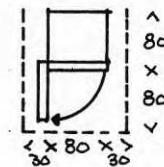

fig. 10.4.21

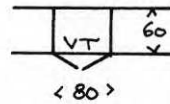
Verktgsskåp

fig. 10.4.22

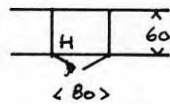
Förvaring av 4 st symaskiner i hurts

fig. 10.4.23

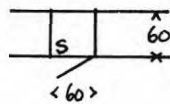
Förvaring av arbeten för 5-10 personer

fig. 10.4.24

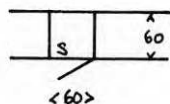
Förvaring av mindre material 0,7 m³

fig. 10.4.25

Skyltskåp för visning av arbeten

Över- och underskåp

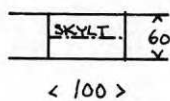

fig. 10.4.26

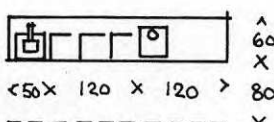
Utrymme för enklare mörkrums-
arbete

fig. 10.4.27

Kan man åstadkomma ett tillräckligt stadigt bord, kan man även fästa drejskivor, skruvstäd, arbetsstycke för smyckeslöjd osv. Alternativt kan dessa fästas i en väggfast arbetsbänk.

Arbetsborden bör vara så höga att man kan stå och arbeta. Om man vill sitta skall pallarna kunna anpassas till bordshöjden. Någon form av stöd för fötterna är i så fall önskvärt endera på bordet eller på pallen.

10.4 Förteckning över erforderliga funktionsytor (se FIG. 10.4.11-10.4.27)

10.5 Projektering av försökslokaler

De lokaler man i dag använder för praktisk verksamhet förefaller i stor utsträckning vara ganska små och utrustade att användas för endast en typ av praktiska aktiviteter som slöjd, lerverkstad osv. Intrycket från studier på fältet är att det blir ett väldigt springande mellan de olika rummen om mer öppen verksamhet bedrivs där, och att den utrustning som finns inte kan utnyttjas i rimlig grad av de små grupper som får plats att arbeta samtidigt. Med tanke på att man blandar könen och i allt högre grad kombinerar olika material och därav följande bearbetningsmetoder, synes det oss mer ändamålsenligt att försöka göra en större lokal för alla typer av praktisk verksamhet. I denna större lokal kan man sedan arbeta i mindre grupper. Vi vill därför föreslå att minsta lokal för praktisk verksamhet dimensioneras för 15-20 personer.

Av mättekniska skäl (kameran kunde inte täcka in större lokaler) valde vi att prova en lokal för 15-20 personer. Mängden utrustning m m som skulle finnas uppgjordes i samarbete med en erfaren fritidsledare på området.

Antaganden:

- Beträffande möbler och utrustning:

2 st arbetsbord med 8 arbetsplatser vid vardera

2 st hyvelbänkar

6 m arbetsbänk

1 vask

2 verktygsskåp

Bandsåg, pelarbormaskin

Skåp för förvaring av material och halvfärdiga arbeten.

- Biutrymmen:

Virkesförråd och en liten lerverkstad (som i och för sig inte ansågs nödvändig)

Lokal A,
provad 9.4.69

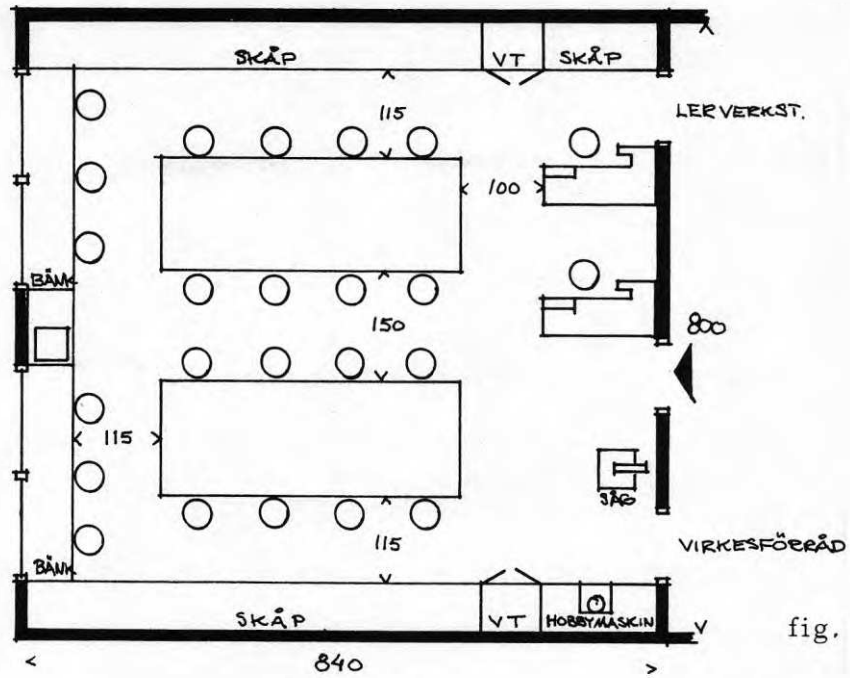

fig. 10.5.11

Lokal B,
provad 16.4.69

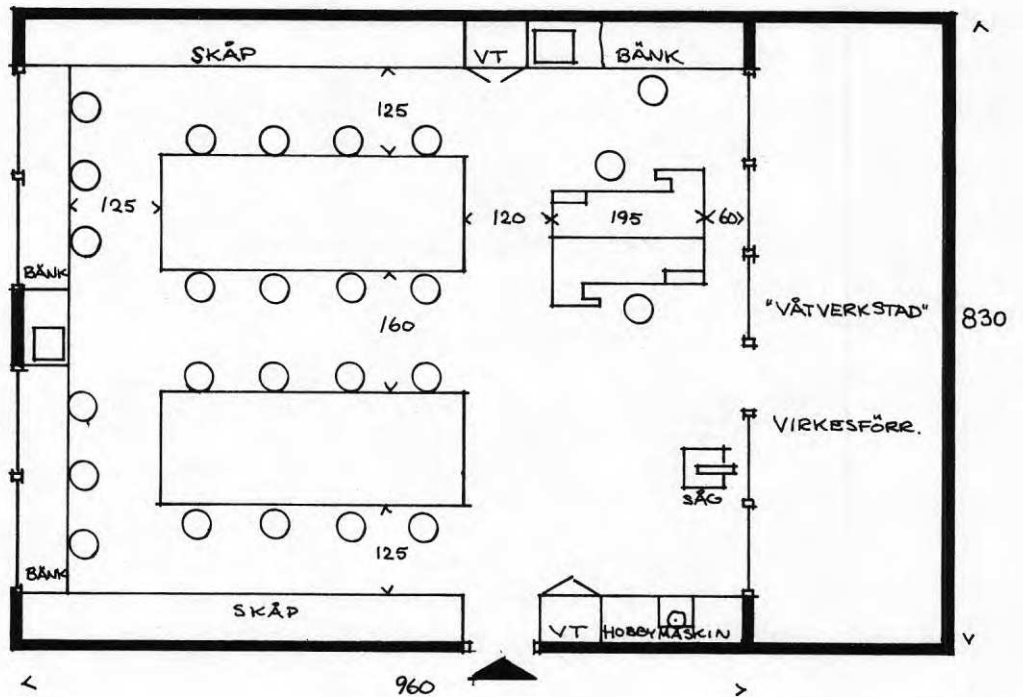

fig. 10.5.12

FIG. 10.5.11-12. Försökslokaler för praktisk verksamhet.

Passagemåtten mellan arbetsborden 150 cm och mellan arbetsplats och vägg eller skåp 115 cm (måttan valda innan måttabellen tillkom!)

Erfarenheter:

- Lokalen bedömdes för trång, vilket till stor del berodde på att deltagarna i mycket högre grad än väntat förflyttade sig runt i lokalen för att ta del av vad andra hade för sig.
- En vask bedömdes otillräckligt, till följd av att trängsel uppstod, när man väntade på att komma till.
- Hyvelbänkarna borde stå mitt emot varandra, då de därmed gav utrymme för flera och dessutom gav tillfälle till kontakter mellan dem som arbetade där.
- Det ansågs nödvändigt att projektera om lokalen och göra ett nytt prov.

Antaganden för lokal B:

- Ytterligare en vask fördes in.
- Hyvelbänkarna ställdes mitt emot varandra.
- Passagemåtten ökades till 160 cm mellan arbetsplatser och 120 cm mellan arbetsplats och skåp.
- Väggen mot biutrymmena glasades upp och gavs en gemensam ingång.
- Ingången till lokalen lades så att den inte kom in i en "trafikpunkt".

10.6 Utvärdering av fullskaleförsöken

10.6.1 Intervju och budgetspel

Tillämpning: Sedan försöket avslutats, ombads två av ungdomarna att vara med om att pröva ett särskilt s k budgetspel, som innehöll tänkbar utrustning till en lokal för praktisk verksamhet. Spelet var utformat i skala 1:100 och stommen utgjordes av en pappskiva om ca 1 x 1 meter, på vilken den lokal skulle byggas upp som ungdomarna helst skulle vilja ha vid praktisk verksamhet. Medan möbler och utrustning valdes, intervjuades de båda ungdomarna om varför de gjorde de olika valen etc. Spelet innehöll ungefär 40 speldelar.

Bedömning: Det visade sig, att spelet var alltför komplicerat och orealistiskt för att fungera. Det ingick alltför många delar i det, vilket medförde, att ungdomarna hade mycket svårt att bestämma vad de ville ha i lokalen. En avsevärd förenkling krävs således för att spel av denna typ skall bli användbara. Ett annat problem ligger sannolikt i de svårigheter som måste uppstå vid bearbetningen av spelet.

Det gick emellertid bra att kombinera intervju och spel. Eftersom det ligger ett visst lustmoment i själva spelandet, ökar detta avsevärt försökspersonens motivation. Denna omständighet underlättar i hög grad intervjumetodens tillämpning, varför den här använda metodkombinationen bör vidareutvecklas.

10.6.2 Enkät

Tillämpning: I lokalen avsedd för praktisk verksamhet var vi framför allt intresserade av några delytor. Tillsammans med att en enkät delades ut, vilken innehöll frågor om aktivitetens genomförande, utrustningen i lokalen, kontakten med kamrater, storleken på olika ytor etc, fick ungdomarna en skiss över den prövade lokalen. På denna skiss hade följande delytor ritats in: ytan mellan bord och förvaringsskåp, ytan mellan arbetsbänk och bordens kortsidor, ytan framför den ena vasken samt ytan framför passagen in till lerverkstad och virkesförråd. Ungdomarna fick sedan tala om vad de tyckte om storleken på var och en av dessa ytor genom att besvara frågor av denna typ:

Vad tycker Du om ytan X?	☐	Alldeles för stor
	☐	Något för stor
	☐	Lagom
	☐	Något för liten
	☐	Alldeles för liten

I enkäten ingick även frågor som jämförde de båda lokalerna för praktisk verksamhet. Lokal 3 erhöll så gott som enbart positiva uttalanden.

Bedömning: Enkäten, som omfattade 20 frågor, föreföll lätt att fylla i för testgruppen. Att använda en planskiss över lokalen som förklaring till vissa av frågorna var mycket lyckat. Även denna enkät var lätt att bearbeta.

10.6.3 Observation

Tillämpning: Vid försöken med praktisk verksamhet prövade vi ett förenklat observationsschema, som innehöll fem variabler: oordning, positivt spring, negativt spring, trängsel samt engagemang. Var och en av dessa variabler bedömdes längs en femgradig skala. (En detaljerad definition av variablerna finns på sid 82. Den fastställdes slutgiltigt senare under försöken.)

I försöken med praktisk verksamhet försökte vi att som observatörer bestämma vad vi menade med de fem begreppen. Vi gjorde observationer av olika längd för att söka komma underfund med vad vi kunde studera för aktiviteter och gruppstorlekar. Vi fann, att observationerna inte borde vara för långa samt att det var svårt att studera alltför stora grupper. Att t ex observera vad som pågick i hela lokalen och därefter göra en bedömning enligt de fem variablerna gav mycket låg överensstämmelse mellan observatörerna. Vid försöket användes två observatörer.

Bedömning: Genom att vi nöjde oss med att endast studera fem variabler, som vi beskrivit innebörden av, kunde vi uppnå ganska

god överensstämmelse i observationerna mellan de båda observatörerna. Resultaten uppmuntrade oss att ytterligare utveckla metoden (jämför avsnittet om sammansatt verksamhet nedan).

10.6.4 Intervallkamera

Tillämpning: Intervallkameran var placerad mitt över lokalen. Genom att verksamheten stundtals var ganska rörlig erbjöds vi större möjligheter att ytterligare pröva varierande tidsintervall vid fotograferingen. När gruppen målade vid ena långbordet, tog vi en bild var 5:e sekund. (FIG. 10.6.11-12.)

Bedömning: Intervallkameran visade sig vara mycket lämplig även vid praktisk verksamhet. Vad som var en svårighet var emellertid att avgöra när tidsintervallen skulle ändras. Om bilder togs för tätt, skulle vi ju få ett alltför stort material, vilket skulle ställa till besvär vid bearbetningen. Men om å andra sidan bilderna togs med för långa tidsintervaller, skulle information förloras. Att här få till stånd en optimal avvägning måste betraktas som en av de väsentligaste arbetsuppgifterna för utvecklandet av denna metod.

10.6.5 Kort resultatsammanfattning

Genom att väga samman resultaten från de olika metoderna gjorde vi följande erfarenheter, som får ligga till grund för lokal anpassad för praktisk verksamhet:

- Vi och deltagarna bedömde lokal B som tillräckligt stor. Det betonades dock, att man måste kunna röra sig i passagerna utan att knuffa till dem som står eller sitter och arbetar.
- Hyvelbänkarnas placering i lokal B visade sig lyckad för större kontakt mellan dem som arbetade där.
- Lerverkstaden föreföll något onödig.

10.7 Exempel på lokaler för praktisk verksamhet (se FIG. 10.7.11-10.7.12)

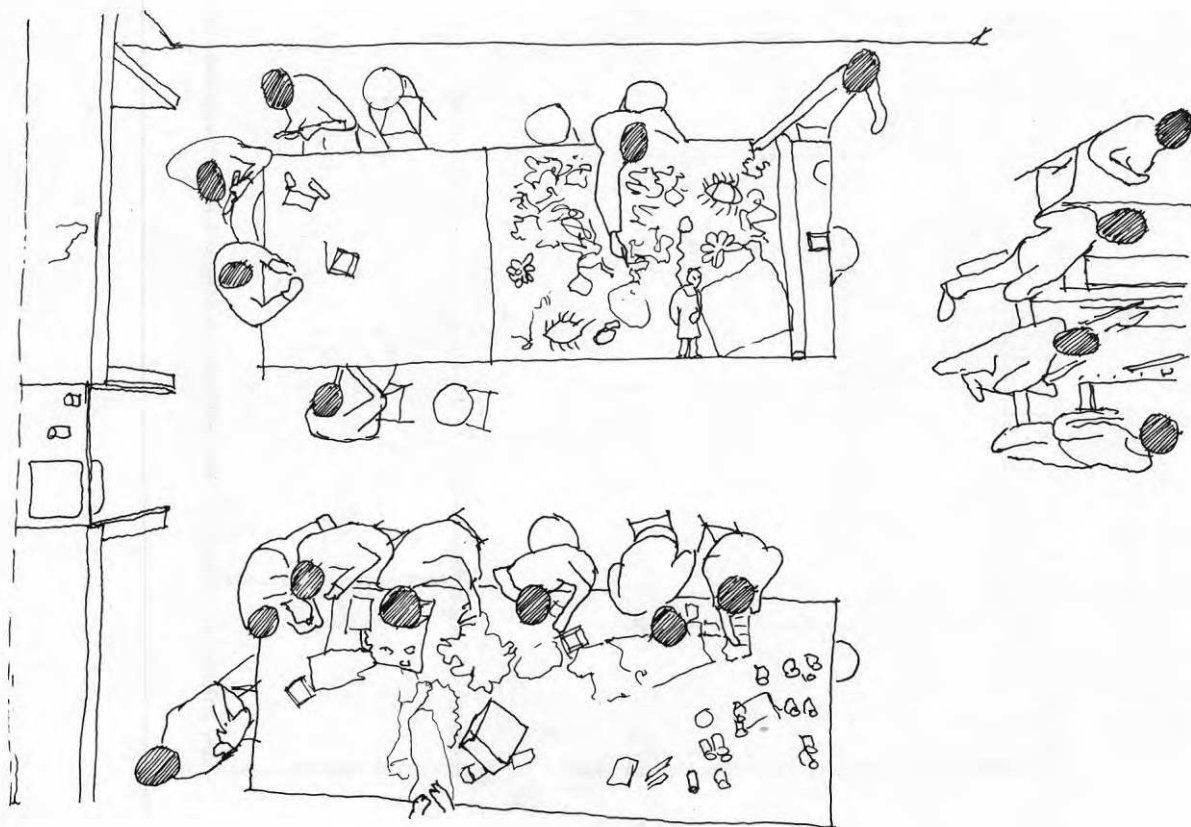
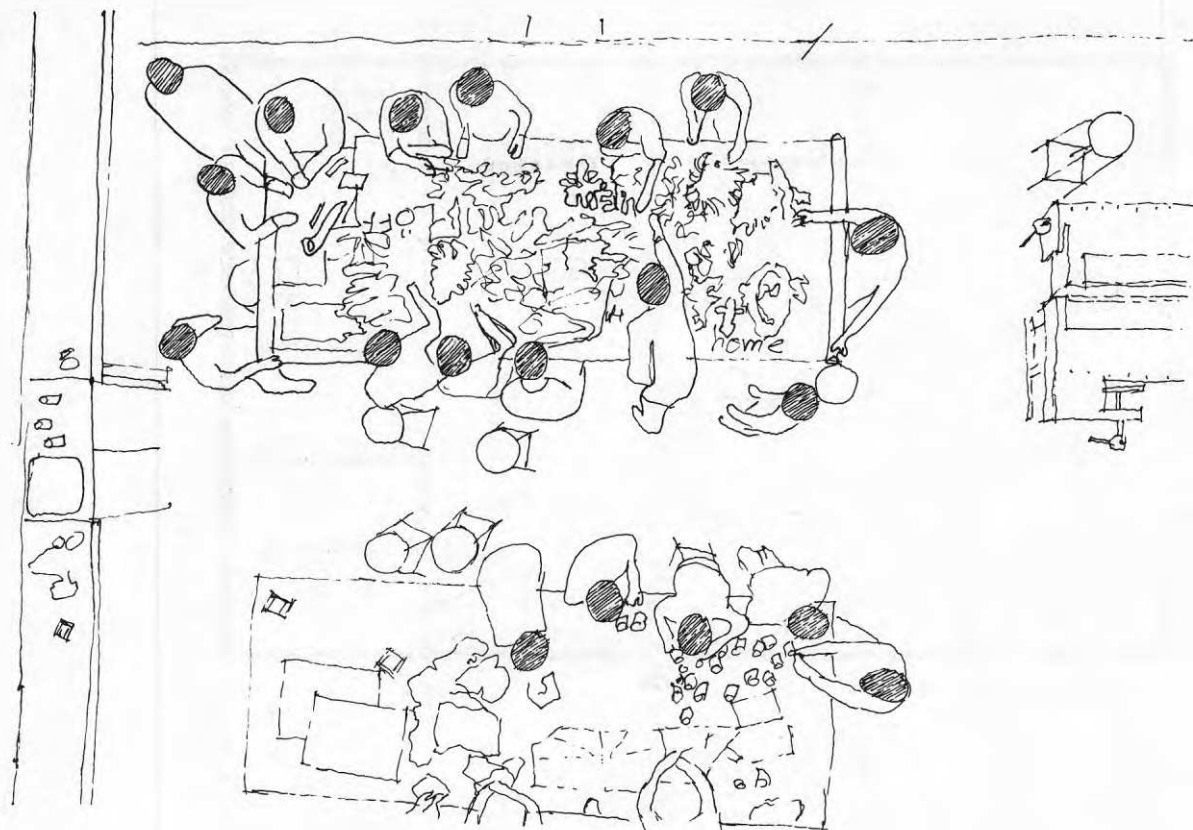

FIG. 10.6.11-12. Praktisk verksamhet, lokal B.

Lokal för c:a 20 personer

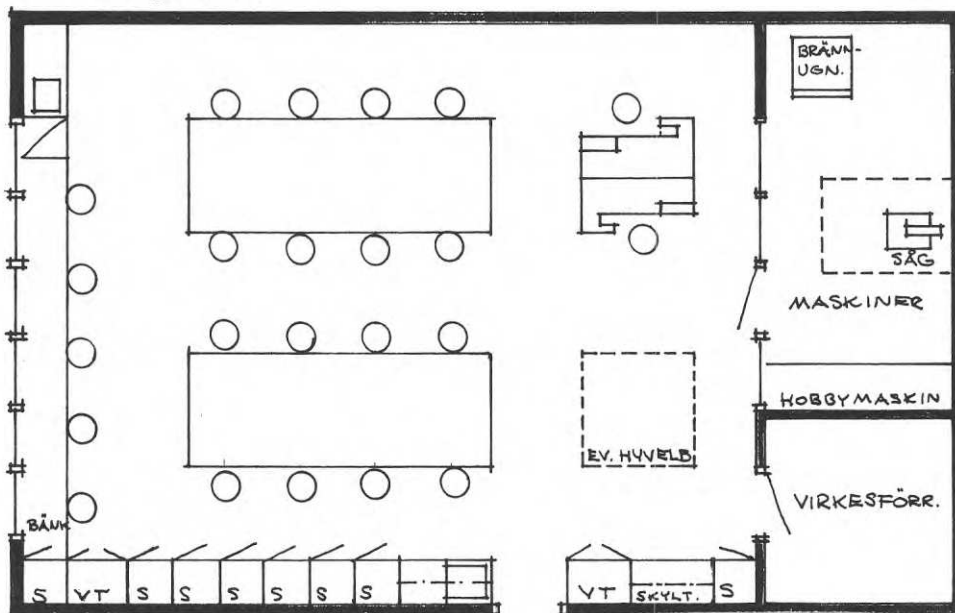

fig. 10.7.11

Lokal för c:a 30 personer

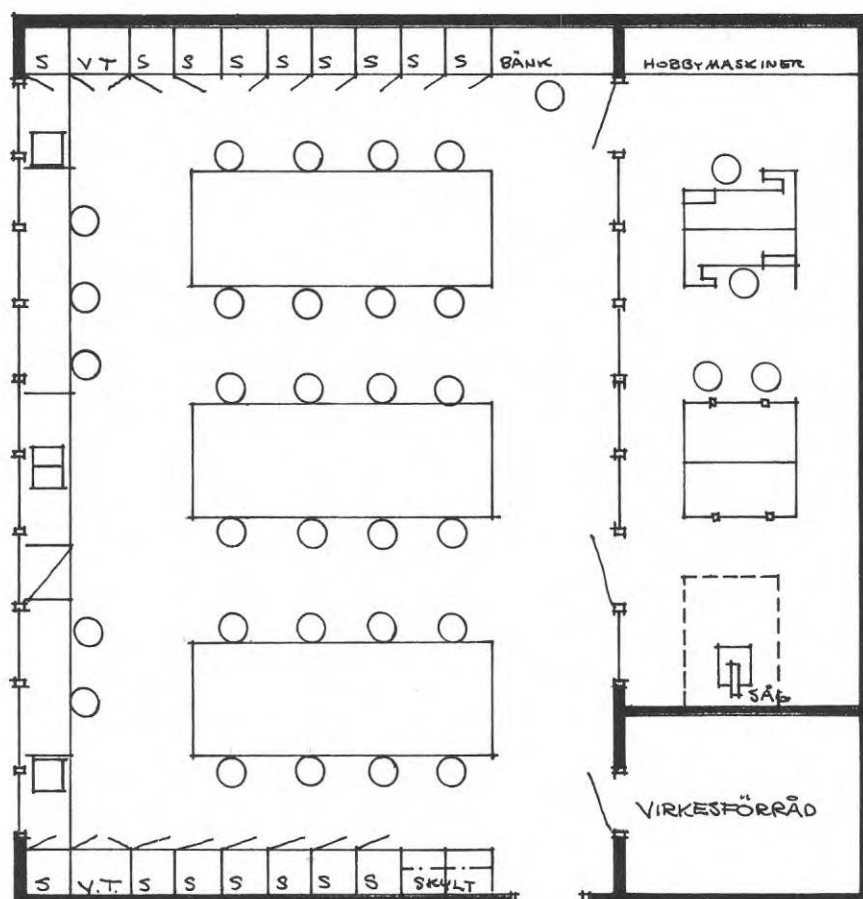

fig. 10.7.12

FIG. 10.7.11-12. Exempel på lokaler för praktisk verksamhet.

11 SCOUTVERKSAMHET

11.1 Beskrivning av verksamhetsformen

Scoutverksamhet har många drag gemensamma med typen sammansatt verksamhet. Dock finns några väsentliga avvikelser som motiverar att de inte förs samman. Organisatoriskt och pedagogiskt bygger verksamheten på en fast indelning av gruppen i 2-4 undergrupper (patruller, kullar etc), som för åldersgruppen 12-15 år har egna sammankomster. Programmet innehåller en blandning av främst teoretiska och praktiska moment som tillämpas i form av lekar och tävlingar. Särskilt karakteristiskt är inslagen av träning för friluftsliv under enklare förhållanden.

De primära sammankomsterna innehåller oftast ett flertal av följande aktiviteter:

A = Andakt, uppställning, ceremoni

D = Instruktion, berättelse

E = Bildvisning i samband med instruktion

H = Sång, allsång

I = Provtagning

J = Pyssel, teckning

K = Hantverk

X = Lek

Y = Tillämpning, övning

Z = Tävling

Gruppstorleken är i de yngre grupperna omkring 20 st. I den egentliga "scoutåldern" är gruppstorleken beroende av patrullernas antal och storlek. En patrull bör vara mellan 4 och 7 personer, varför gruppstorleken kan bli mellan 16 och 28 personer.

Oftast arbetar en grupp i varje åldersgrupp samman i en förening (scoutkår), så att deltagarna följs åt genom åldrarna.

De sekundära sammankomsterna utgörs av planeringssammanträden, "invigningar", fester m m.

11.2 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter

Arbetsmetodikerna att ha en fast indelning i undergrupper (patruller) ger tydliga spår i organisationen under aktiviteterna, då man söker hålla patrullerna samman.

A = Andakt, ceremoni, uppställning. Hela gruppen samlas runt eller framför något, exempelvis andaktsskåp, öppen spis

eller annan symbol. Då det rör sig om korta moment står deltagarna oftast, men de kan även sitta på golvet. Det bör vara god kontakt inom gruppen, dvs man bör stå så att alla ser alla.

D = Instruktion eller förevisning av något sker för hela gruppen, som sitter. Hjälpmedel krittavla, flanellograf, blädderblock och ljusbilder.

Instruktion kan även ske i mindre grupper, vid ett bord.

E = Film eller bildvisning inför hela gruppen sittande på stolar eller bänkar.

H = Allsång bl a i samband med A ovan.

I = Provtagning eller uppvisande av olika färdigheter sker ofta i mindre grupper vid bord eller på golvet eller utomhus.

J = Pyssel sker patrullvis vid bord. Ur ledarsynpunkt är det en fördel om alla befinner sig i samma rum.

K = Hantverk omfattar ofta arbete med tågvirke, stänger och grövre material vid bord eller på golvet.

X = Lekar förekommer mycket ofta. Variationerna är många, men några huvudtyper kan framhållas med utgångspunkt från grupperingsformen:

Ringlek: Deltagarna i ring (storleken ungefär så att man kan hålla varandra i handen) med eller utan stolar.

Två lag: Lagen på linje mitt emot varandra med utrymme emellan. Ofta utformad som bollek i stafettform eller så att en ur vardera laget tävlar mot varandra.

Stafett: Deltagarna i lag (patruller) bakom en linje, skall förflytta sig fram till andra änden av lokalen för att där utföra något enkelt moment (trä på en synål, blåsa ut och tända ett ljus osv) och tillbaka igen. Själva förflyttningen kan också vara "försvårad" genom att man skall ha en tidning mellan knäna osv.

Röva och försvara: Våldsam lek där varje lag (patrull) har sitt "bo" som det skall försvara mot inkräktare samtidigt som det gäller att röva i de andras.

(Även andra lekar utöver de här nämnda förekommer.)

Y och Z = Tillämpningar och tävlingar. Detta innebär att de moment av praktisk och teoretisk natur, som varit föremål för instruktion utnyttjas och tillämpas i lek eller tävling, ofta utomhus.

11.3 Diskussion av möbler

Traditionellt brukar möblerna i en scoutlokal även vara något av "lekredskap", vilket ställer särskilt stora krav på slit-

styrkan. Vi har därför utvecklat en redan befintlig möbelenhet, bestående av bord och bänkar, där borden är avsedda för 4-7 personer, och bänkarna inte är längre än att de går att skjuta in helt under bordet. (FIG. 11.3.11.)

I lokalen bör finnas en öppen spis för att skapa atmosfär kring ceremonier osv samt ge möjligheter att simulera "lägerbål".

För material till de olika aktiviteterna bör ledarna ha ett rullbord.

11.4 Förteckning över erforderliga funktionsytor (se FIG. 11.4.11-11.4.18)

11.5 Projektering av lokal

Scoutlokaler ingick i de inledande försöken och studerades redan hösten 1966 (Dimensioneringsstudier av scoutlokaler, Jonas af Klercker, Institutionen för byggnadsfunktionslära, arbetsrapport 1/1967). Redan då prövades två olika typer av lokaler. Den ena med de fyra bordsgrupperna i hörnan (A), den andra med bordsgrupperna i "bås" utefter den ena väggen (B). Den förra typen provades ytterligare en gång hösten 1968 för att bli kontrollera mätmetoderna (Jogstad-Benton-Åhlund: Metodutveckling för försök i fullskalelaboratorium, Institutionen för byggnadsfunktionslära, arbetshandling 2/1969). Även vid detta senare försök fungerade lokalen efter intentionerna.

Alla dessa försök gällde scoutåldern, och det är av intresse att se hur de yngre grupperna skulle kunna utnyttja samma lokal. I samband med försök med sammansatt verksamhet konstaterades med hjälp av två grupper med 9-11-åringar att dessa åldrar behöver lika stor yta för sina lekar som sina äldre kamrater. Eftersom man i dessa grupper i allmänhet är något färre har vi inte ansett dem dimensionerande, utan lokalerna kan alltså användas även för dem.

Eftersom lokalen till allra största delen består av "fri golvyta" blir några passageytor inte aktuella, annat än i bordsgruppen. Denna specialstuderades i samband med försöket ovan.

11.6 Utvärdering av fullskaleförsöken

11.6.1 Intervju

Tillämpning: Två av ledarna och två av ledarscouterna intervjuades efter försöket. Intervjun spelades in på band. Intervjun var ostrukturerad och icke-standardiserad.

Bedömning: Intervjun var alltför osystematisk för att ge alla de upplysningar som vi ville ha. Om metoden skall användas på detta sätt, måste den standardiseras och struktureras (jämför avsnitt 13.6.1).

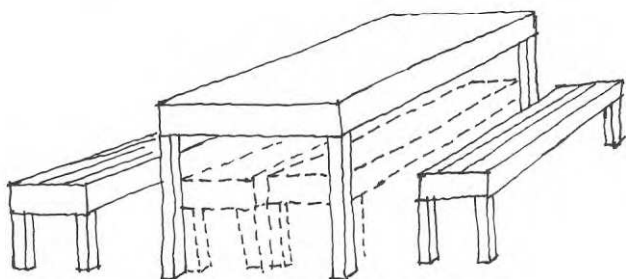
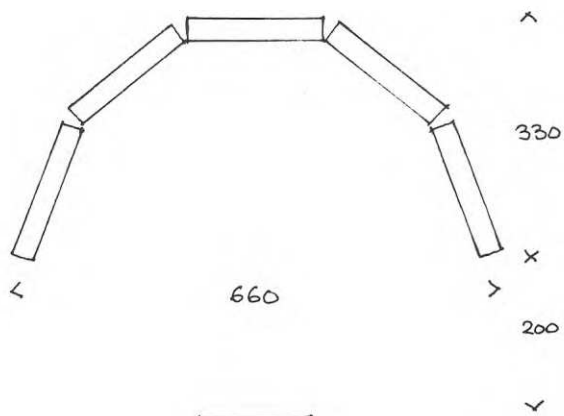

fig. 11.3.11

FIG. 11.3.11. Möbelenhet, utvecklad för lek i scoutlokal.

Gruppen samlad på bänkar

Aktiviteter: A; D; E; H; I;

fig.
11.4.11

Gruppen samlad stående

Aktiviteter: A; H;

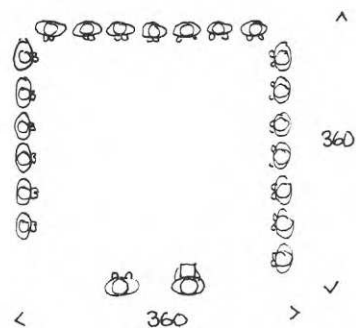

fig. 11.4.12

Gruppen samlad sittande på golvet

Aktiviteter: A; D; H; X;

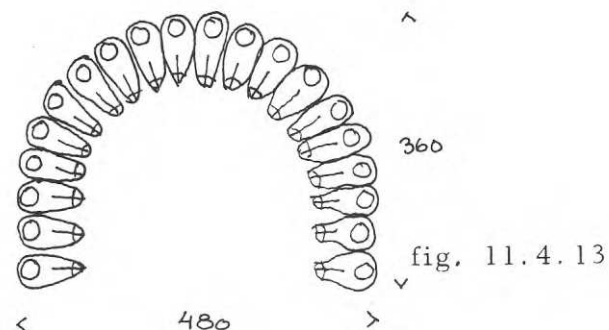

fig. 11.4.13

Bordsgrupp 6-8 personer

Aktiviteter: D; I; J; K; X

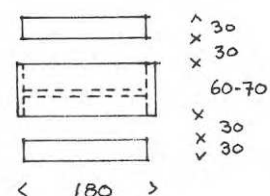

fig. 11.4.14

FIG. 11.4.11-14. Scoutverksamhet. Erforderliga funktionsytor.

Lek i ring

Stående med utsträckta armar
 20 personer: $\varnothing = 660$ cm
 Sittande på stolar, bredd/person
 50 cm, $\varnothing = 420$ cm
 För att kunna springa runt stolarna,
 $\varnothing = 540$ cm

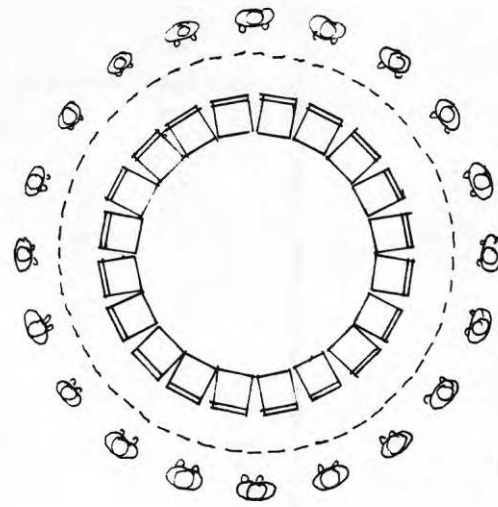

fig. 11.4.15

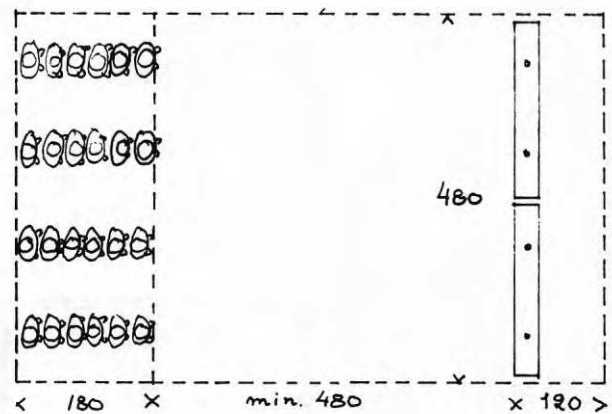
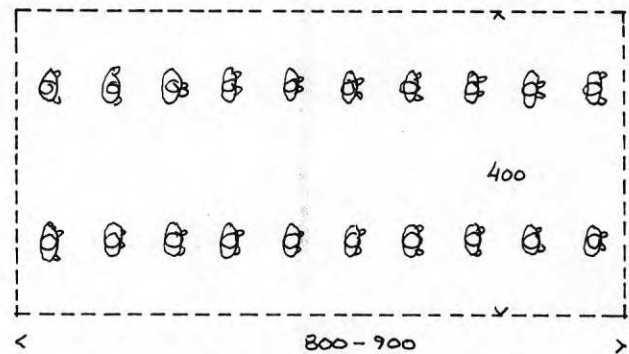
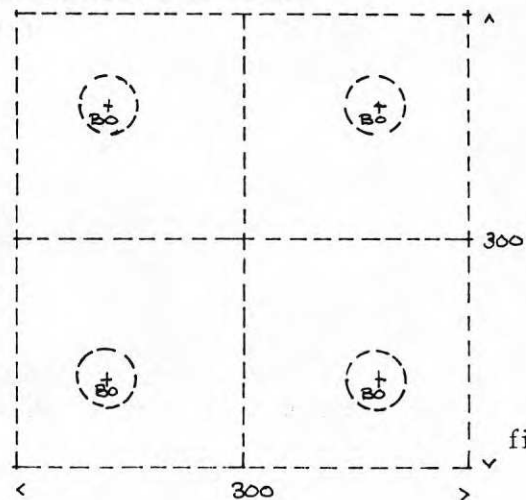
Lek, stafettfig.
11.4.16Lek, två lagfig.
11.4.17Lek, röva och försvara

fig. 11.4.18

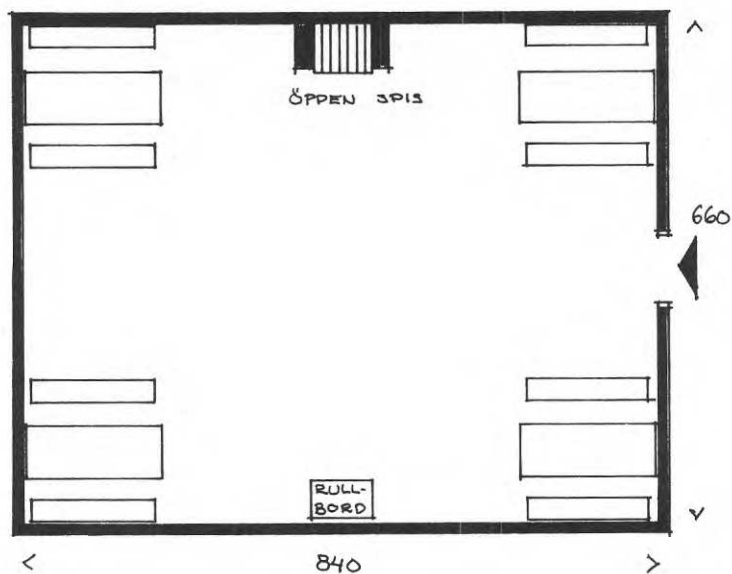
Lokal ABordsgrupperna
i hörnen

fig. 11.5.11

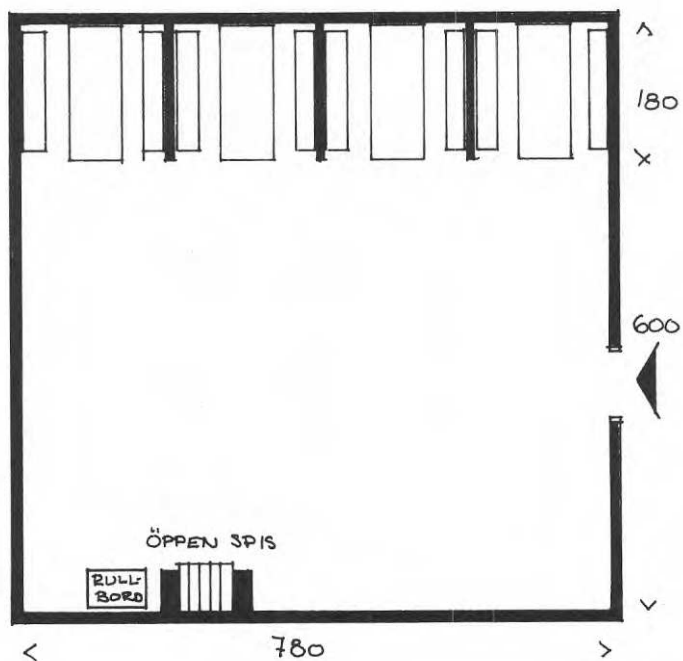
Lokal BBordsgrupperna
i "bås".

fig. 11.5.12

FIG. 11.5.11-12. Försökslokaler för scoutverksamhet, vilka även kan utgöra exempel på lämpliga lokaler.

11.6.2 Enkät

Metoden användes i detta sammanhang enbart för att samla in sociometriska data (jämför avsnitt 13.7.2).

11.6.3 Intervallkamera

Tillämpning: När detta försök gjordes, hade vi inte tillgång till vidvinkelobjektiv. Detta innebar, att kameran placerades snett över lokalen. I gengäld var golvet rutat med tape c/c 0,30 m.

Bedömning: Bilderna var ganska besvärliga att bearbeta på grund av det svåra perspektivet.

11.6.4 Fotocell - räkneverk

Tillämpning: Vid försöket prövades en fotocell, som placerats i dörröppningen till försökslokalen och som registrerade frekvensen passeringar genom dörren. Som ett komplement använde vi enkla räkneverk (5 st), som monterats på en bräda. Med dessa räknade vi manuellt utnyttjandefrekvensen för olika platser i lokalen. Vi försökte även studera skärningspunkter mellan två linjer i lokalen för att få information om hur olika delar av lokalen utnyttjades.

Bedömning: Fotocellen i dörröppningen visade sig inte särskilt tillförlitlig. Om en individ t ex gick ut genom dörren och därvid först svängde armen framåt genom dörren, sedan passerade dörren och därefter svängde armen bakåt in genom dörren, resulterade detta i tre markeringar av fotocellen.

Inte heller vår metod med de manuella räkneverken fungerade särskilt bra. Det visade sig nämligen, att fem räkneverk var ett alltför stort antal för en observatör att hålla reda på.

Om metoden skall vidareutvecklas, föreställer vi oss, att man måste konstruera ett helt rutnät av fotoceller t ex mellan tak och golv, vilka registrerar en aktivitet i en lokal med avseende på hur lokalen utnyttjas.

11.6.5 Elopinintervju

Tillämpning: Efter själva försöket utfördes en Elopinintervju med deltagarna. Intervjuns huvudsakliga ändamål var att samla in uppgifter om hur försöket upplevts. Eftersom det var första gången vi använde instrumentet i ett försök, vilket förmodligen framgick av vårt tveksamma agerande, lyckades vi inte särskilt bra med att motivera deltagarna. De frågor vi ställde var heller inte särskilt välformulerade, vilket naturligtvis ytterligare bidrog till att intervjun mottogs ganska negativt.

Bedömning: Med utgångspunkt från det negativa utfallet i detta försök ansåg vi, att metoden borde ersättas med en enkel enkät i våra fortsatta försök. En ytterligare orsak härtill var, att

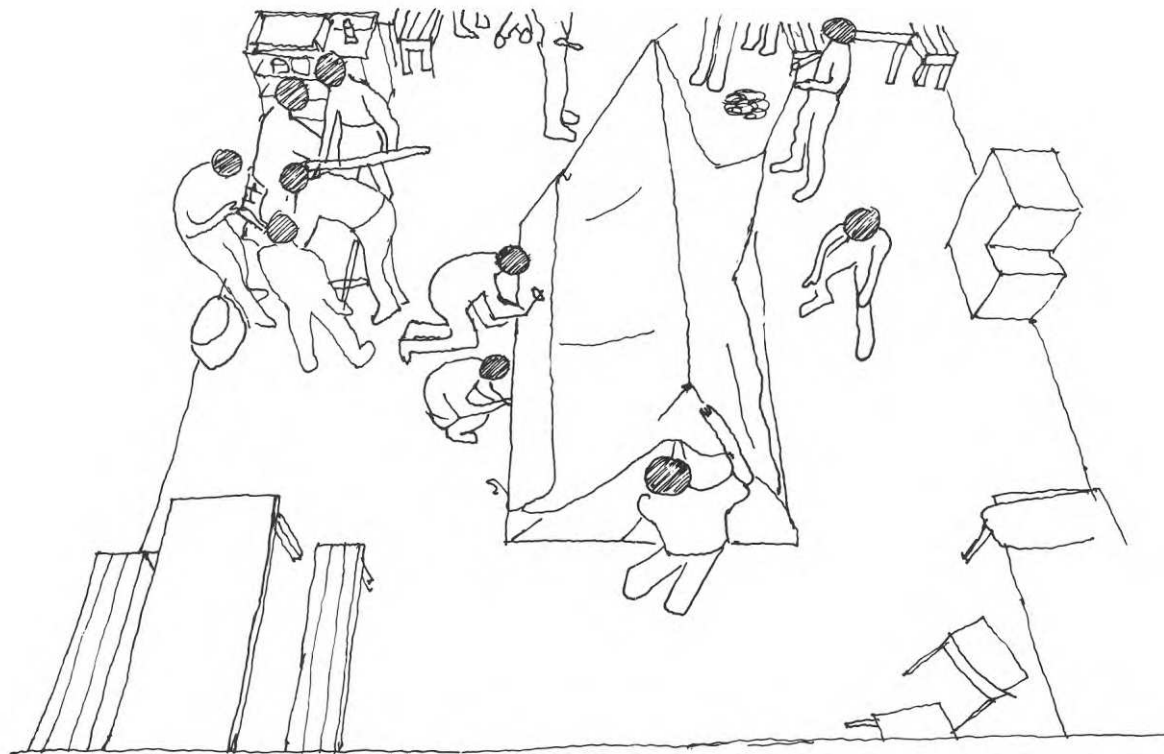

FIG. 11.6.11. Provtagning.

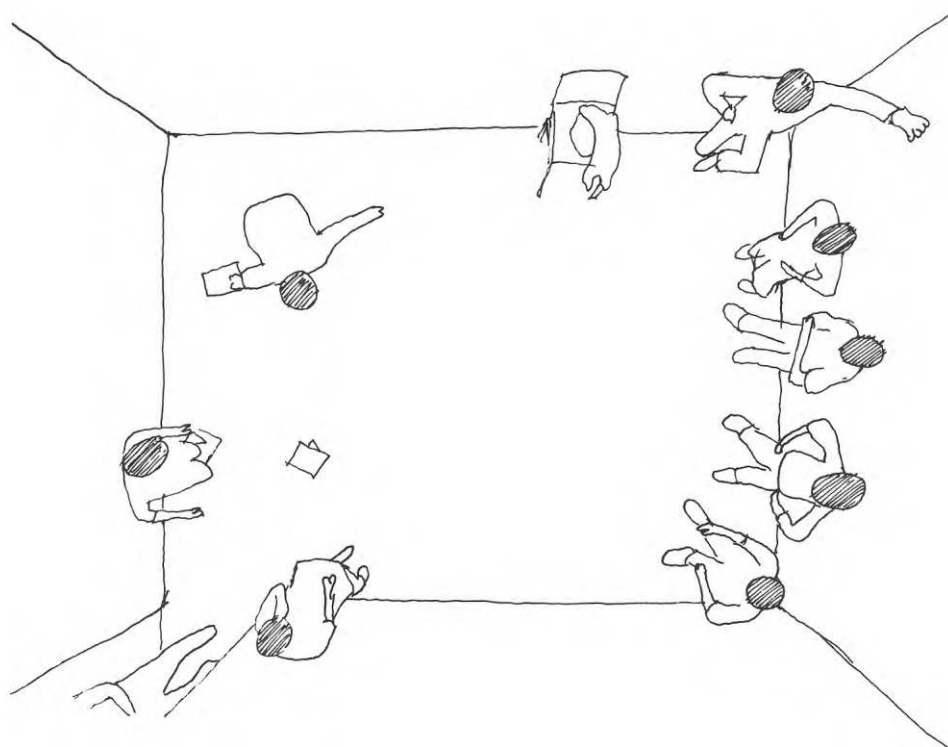

FIG. 11.6.12. Lek i patrull, "gå på tidningar".

de svar vi fick inte gick att analysera som vi önskade. Metoden har dock prövats på annat sätt senare (jämför avsnitt 13.6.4).

11.6.6 Kort resultatsammanfattning

Genom att väga samman resultaten från de olika metoderna gjorde vi följande erfarenheter, som får ligga till grund för en lokal anpassad för scoutverksamhet:

- Lokalen bedömdes fungera både av deltagarna i försöket och av oss själva.
- Lokalen bedömdes som tillräckligt lång vid de lekar som studerades.
- Lokalen kan även, med prövad storlek, omändras så att plats ges för fyra avskilda patrullytor.

11.7 Lokal för patrullsammankomster

Aktiviteterna på patrullsammankomsterna är i stort sett lika de ovan redovisade, eftersom man då ofta förbereder sig inför de samlade sammankomsterna.

Aktiviteterna förekommer antingen på golvet eller kring ett bord. Kravet på fri golvyta för speciella lekar är klart uttalat, samtidigt som man gärna vill ha det "mysigt" vid bordet.

11.7.1 Förteckning över erforderliga funktionsytor (se FIG. 11.7.11-11.7.14)

11.7.2 Projektering av lokaler för patrullsammankomster

I princip finns tre olika möjligheter att tillgodose behovet av denna lokaltyp.

1. Patrullsammankomsten hålls i patrullens bås i den stora enhetslokalen, som då är av typen B, FIGUR 11.5.12. Lekarna kan då ske ute på den fria golvytan.
2. Det har ofta betonats värdet av att patrullen har sitt eget lilla "krypin" som kan användas även när det inte är möte. Denna lokal måste då bli ett absolut minimum och måste kompletteras med ett speciellt utrymme för lekarna, som kan vara gemensamt för flera "lyor".
3. Man kan göra speciella patrullrum, som delas av flera patruller. Detta bör då rymma dels en bordsgrupp, helst i nisch, samt en fri golvyta.

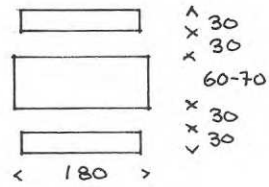
Bordsgrupp för 6-8 personer

fig. 11.7.11

Ringlek

Med stolar, $\phi = 300$
 Stående med sträckta
 armar, $\phi = 360$

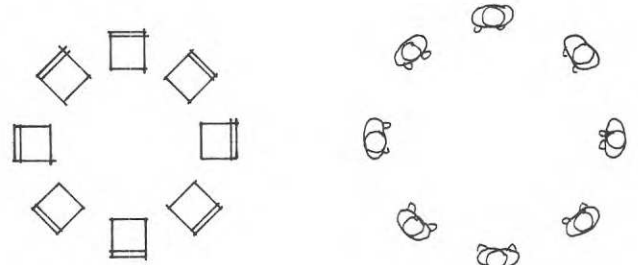

fig. 11.7.12

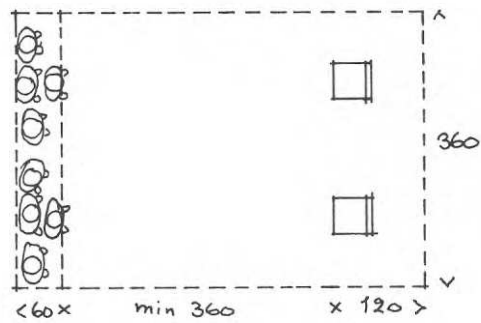
Lek, stafett

fig. 11.7.13

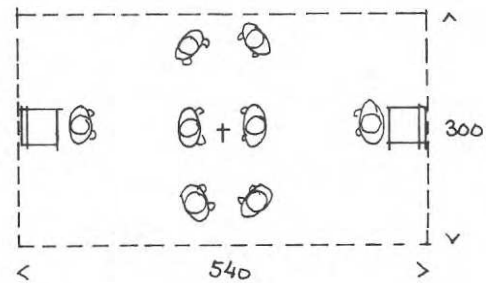
Lek, "bollspel"

fig. 11.7.14

FIG. 11.7.11-14. Scoutverksamhet, patrullsammankomster, erforderliga funktionsytor.

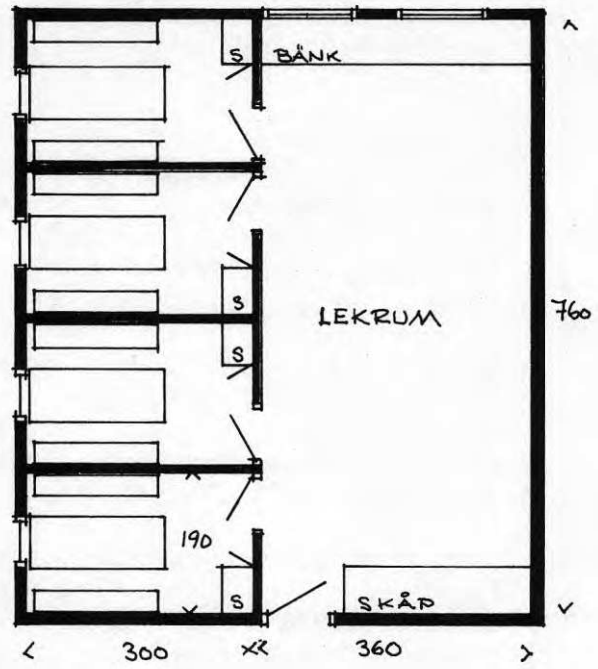
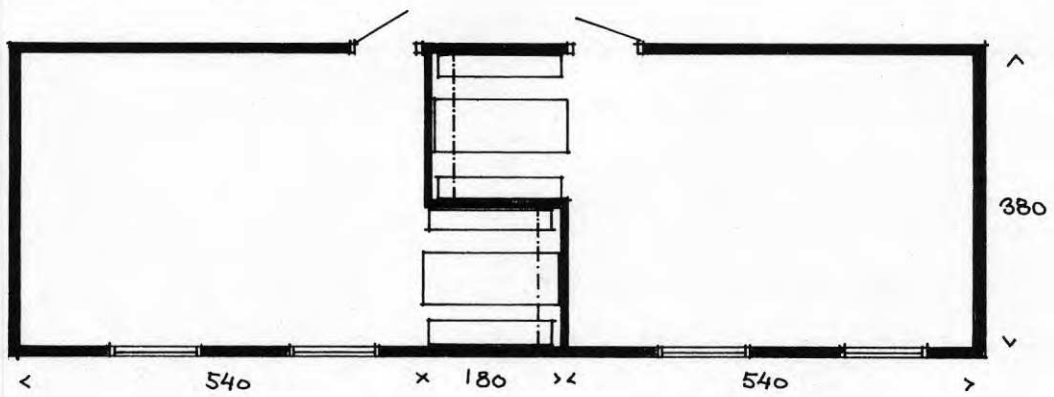
Lokal, typ 2.Lokal, typ 3.

FIG. 11.7.15. Lokaler för patrullsammankomster.

12 SAMMANSATT VERKSAMHET

12.1 Beskrivning av verksamhetsformen

Sammansatt verksamhet har vi kallat de former som innehåller en blandning av en mängd olika aktiviteter. "Blandningen" kan ske antingen så att man har olika aktiviteter varje gång, eller så att man under en sammankomst har ett flertal aktiviteter av olika slag. Verksamheten är oftast uppbyggd kring ett speciellt kunskapsområde, vilket behandlas och belyses i aktiviteter av olika slag. Sådana kunskapsområden kan vara friluftsliv, naturen, hästar, sjukvård, samhället osv. Vi har också ansett att den verksamhet som bedrivs inom verksamheten sport, utöver det egentliga utövandet, "klubbverksamheten", bör höra till denna typ.

Vi har delat upp den sammansatta verksamheten i två undergrupper beroende på åldersgrupper. Den yngre, upp till 13 år, innehåller ofta en avsevärd andel lek- och tävlingsmoment, under det att den äldre "tonårsverksamheten" mer har övergått till dans. I övrigt är de ganska lika.

I de primära sammankomsterna förekommer:

A = Andakt, ceremoni

B = Diskussion

C = Studium

D = Föreläsning, instruktion

E = Bildvisning, filmvisning

J = Pyssel, teckning

K = Hantverk, modellarbete

L = Arbete med våta material, foto

N = "Fika"

P = Dans (mest 14 år och uppåt)

U = Bordtennis

X = Lek (mest under 13 år)

Gruppstorlekarna är till övervägande delen 11-20 personer, men även gruppstorleken 6-10 förekommer i mindre utsträckning.

De sekundära sammankomsterna är av typerna fester med dans och "fika", filmvisning, allsång, lekar och planeringssammanträden.

12.2 Analys av ingående aktiviteter och beskrivning

Som antytts innehåller den sammansatta verksamheten aktiviteter, som även ingår i såväl teoretisk som praktisk verksamhet, fast-

än under kortare tid och speciellt i de praktiska avsnitten ändå enklare.

- A = Andakt, ceremoni, försiggår i allmänhet sittande framför någon eller något eller runt något.
- B₁ = Diskussion, hela gruppen sittande runt ett bord, i ring eller halvcirkel.
- B₂ = Diskussion i smågrupper upp till 10 personer (oftast färre) kring ett bord, gärna bekvämt (speciellt för "tonårsgruppen").
- C = Grupparbete vid bord eller på golvet för 4-6 personer. Möjligheter att göra ströanteckningar.
- D = Föredrag, instruktion eller demonstration för hela gruppen sittande så att alla ser den som talar och vad som visas, och helst även har god kontakt inbördes.
- E = Film- och bildvisning, ofta i samband med D. Alla bör kunna se bildduken.
- F = "Spisa", höra skivor, ingår egentligen inte som särskild aktivitet, utan ingår mer som "bakgrund" till andra aktiviteter. Obligatoriskt vid "fika".
- J = Pyssel och teckning - rita, måla, klistra med papper, plast e d. Kan ske vid ett vanligt bord. Ibland i grupp.
- K = Hantverk av enklare slag, sammansättning av "halvfabrikat", kräver ett oömt bord, stående eller sittande på hög pall. Tillgång till hyvelbänk önskvärd, men inte nödvändigt. Möjligheter bör finnas att använda enklare hobbymaskiner. Smyckeslöjd. Textil.
- L = Arbete med våta material kan omfatta batik, lera, matlagning, gruppmålning m m. Tillgång till vask nödvändigt. Fotoarbetet bedrivs i sin ljuskänsliga del i mån av tillgång i "mörkrum", i smågrupper.
- N = "Fika", bestående av kaffe eller läskedryck med något bröd. Önskvärt i något bekvämare möbler och mysig miljö.
- P = Dans i alla former, individuellt, i par eller i grupp, kräver tillgång till musik - skivspelare, bandspelare o d.
- U = Bordtennis, spelas utan krav på större skicklighet och mest för nöjes skull. Man klär inte om sig. Inga krav på "tävlingsmått" utan man accepterar att utrymmet begränsar den skickligen spel. (Ibland förekommer mer tävlingsbetonade inslag, varvid Idrottsplatsförbundets måttbok rekommenderar en yta på 4 x 8 m.)
- X = Lekar av olika slag.

Ringlekar: Deltagarna grupperade i en ring med eller utan stolar.

Två lag: De två lagen står på en linje mitt emot varandra med utrymme emellan, och antingen skall de göra något i stafettform med boll o d eller också skall en ur vardera laget tävla mot en ur det andra laget i något enkelt.

Stafett: Deltagarna är uppdelade på lag, som står bakom en linje och sedan skall de springa fram till andra änden av lokalen och där göra något och sedan springa tillbaka igen. Ibland kan själva förflyttningen vara tävlingsmomentet, exempelvis springa med potatis på sked osv. (Även andra typer av lekar förekommer.)

12.3 Diskussion av möbler

I denna verksamhetsform ställs en mängd olika krav på möblerna, och det måste antingen bli en stor lokal med många möbelgrupper eller en mindre lokal med många omflyttningar. Önskvärt vore att kunna samordna möblerna så att så få element som möjligt behövdes, vilka samtidigt skulle vara lätta att flytta och ändra.

Kravet på bekväma möbler i ungdomslokaler har länge betraktats som för kostnadskrävande att tillgodose från såväl anskaffnings-synpunkt som slitagesynpunkt. Det är dock önskvärt att göra någonting åt det. Vi föreslår därför en enklare form. Lådor, som går att kombinera på olika sätt och lösa kuddar, något som vi utvecklat och provat, och som vår testgrupp m fl var uppenbart förtjusta i.

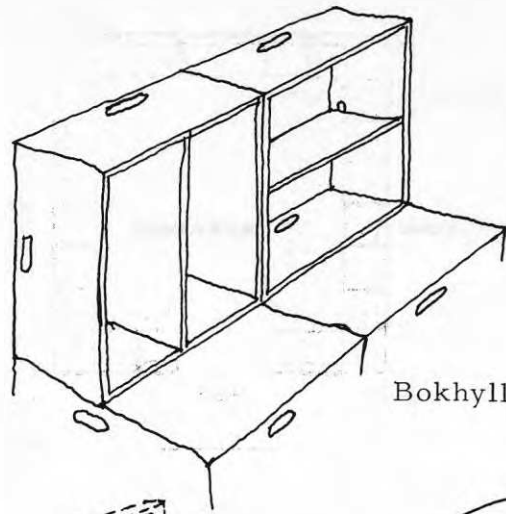
Bordsytor behövs för grupparbete, praktisk verksamhet och bordtennis, alla med olika höjd. För att man skall slippa ha bordstyper för alla tre aktiviteterna har vi också försökt utveckla ett bord, som kan användas för grupparbete: två tillsammans blir ett bordtennisbord och ovanpå dessa lägger man en skiva med sarg, så att man får ett bord för praktisk verksamhet. Till detta behöver man en pall eller stol som går att anpassa till såväl vanlig som bordshöjd för stående arbete. Genom att sätta samman exempelvis fyra sådana bord kan man få en "scen" för demonstrationer och "sargarna" kan användas som podium.

12.4 Förteckning över erforderliga funktionsytor (se FIG. 12.4.11-12.4.29)

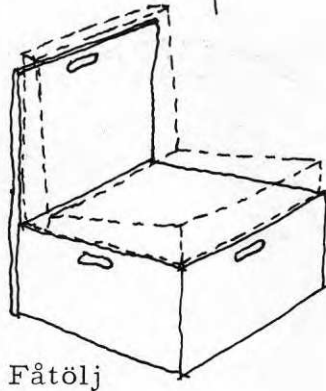
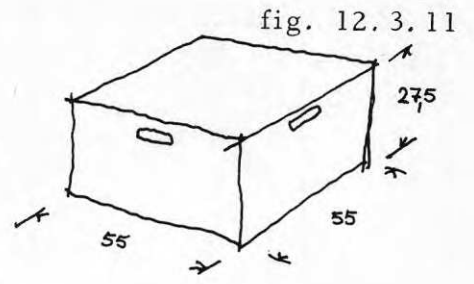
12.5 Projektering av lokal

Som tidigare nämnts ställs man inför valet att göra en lokal med möbelgrupper av alla ovan nämnda typer, eller att göra en lokal där man får flytta möbler i viss utsträckning. Vi valde att pröva det senare alternativet. Vi tyckte att även om "lådmöblerna" gick relativt lätt att flytta på, så vore det skäl i att låta dem stå någonstans i lokalen hela tiden och bilda en "mysvrå". Denna borde emellertid utformas, så att man kunde ha vissa aktiviteter där, varför man borde kunna sitta samlade alla och exempelvis diskutera och i mindre grupper. Vi lät testgruppen göra ett antal provmöbleringar i mysvrån, av vilka vi sedan komponerade en möblering som stod under försöken.

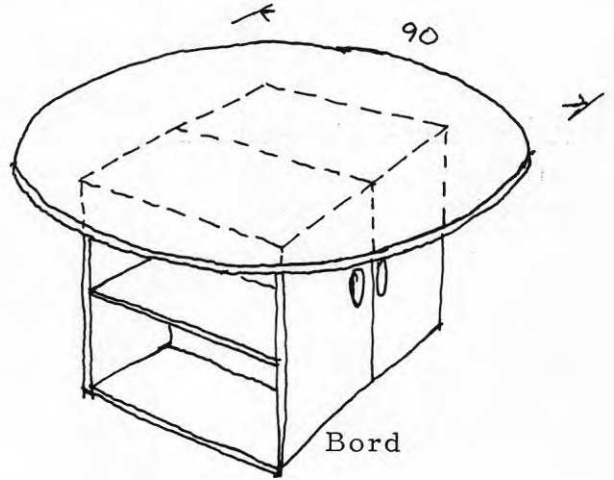
"Låda"

Bokhylla

Fåtölj

Bord

Kombinationsbord

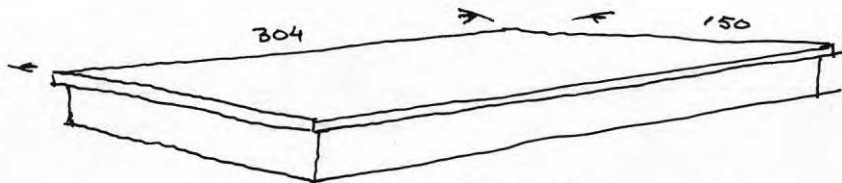
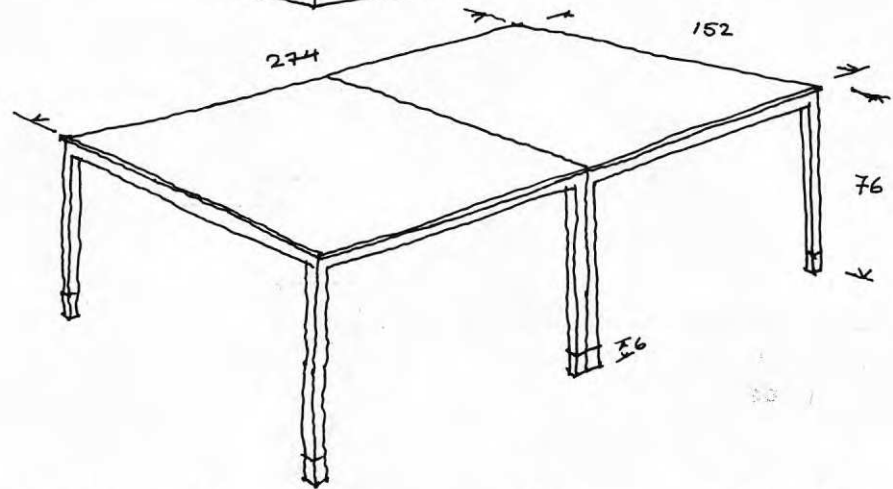
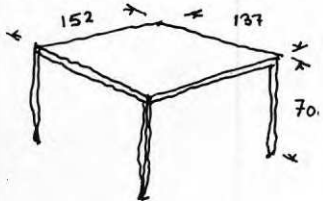

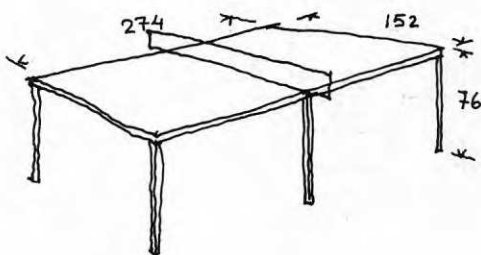
fig. 12.3.12

Grupparbete

Bordtennis

Praktiska aktiviteter

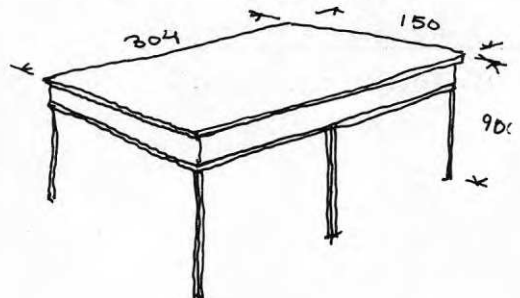

FIG. 12.3.11-12. Förslag till möbler för sammansatt verksamhet m.m.

Diskussionsgrupp 20 pers. (bekväm)

Aktiviteter: A; B, ; D; E; N; X;
Möbler: "Lådan".

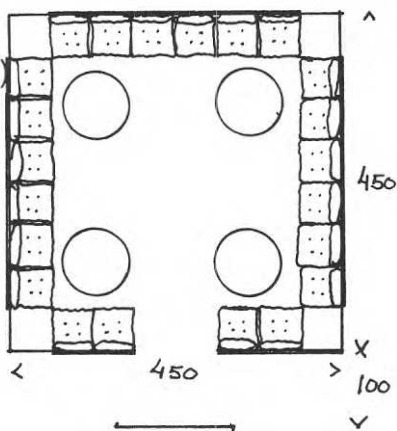

fig. 12.4.11

Diskussionsgrupp 20 pers.

Aktiviteter: A; B, ; D; E;
Bredd/person 50 cm

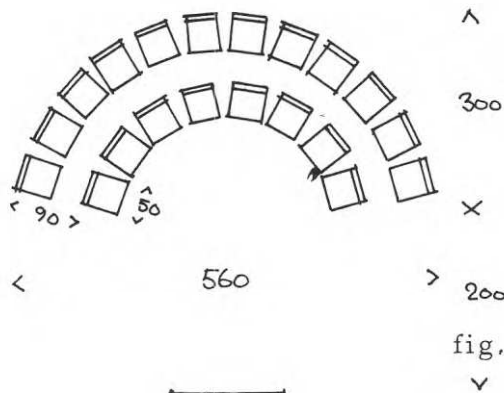

fig. 12.4.12

Föredrag, film etc. 20 pers.

Aktiviteter: A; D; E
Bredd/person 50 cm

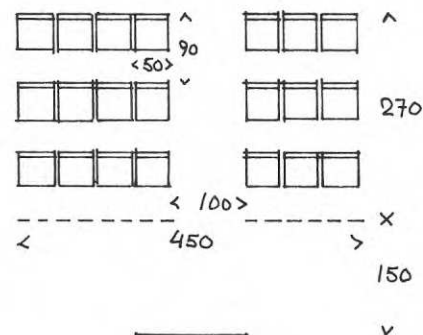

fig. 12.4.13

Diskussionsgrupp 6 pers. (bekväm)

Aktiviteter: B₂; C; F; N; X
Möbler: "Lådan"

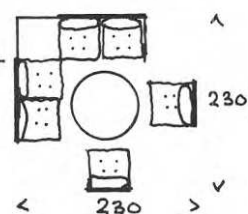

fig. 12.4.14

Diskussionsgrupp 6 pers.

Aktiviteter: B₂; C; N; X

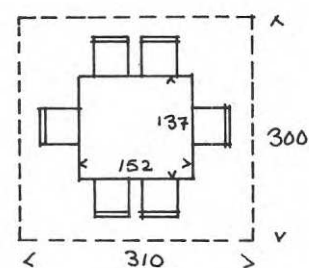

fig. 12.4.15

Arbetsbord för 6-10 pers.

Oöm yta.

Aktiviteter: J:K:L:N

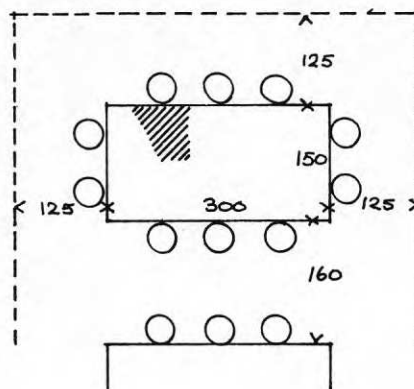

fig. 12.4.16

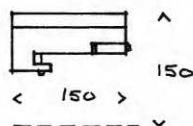
Hyvelbänk

fig. 12.4.17

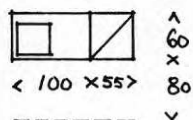
Vask och kokplatta

fig. 12.4.18

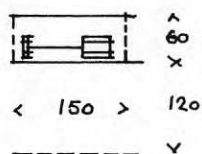
Arbetsbänk, plats för hobbymaskin

fig. 12.4.19

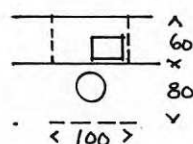
Arbetsbänk, plats för symaskin

fig. 12.4.20

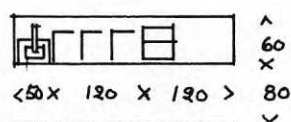
Utrymme för enklare mörkrums-
arbete

fig. 12.4.21

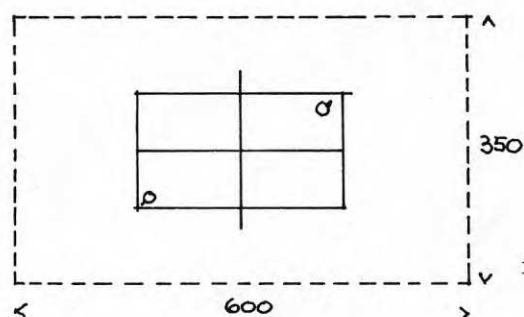
Minimiyta för bordtennis

fig. 12.4.22

Lek i ring, 20 personer

Stående med utsträckta armar:

 $\phi = 660$ cm

Sittande på stolar, bredd/pers.

50 cm: $\phi = 420$ cm

Om man skall kunna springa runt

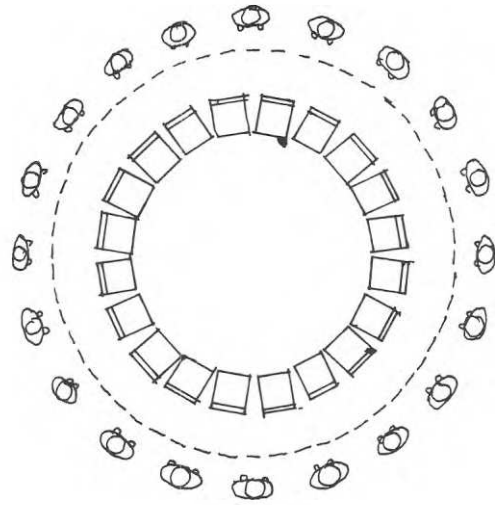
utanför stolarna: $\phi = 540$ cm

fig. 12.4.23

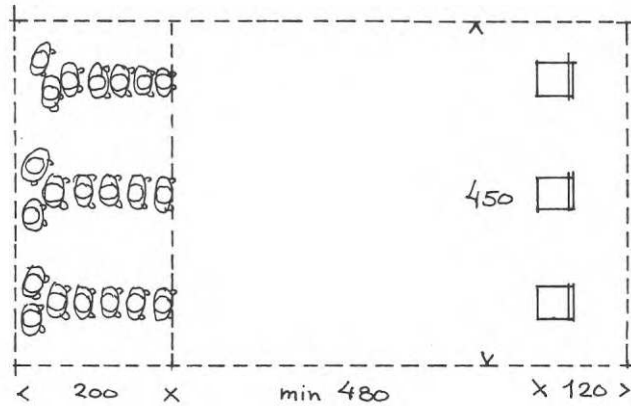
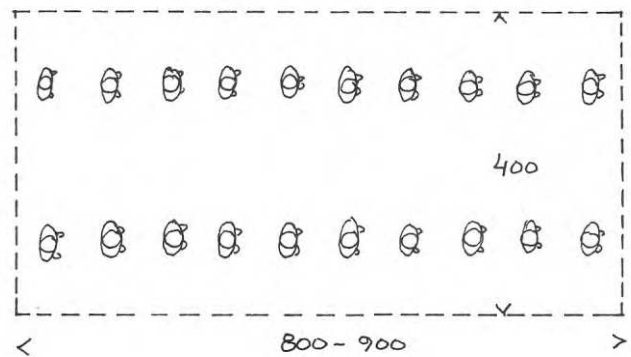
Lek, stafettfig.
12.4.24Lek, två lagfig.
12.4.25

FIG. 12.4.23-25. Forts. Sammansatt verksamhet. Erforderliga funktionsytor.

Några speciella aktiviteter.

Schack för ungdom

Bordsstorlek 70 x 90 cm

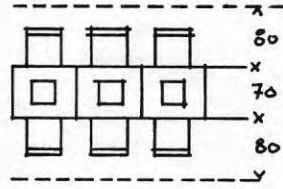

fig. 12.4.26

Schack, tävling

Bordsstorlek 70 x 90 cm

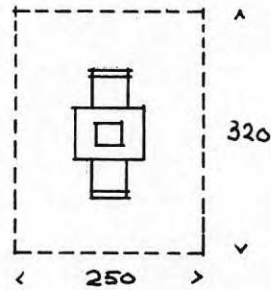

fig. 12.4.27

Bridge

Bordsstorlek 90 x 90 cm

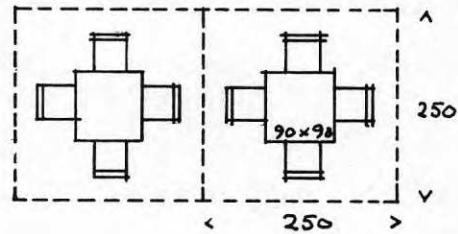

fig. 12.4.28

Biljard

Bordsstorlekar: 220 x 100

200 x 100

190 x 95

Tävling: 285 x 142,5

230 x 115

220 x 110

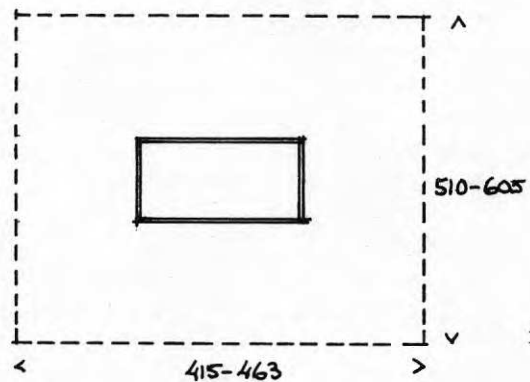

fig. 12.4.29

Resten av lokalen gjorde vi så flexibel som möjligt, så att man med smärre ommöbleringar skulle kunna göra alla lekar, dansa, ha praktisk verksamhet och spela bordtennis där.

Lokalen provades i två versioner. Den första möblerades med provisoriska möbler, vilket inte gav en riktigt rättvisande bild. Den andra möblerades med en första prototyp till "lådmeblerna", samt ett enkelt stativ med utdragbara skivor för "kombinationsborden".

Exempel på klubbhem för sammansatt verksamhet, se FIG. 18.8.11.

12.6 Utvärdering av fullskaleförsöken

12.6.1 Observation

Tillämpning: När vi studerade de sammansatta och spontana verksamheterna, kunde vi göra våra observationer från platån i laboratoriet (se FIGUR 7.5.11). Vi observerade verksamheten längs de fem variabler vi tidigare bedömt som relevanta: oordning, trängsel, positivt spring, negativt spring samt engagemang. Vi försökte att definiera variablerna på följande sätt:

Oordning = Verksamheten följde ej det på förhand uppsatta programmet, vilket ledde till att ungdomarna uppträdde "bråkigt".

Trängsel = Ungdomarna stötte samman med varandra eller med väggar, varvid irritation ofta uppstod.

Positivt spring = Förflyttningar i lokalen föranledda av att försökspersoner ville se vad kamrater gjorde eller få råd av kamrater om hur en aktivitet bäst skulle utföras. Detta spring var närmast ett uttryck för att aktiviteten uppskattades.

Negativt spring = Mera planlöst irrande i lokalen, vilket oftast berodde på att aktiviteten ej var lockande.

Engagemang = Tecken på inlevelse i verksamheten eller i speciell aktivitet (t ex glädjeyttringar då ena laget vunnit en stafett tolkades som stort engagemang i aktiviteten).

Observationerna gjordes av två observatörer oberoende av varandra.

Bedömning: Metoden måste bedömas som ganska användbar, eftersom man med gott resultat kan träna observatörer att oberoende av varandra göra tillförlitliga observationer. Det visade sig, att observationerna överensstämde mycket bra, när de jämfördes i efterhand, i synnerhet om inte alltför långa skeenden observerats i samma observation. Det befanns, att 5 minuter var maximal tid för en observation.

Metoden gav alltjämt lättbearbetade resultat.

"Mysrummet" möblerat för diskussion i smågrupper (Lådorna var inte tillverkade då)
 Aktivitetsrummet möblerat för bordtennis och filmvisning (streckat).

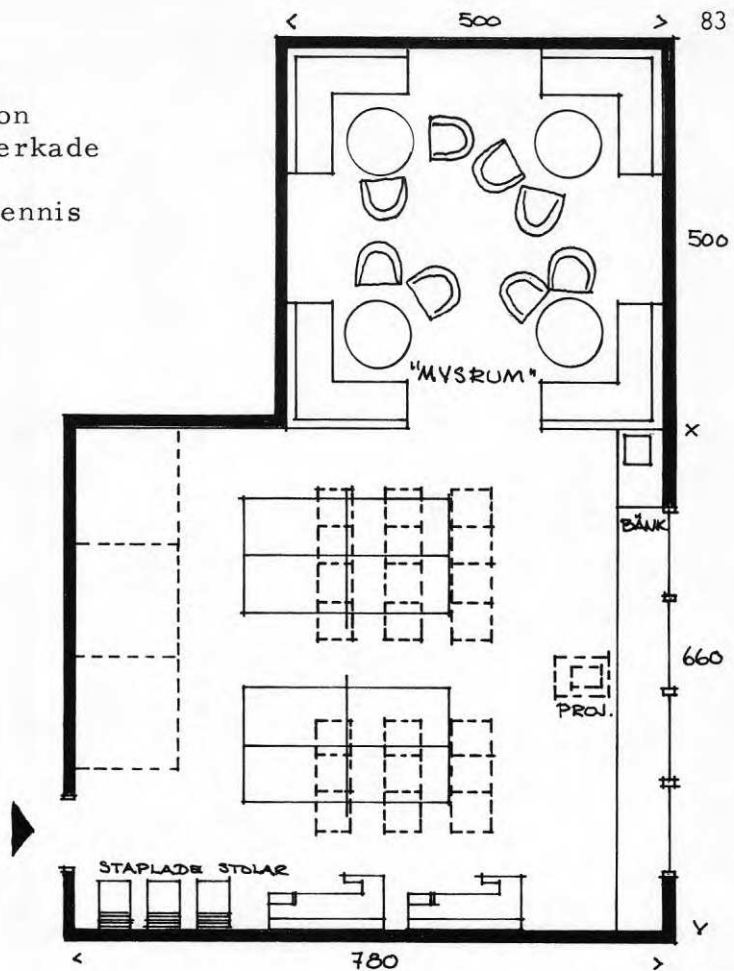

fig. 12.5.11

Mysrummet möblerat för gruppdiskussion.
 Aktivitetsrummet möblerat för praktiska aktiviteter och grupparbete (streckat)

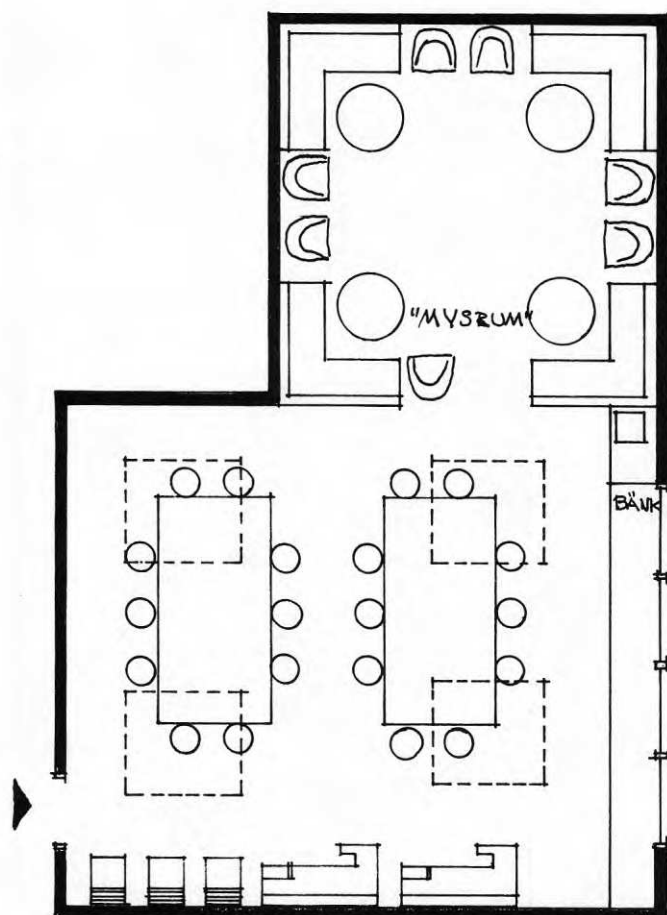

fig. 12.5.12

Lokal B

"Mysrummet" möblerat för gruppdiskussion.
 Pentryt ordnat för mörkrumsarbete.
 Aktivitetsrummet möblerat för stafett och ringlek (streckat).

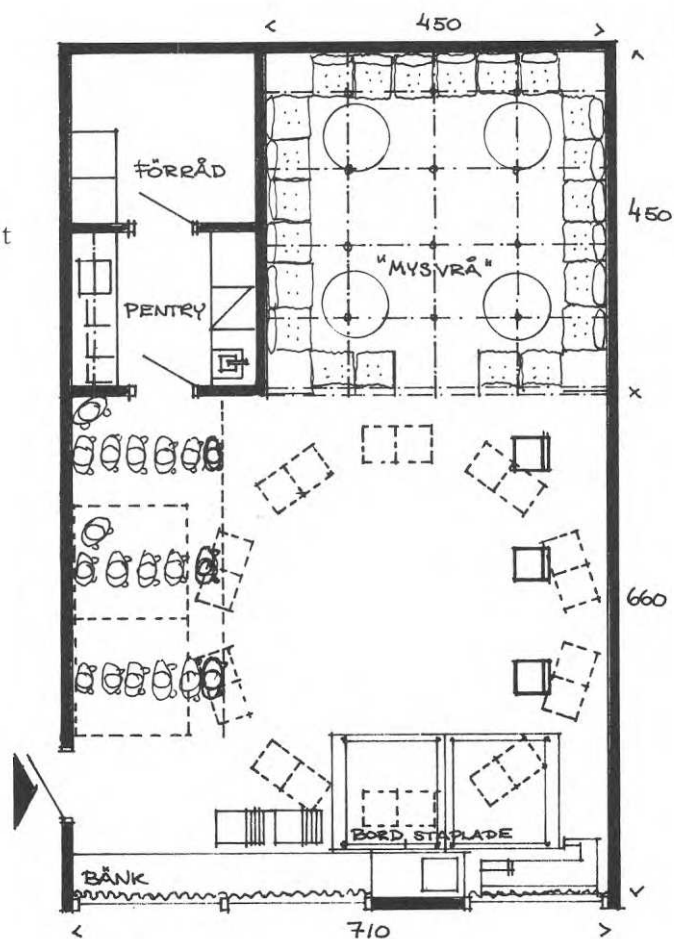

fig. 12.5.13

"Mysrummet" möblerat för "fika" och "spisa skivor" m m
 Aktivitetsrummet möblerat för praktiska aktiviteter och bordtennis (streckat).

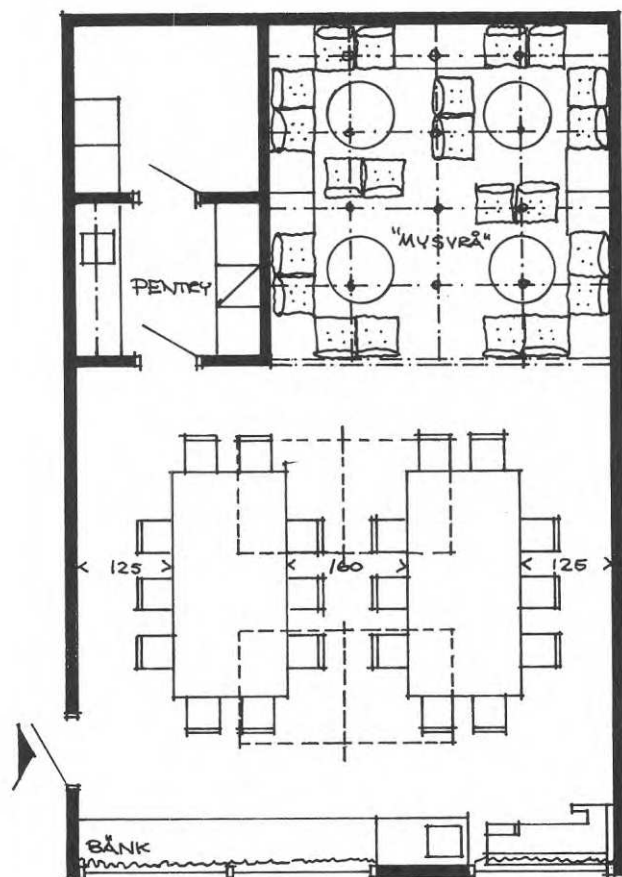

fig. 12.5.14

12.6.2 Intervallkamera

Tillämpning: Eftersom vi här hade två utrymmen med olika verksamheter, som för det mesta pågick parallellt, var det naturligt att en kamera placerades över "mysrummet" och en annan över den andra delen av lokalen. (En kamera skulle inte ha kunnat täcka hela lokalen.) Genom att båda kamerorna var anslutna till samma styraggregat och genom att en klocka fotograferades in i varje bild, blev det en mycket fin synkronisering mellan de båda kamerorna, vilket avsevärt underlättade bearbetningen av bilderna.

Bedömning: Utfallet av denna metod blev mycket gott, även när två kameror användes parallellt.

12.6.3 Budgetspel

Tillämpning: Med utgångspunkt från de erfarenheter vi gjorde av det spel vi prövade i praktisk verksamhet (14.6.1) konstruerade vi nu ett mycket enkelt spel att använda vid sammansatt verksamhet. I detta nya spel kunde man välja på följande aktiviteter eller plats för aktiviteter för sammansatt verksamhet: dans, fika, musikutövning, bordtennis, spisarvrå, arbete med lera, pyssel, diskussion, film samt fri golvyta. Varje aktivitet hade poängsatts, och för de flesta aktiviteter hade man flera poängalternativ att välja bland. (Det fanns t ex dans 10 poäng, dans 25 poäng och dans 50 poäng.) Att en större poängsumma valdes för en viss aktivitet innebar, att önskemålet om aktiviteten i fråga var stort. Speldelarna presenterades i form av runda pappskivor av olika storlekar, som motsvarade de olika poängsummorna.

Ungdomarna fick spela spelet individuellt. En spelare fick inte överskrida 130 poäng totalt. Samtidigt som ungdomarna gjorde sina val i spelet, fick de muntligen motivera dessa val. För registreringen av dessa utsagor användes bandspelare.

Bedömning: Samtliga tyckte, att det var mycket roligt att pröva spelet. De flesta tycktes också förstå principen i spelet, även om det var si och så med realismen för några.

Metoden bör kunna utvecklas ytterligare för att tillämpas på ungdomar och bör kunna bli ett bra instrument när det t ex gäller att få fram ungdomars önskemål om hur en lokal bör vara möblerad och utformad.

12.6.4 Kort resultatsammanfattning

Genom att väga samman resultaten från de olika metoderna gjorde vi följande erfarenheter, som får ligga till grund för en lokal avpassad för sammansatt verksamhet:

- Lekarna kan ta hur mycket utrymme som helst. Utrymmet i försökslokalerna var absolut i underkant.
- Det räcker med en hyvelbänk och en väggfast bänk med vask.

- Ingången till "mysrummet" är en naturlig trafikknut.
- Man behöver inte och bör inte göra "mysrummet" till ett separat rum.

Dessutom framkom synpunkterna:

- För den yngre kategorin fungerar mysvrån mest som uppehålls- utrymme vid omflyttningar av möbler och dylikt, samt som samlingsplats för dem som av en eller annan anledning inte vill vara med i de övrigas aktiviteter.
- Pentryt kan ligga utan fönster och bör då utformas så att det kan användas som mörkrum.

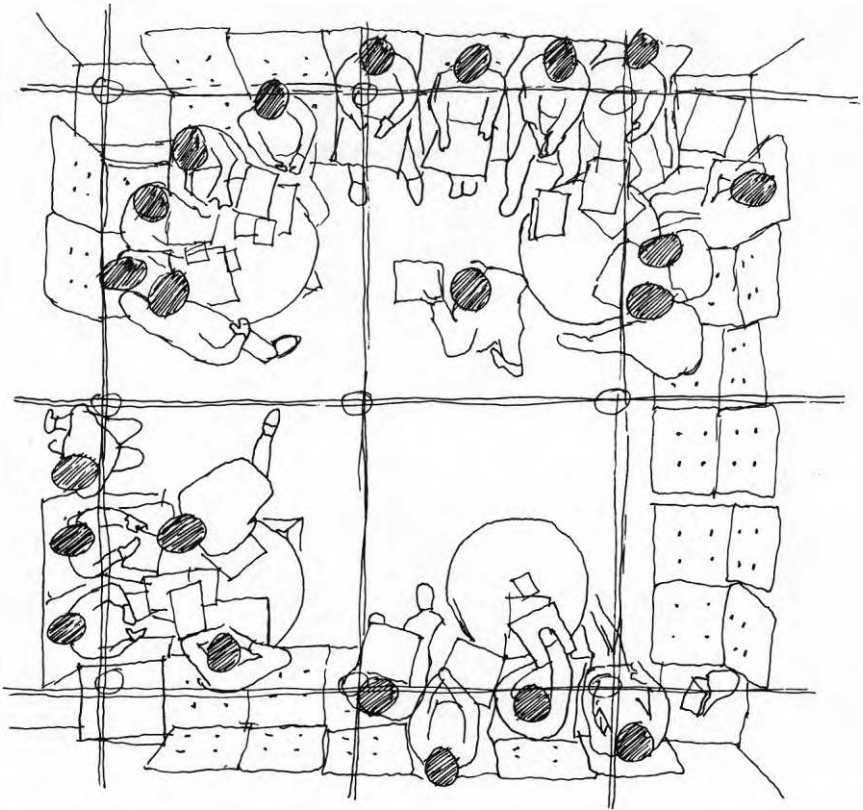

FIG. 12.6.11. Sammansatt verksamhet, mysvrå.

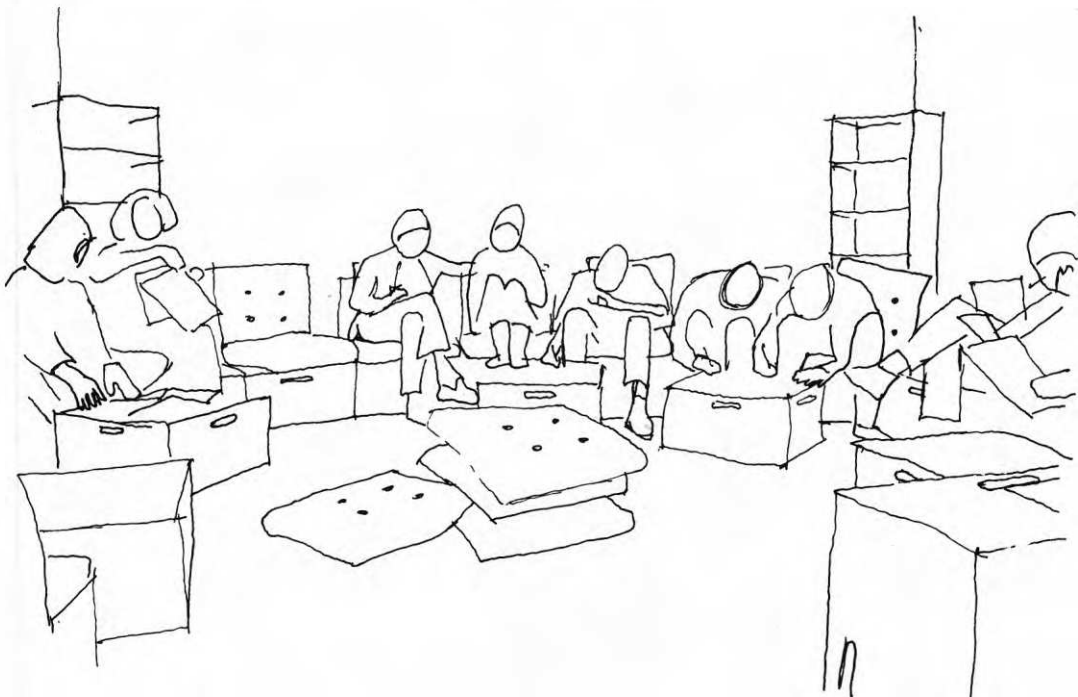

FIG. 12.6.12. Mysvrå, testgruppens egen möblering.

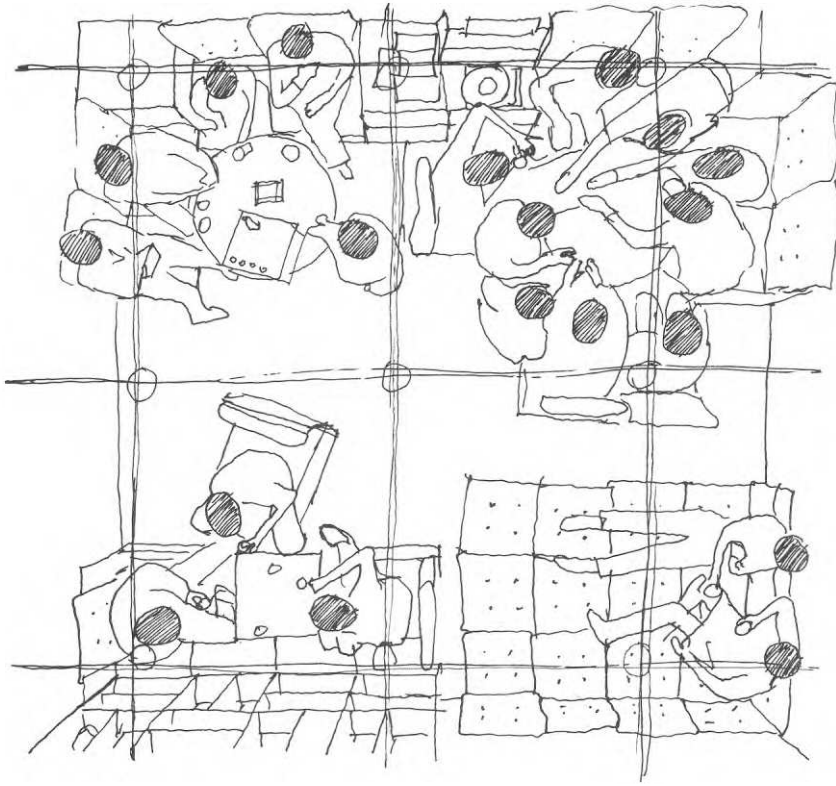

FIG. 12.6.13-14. Mysvrå.

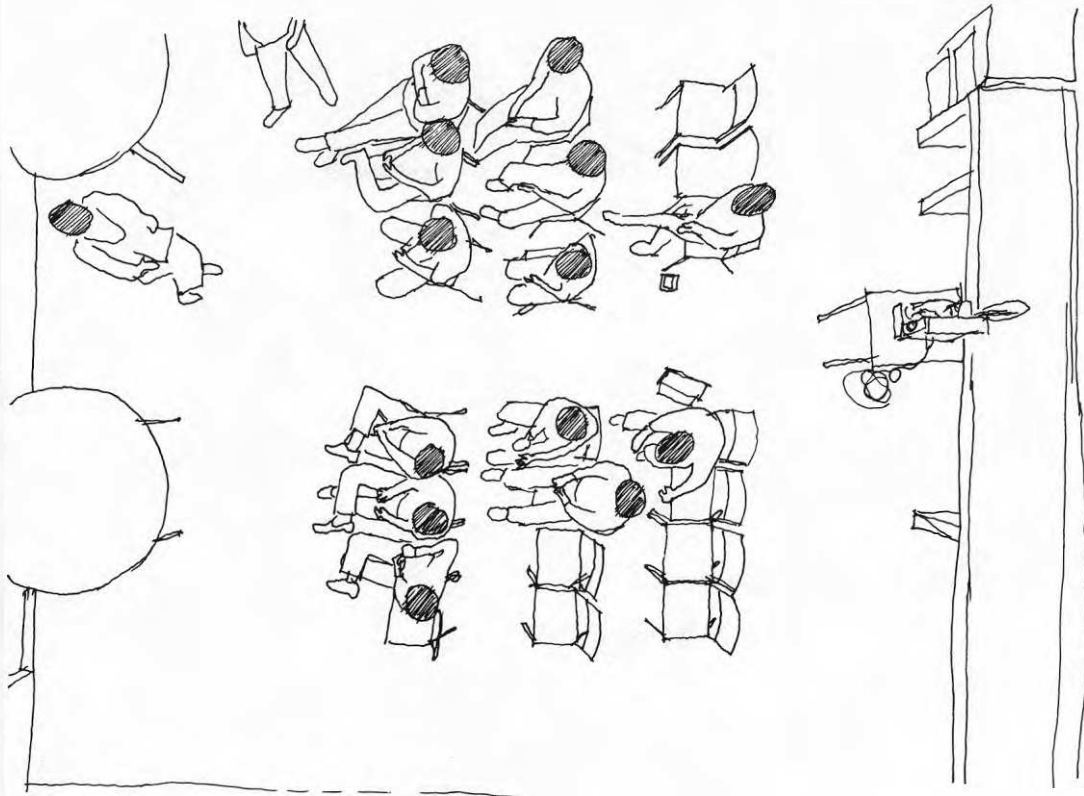

FIG. 12.6.15. Filmföreläsning.

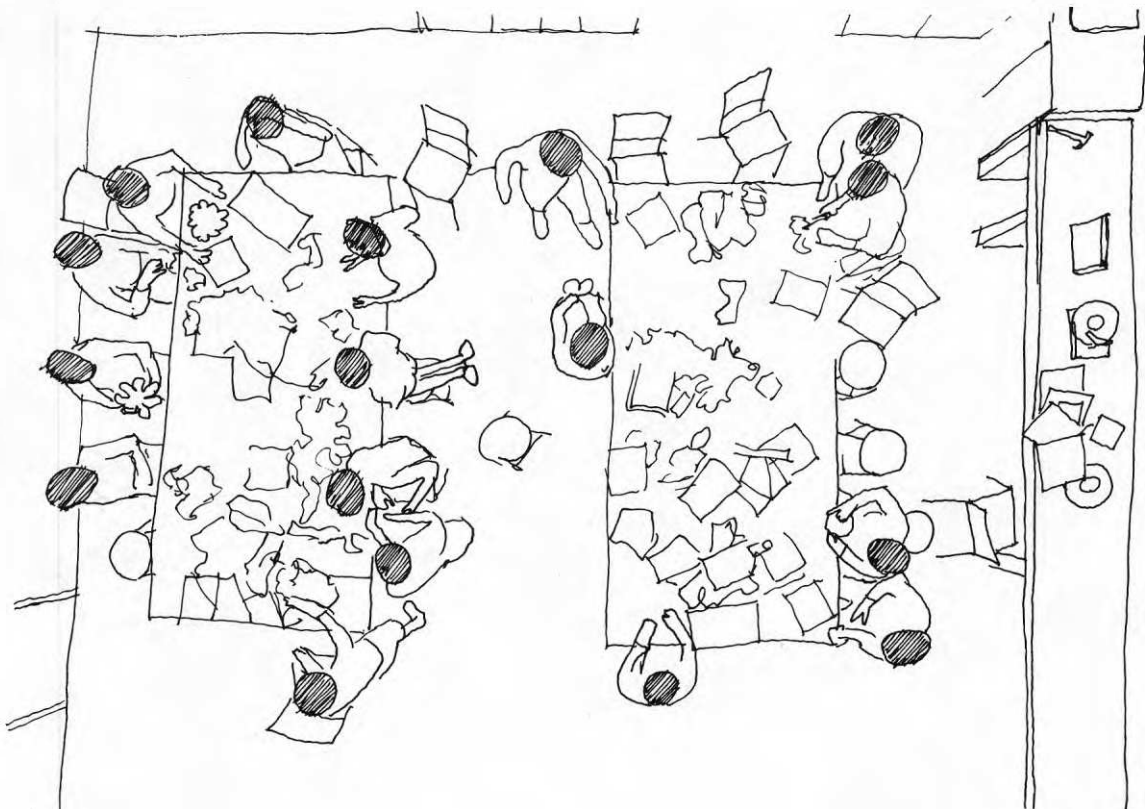

FIG. 12.6.16. Pyssel. Testgruppen.

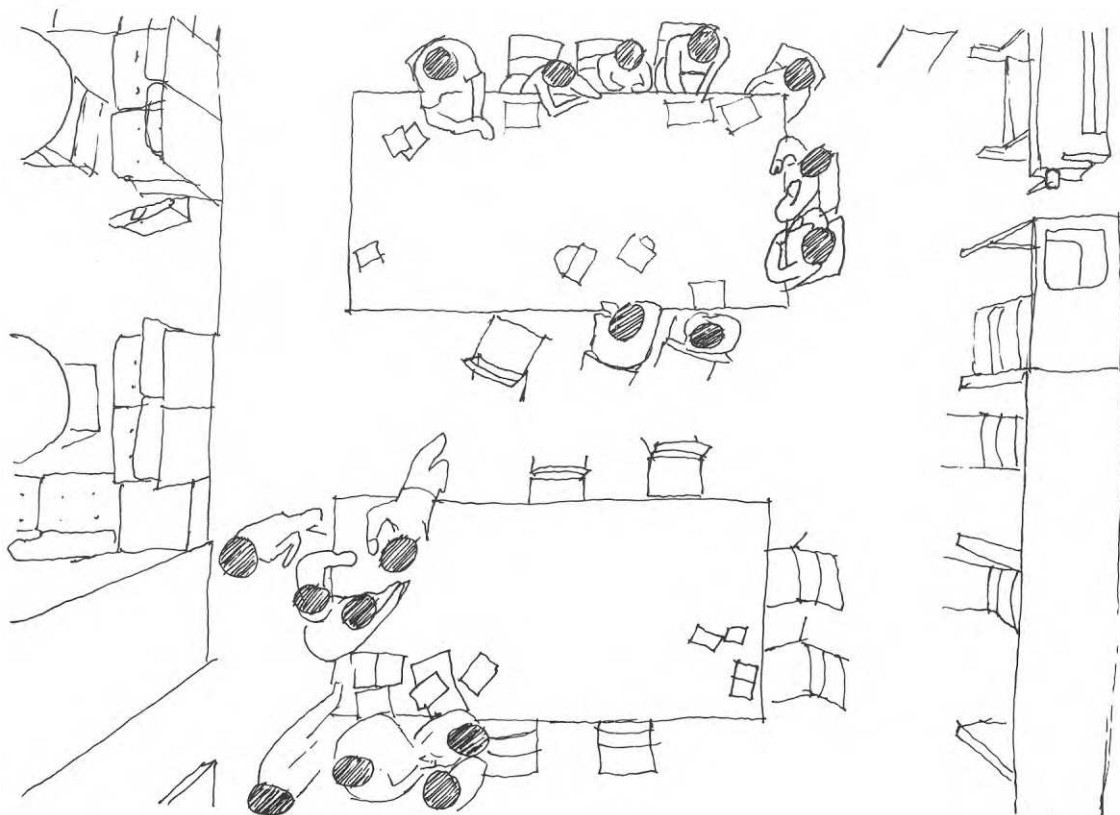

FIG. 12.6.17. Pyssel. Yngre gruppen.

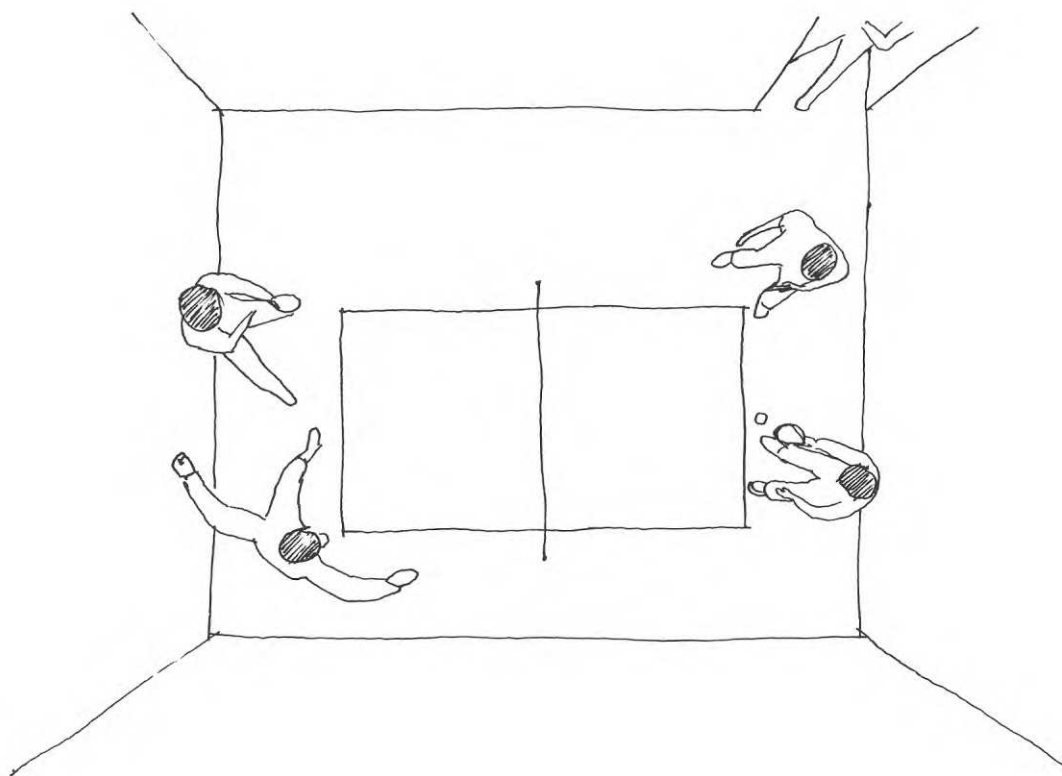

FIG. 12.6.18. Bordtennis.

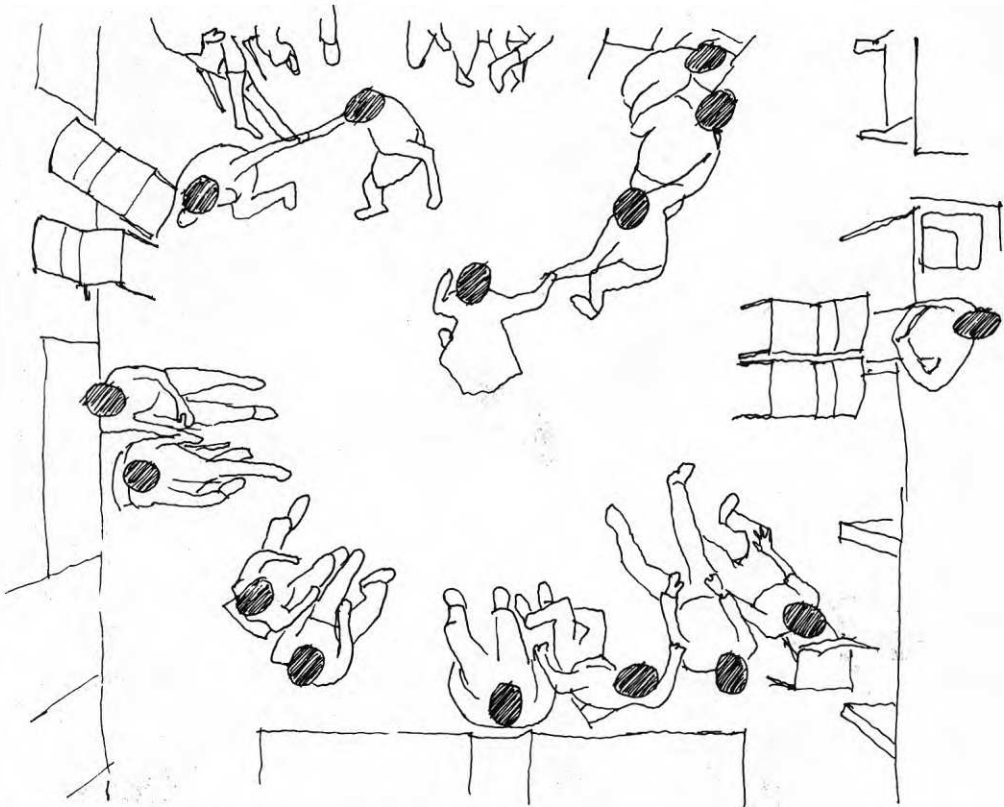
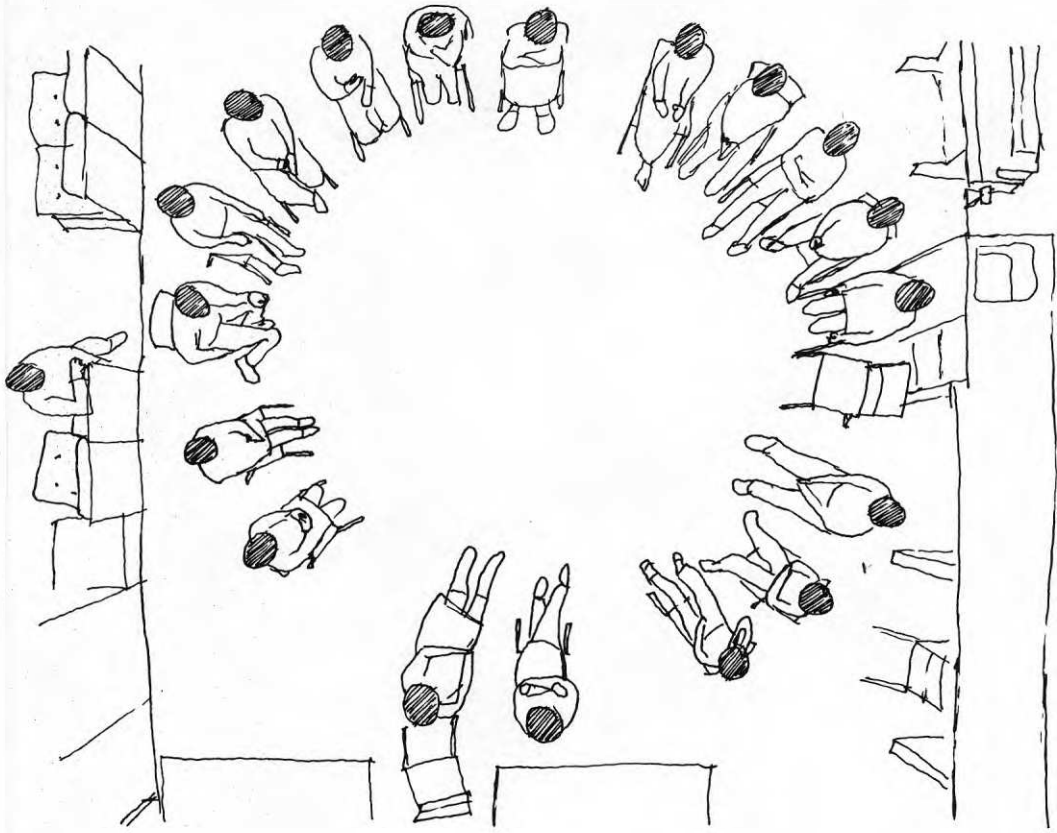

FIG. 12.6.19-20. Ringlek.

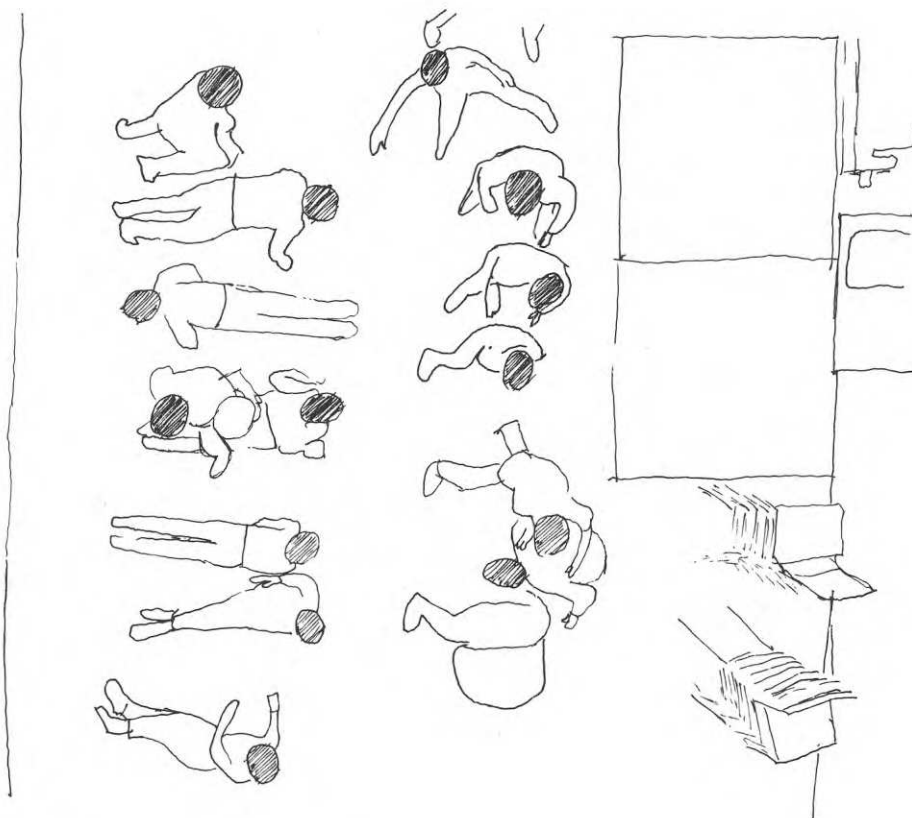

FIG. 12.6.21. Lek i två lag.

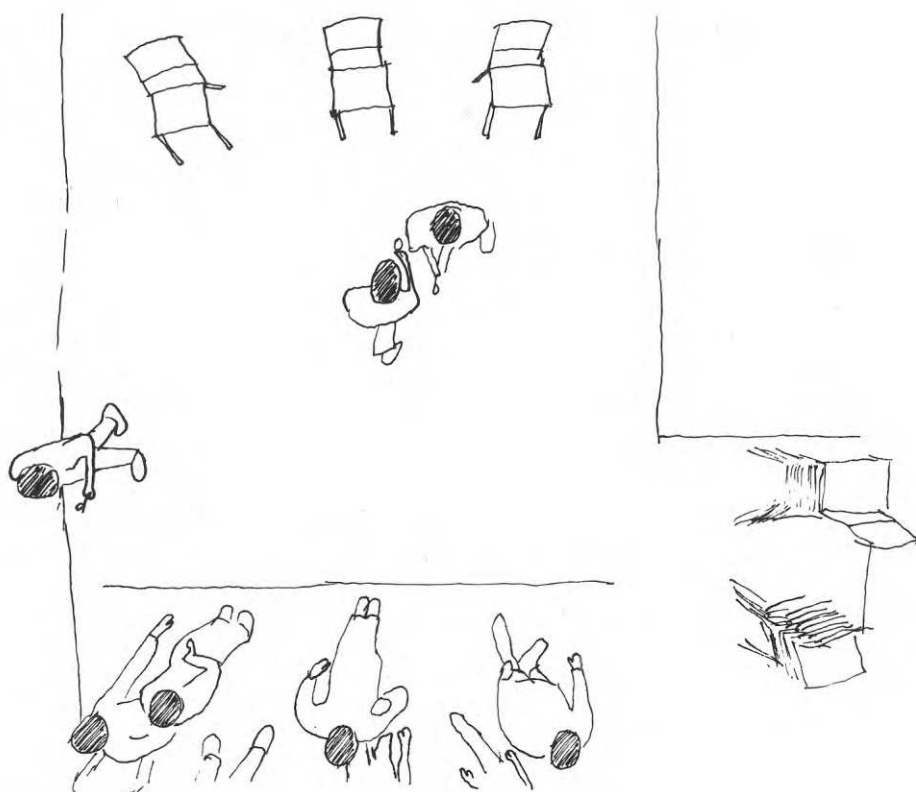

FIG. 12.6.22. Stafett.

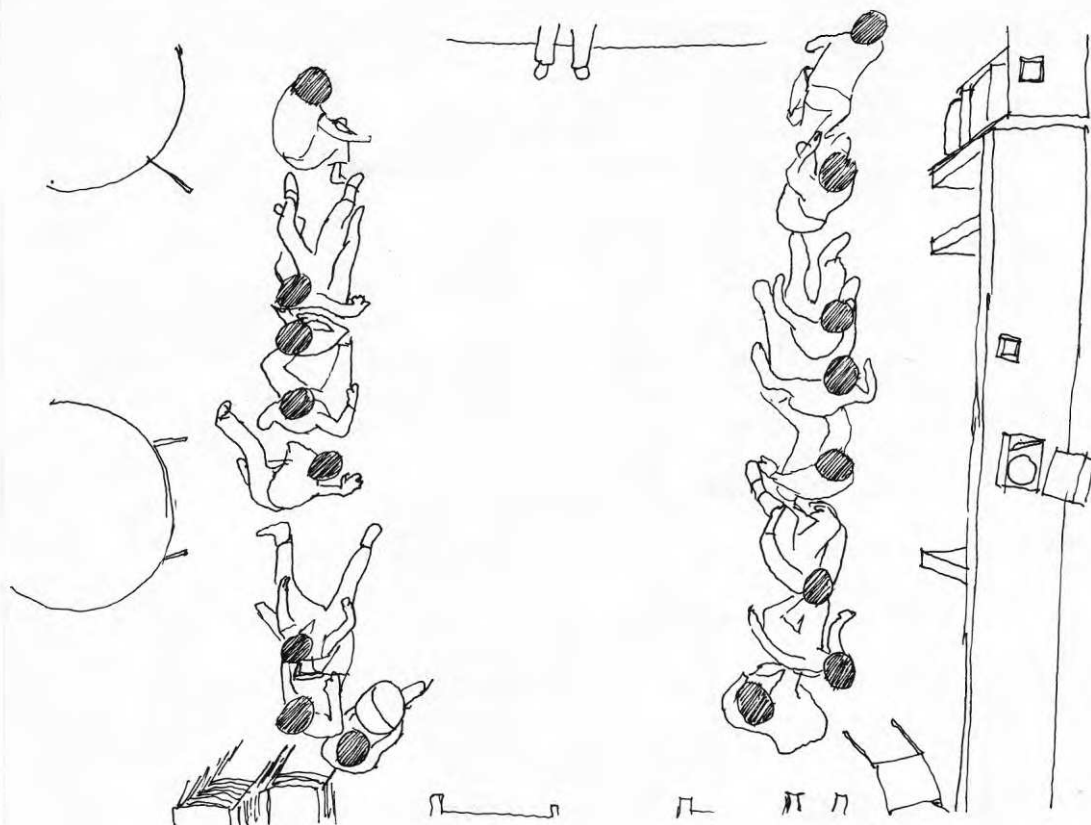

FIG. 12.6.23. Lek i två lag.

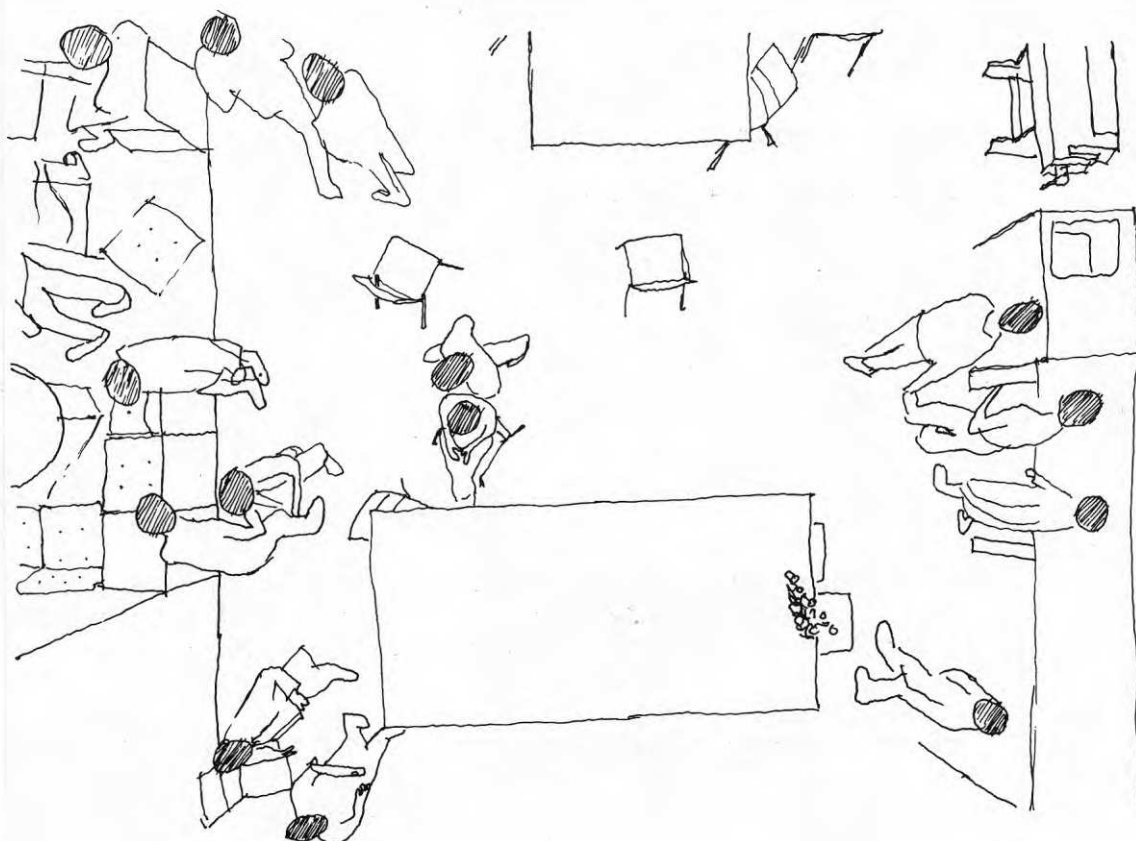

FIG. 12.6.24. Fem-kamp.

13 SPONTAN VERKSAMHET

13.1 Beskrivning av verksamhetsformen

Spontan verksamhet har vi kallat all verksamhet som bedrivs utan något traditionellt program, och där aktiviteterna egentligen startar på deltagarnas eget "spontana" initiativ. Den sammankopplas i allmänhet med den verksamhet som på fritidsgårdarna bedrivs i den "öppna verksamheten" i "fiket". Syftet är främst att skapa en "träffpunkt" för ungdomarna med vissa inslag av underhållning, men med baktanken och förhoppningen att kunna locka dem in i gruppaktiviteter i närliggande lokaler.

I "fiket" förekommer främst följande aktiviteter:

B = Diskussion i mindre grupper med kamraterna

E = Filmvisning eller TV

F = "Spisning av musik", skivspelare eller bandspelare

N = "Fika"

Å = Underhållning eller sällskapsspel.

Som gruppaktiviteter förekommer:

C = Läsning av tidningar, studium

D = Föredrag

H = Musik eller sång (pop-grupp)

J = Pyssel

K = Hobbyarbeten

L = Arbete med våta material

M = Teknik, pyssel med motorer

U = Bordtennis

V = Bollspel

X = Lekar

YQ=Tävlingar

Som sekundära sammankomster bör räknas dans på lördagar m m, vilket just 1969-70 hade formen av diskotek, vilket borgar för att det inte är så när de nu projekterade lokalerna kommer i bruk.

Verksamhetsformen måste anses vara under utveckling, och letar ännu efter sin form. Den aktuella åldersgruppen, kring 14 år och uppåt, är också mycket svår och mångtydig, vilket ställer

krav på stöd från samhällsvetenskapligt håll.

Vi har emellertid funnit det angeläget att studera denna verksamhetsform så ingående som möjligt såväl inom som utom landet, för att söka komma med någonting användbart.

Gruppstorleken tror vi har avgörande betydelse, främst med tanke på individens medinflytande i gruppen. Vi fann i England, att man arbetar med "klubbformen" för att bl a ge individen något att identifiera sig med. Metoden har också prövats i bl a Västerås med viss framgång. Härigenom stimuleras individerna till att intressera sig för klubbens program. För att emellertid ge ett verkligt inflytande kan inte gruppen vara större än att individerna kan ha någon form av kännedom om varandra. Vid försöks-gymnasiet i Göteborg hävdar man att en sådan grupp inte bör överstiga hundratalet.

De flesta fritidsgårdar har i dag en betydligt större fast krets, varför man skulle få gå in för betydligt mindre lokalenheter än hittills, och i stället ha fler per stadsdel. Detta skulle samtidigt ge fördelen av större valfrihet för individen. Systemet med "kvartersgårdar" praktiseras också av t ex Västerås stad. En "öppen" ungdomsklubb, som bedriver spontan verksamhet, skulle sålunda antas ha en fast medlemsstock om ca 100 personer. Klubben står öppen för alla som vill komma dit tillfälligt eller sporadiskt utan fastare engagemang. Om man antar att medlemmarna besöker klubben i genomsnitt 2 kvällar/vecka, skulle den genomsnittliga besöks-siffran bli 30-40 per kväll och uppåt 100-talet för lördagsdiskoteken.

13.2 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter

Av verksamhetens "spontana" karaktär står det klart att fördelningen av besökare mellan olika aktiviteter är omöjlig att förutsäga. En aktivitet kan därför omfatta en eller alla. Dock måste man anta att gruppstorleken i viss mån begränsas av pedagogiska faktorer, vilket gör här tidigare redovisade aktivitetsbeskrivningar giltiga i vissa delar.

B = Diskussion i mindre grupper med kamrater, 2-8 personer, sittande vid bord.

E = Filmvisning eller TV kan antingen ske i speciellt utrymme eller direkt i "fiket". Filmvisning för ända upp till 100 personer bör även möjliggöras.

F = "Spisning" av skivor o d. Bekvämt att sitta, gärna på golvet, möjligheter till spontan dans.

N = "Fika", kaffe eller läsk och en brödbit. Varierande gruppstorlek 4-8 personer.

Å = Sällskapsspel av typen fia, schack m m, som spelas vid bord med 2 till 8 deltagare.

C₁ = Läsning av tidningar m m kan ske i någon avskild vrå, sittande bekvämt.

13 SPONTAN VERKSAMHET

13.1 Beskrivning av verksamhetsformen

Spontan verksamhet har vi kallat all verksamhet som bedrivs utan något traditionellt program, och där aktiviteterna egentligen startar på deltagarnas eget "spontana" initiativ. Den sammankopplas i allmänhet med den verksamhet som på fritidsgårdarna bedrivs i den "öppna verksamheten" i "fiket". Syftet är främst att skapa en "träffpunkt" för ungdomarna med vissa inslag av underhållning, men med baktanken och förhoppningen att kunna locka dem in i gruppaktiviteter i närliggande lokaler.

I "fiket" förekommer främst följande aktiviteter:

B = Diskussion i mindre grupper med kamraterna

E = Filmvisning eller TV

F = "Spisning av musik", skivspelare eller bandspelare

N = "Fika"

Å = Underhållning eller sällskapsspel.

Som gruppaktiviteter förekommer:

C = Läsning av tidningar, studium

D = Föredrag

H = Musik eller sång (pop-grupp)

J = Pyssel

K = Hobbyarbeten

L = Arbete med våta material

M = Teknik, pyssel med motorer

U = Bordtennis

V = Bollspel

X = Lekar

YQ=Tävlingar

Som sekundära sammankomster bör räknas dans på lördagar m m, vilket just 1969-70 hade formen av diskotek, vilket borgar för att det inte är så när de nu projekterade lokalerna kommer i bruk.

Verksamhetsformen måste anses vara under utveckling, och letar ännu efter sin form. Den aktuella åldersgruppen, kring 14 år och uppåt, är också mycket svår och mångtydig, vilket ställer

krav på stöd från samhällsvetenskapligt håll.

Vi har emellertid funnit det angeläget att studera denna verksamhetsform så ingående som möjligt såväl inom som utom landet, för att söka komma med någonting användbart.

Gruppstorleken tror vi har avgörande betydelse, främst med tanke på individens medinflytande i gruppen. Vi fann i England, att man arbetar med "klubbformen" för att bli en individ något att identifiera sig med. Metoden har också prövats i bl a Västerås med viss framgång. Härigenom stimuleras individerna till att intressera sig för klubbens program. För att emellertid ge ett verkligt inflytande kan inte gruppen vara större än att individerna kan ha någon form av kännedom om varandra. Vid försöks-gymnasiet i Göteborg hävdar man att en sådan grupp inte bör överstiga hundratalet.

De flesta fritidsgårdar har i dag en betydligt större fast krets, varför man skulle få gå in för betydligt mindre lokalenheter än hittills, och i stället ha fler per stadsdel. Detta skulle samtidigt ge fördelen av större valfrihet för individen. Systemet med "kvartersgårdar" praktiseras också av t ex Västerås stad. En "öppen" ungdomsklubb, som bedriver spontan verksamhet, skulle sålunda antas ha en fast medlemsstock om ca 100 personer. Klubben står öppen för alla som vill komma dit tillfälligt eller sporadiskt utan fastare engagemang. Om man antar att medlemmarna besöker klubben i genomsnitt 2 kvällar/vecka, skulle den genomsnittliga besökarsiffran bli 30-40 per kväll och uppåt 100-talet för lördagsdiskoteken.

13.2 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter

Av verksamhetens "spontana" karaktär står det klart att fördelningen av besökare mellan olika aktiviteter är omöjlig att förutsäga. En aktivitet kan därför omfatta en eller alla. Dock måste man anta att gruppstorleken i viss mån begränsas av pedagogiska faktorer, vilket gör här tidigare redovisade aktivitetsbeskrivningar giltiga i vissa delar.

B = Diskussion i mindre grupper med kamrater, 2-8 personer, sittande vid bord.

E = Filmvisning eller TV kan antingen ske i speciellt utrymme eller direkt i "fiket". Filmvisning för ända upp till 100 personer bör även möjliggöras.

F = "Spisning" av skivor o d. Bekvämt att sitta, gärna på golvet, möjligheter till spontan dans.

N = "Fika", kaffe eller läsk och en brödbit. Varierande gruppstorlek 4-8 personer.

Å = Sällskapsspel av typen fia, schack m m, som spelas vid bord med 2 till 8 deltagare.

C₁ = Läsning av tidningar m m kan ske i någon avskild vrå, sittande bekvämt.

- C₂ = Studiegrupparbete i mindre grupp, 6-10 deltagare, ljudavskilt.
- D = Föredrag, föreläsning. "Åskådaruppställning" upp till 100 personer. Ljudavskärmning mot "popmusiken".
- E = Film- och bildvisning i anslutning till D ovan.
- H = Musikframträdande av popgrupp, allsång. Såväl åskådaruppställning som "fika".
- J = Pyssel och teckning försiggår vid arbetsbord i likhet med sammansatt verksamhet. Kan även omfatta alla besökare. Gruppmålning etc.
- K = I mindre grupper eller individuellt. Hantverk med enklare hjälpmedel, som hobbymaskin, tillgång till hyvelbänk. Modellarbete.
- L = Arbete med våta material som batik, lera, gips, matlagning etc. Tillgång till vask och oömma arbetsbord. Diskbänk och spis.
- M = Teknik, arbete med motorer kräver tillgång till oömma arbetsytor samt skruvstäd och enklare hobbymaskin.
- P = Dans kan ta obegränsat utrymme om det rör sig om gammaldans eller "jazzbalett". Men för moderna danser tar förbluffande små ytor. Det är fördelaktigare att det är trångt än att det är "ödsligt". Kravet på "dämpad" belysning är mycket markerat.
- U = Bordtennis av den mer opretentiösa sorten kräver enligt Idrottsplatsförbundet för ungdomsgårdar en yta av 4 x 8 m. I praktiken när man inte ens klär om sig, kan avsevärt mindre ytor komma ifråga. Provgav vid handen att under 3,5 x 6 m kan man inte komma.
- V = Bollspel. Här gäller naturligtvis inga internationella mått heller, utan anspråken är att spelet skall ge tillräckligt med motion och te sig någorlunda meningsfullt. Erfarenheterna säger ungefär 10 x 20 m för en renodlad "lekhall".
- X = Lekar av olika slag med varierande gruppstorlekar allt efter tillgängligt utrymme. Även äldre ungdomar kan tycka det är roligt att leka.

13.3 Förteckning över erforderliga funktionsytor (se FIG. 13.3.11-13.3.14)

13.4 Projektering av lokal för en öppen ungdomsklubb

Det har redan framhållits att man omöjligen kan avgöra hur många som deltar i samma aktivitet. Kravet på lokalen måste därför bli att de olika ytorna "flyter i varandra" så att man kan tillgodose varierande krav på utrymme. Denna öppenhet i planlösningen

Bordsgrupp för "fika" för 4-8 pers.

Bordet $\varnothing = 120$
För övrigt se Sammansatt
verksamhet, 12.4

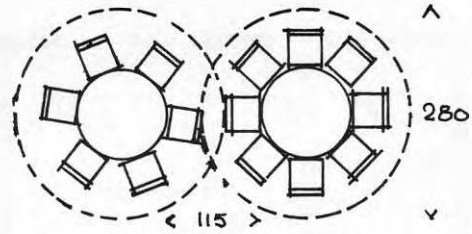

fig. 13. 3. 11

Arbetsbord för 8-10 pers.

För övrigt praktiska aktiviteter
se Praktisk verksamhet, 10.4

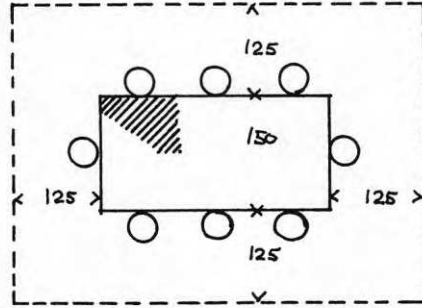

fig. 13. 3. 12

Auditorium, 100 pers.

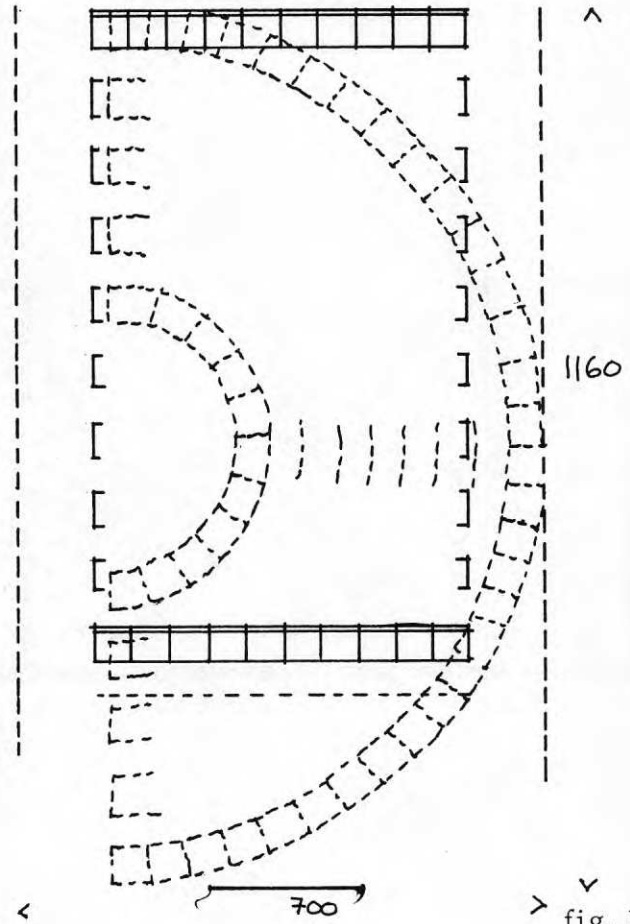

fig. 13. 3. 13

Grupparbete 6-10 pers.

Bordet $\varnothing = 150$ cm
För övrigt se teoretisk verk-
samhet, 09.4

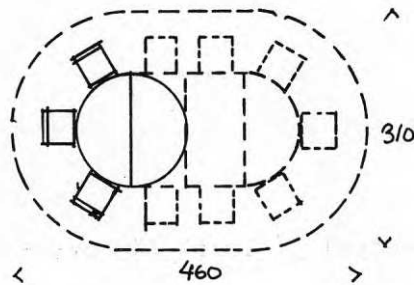

fig. 13. 3. 14

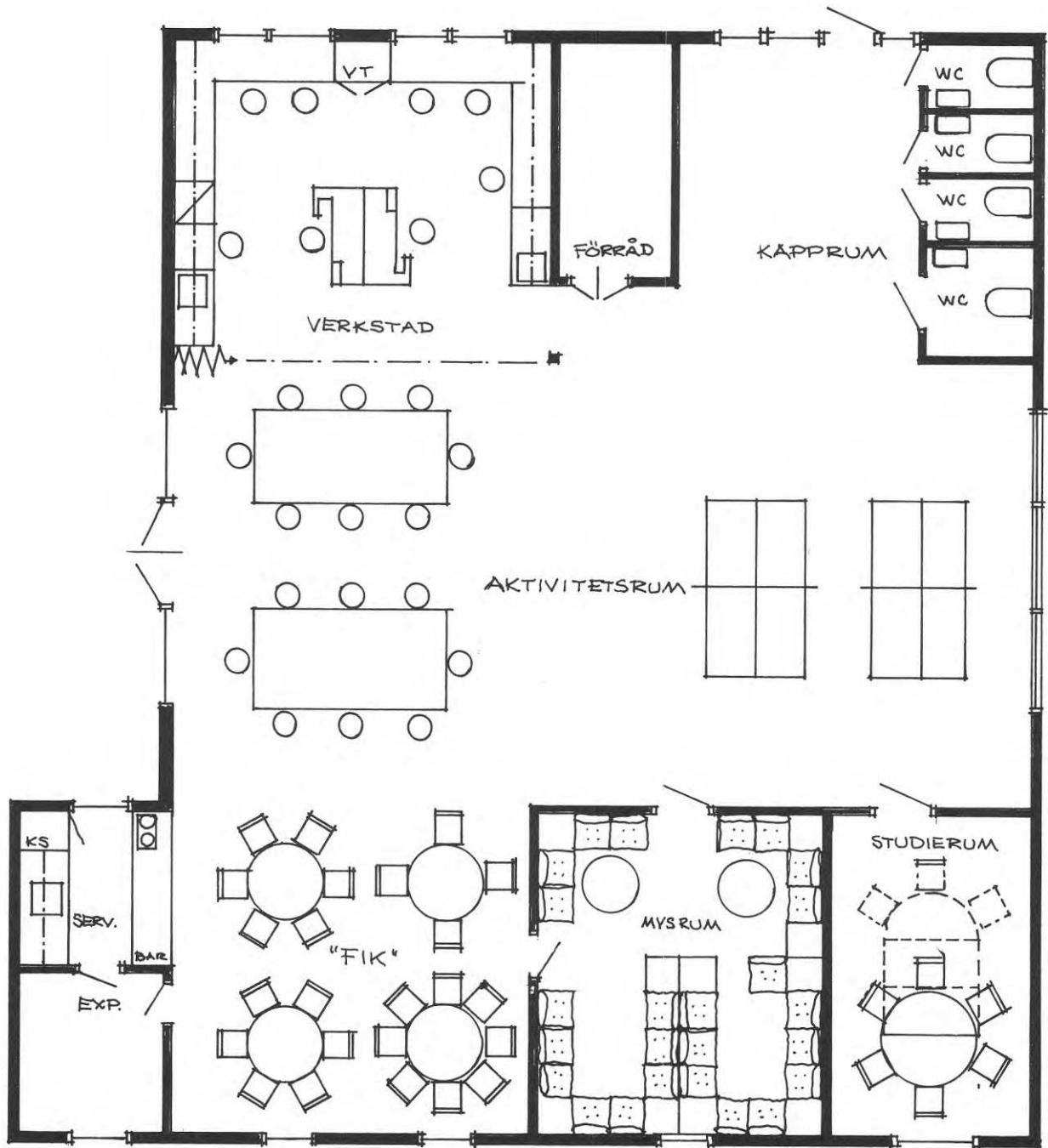

FIG. 13.4.11. Exempel på lokal för öppen ungdomsklubb.

ger också god kontakt mellan lokalens olika delar, vilket underlättar överblicken och ger inspiration till att spontant ansluta sig till någon aktivitet. Naturligtvis måste man tänka på bulleravskärmningen - framför allt musiken. Denna planlösningssprincip tillämpas i bl a England med goda resultat, även om man haft problem med just ljudavskärmningen.

Vi har efter diskussioner och studier på fältet kommit fram till ungefär följande rumstyper:

"Fiket" måste ligga centralt med god kontakt till övriga aktiviteter och entrén, då det är den plats man först söker upp. Normalt bör ca 25 personer få plats i fiket vid åtminstone 4 bordsgrupper. Det bör vara "mysigt" i såväl dekor och belysning som inredning, med kraftig ljuddämpning. Till fiket skall höra ett pentry med serveringsdisk.

"Mysrummet" skall gå att stänga, så att man endera får tyst eller kan avlyssna musik utan att störa andra. Skall vara mysigt och bekvämt. Skall gå att möblera om efter behag. Upp till 20-25 personer.

Ateljéns permanenta del, verkstaden, utgör basen för all praktisk verksamhet, och bör innehålla alla fasta installationer, maskiner och väggfasta bänkar och hyvelbänkar. Verkstaden i sig behöver inte ge arbetsplats åt mer än 6-8 personer men skall gå att öppna helt mot aktivitetsrummet, så att man där kan placera de kompletterande arbetsborden, och det hela fungera som en ateljé för praktisk verksamhet.

Studierum, ett eller ett par, för gruppverksamhet i grupper om 6-10 personer (se teoretisk verksamhet).

Aktivitetsrummet skall tillgodose hela det övriga behovet av utrymme och det är inte litet. Man måste kunna utöka fiket så att ett femtiotal kan fika samtidigt. Man måste kunna ha arbetsplatser för praktiska aktiviteter för ca 40 personer. Man bör kunna sitta närmare 100 personer för film eller stormöte. Man bör kunna fika och dansa 100 personer under "lördagsdansen". Man bör kunna ha bordtennisturnering med ca 5 bord. Man bör kunna frigöra golvytan, så att man kan leka och spela boll m m.

13.5 Försökslokal

Den ovan skisserade lokalen var alldeles för stor för att vi skulle kunna bygga upp den i sin helhet och pröva den. Vi fick därför göra vissa studier i den lokal vi använt för sammansatt verksamhet (se FIG. 12.5.13). Den möblerades för olika aktiviteter och prövades med testgruppens 20 deltagare. Proven varade bara ett par gånger, så något större statistiskt material kunde vi inte få, men erfarenheterna tyder på att kontakter m m gynnades av planlösningssprincipen och att lokalen gav stora möjligheter till olika användningssätt med begränsade insatser i form av ommöbleringar. Möblerna var i detta fall desamma som i den sammansatta verksamheten (FIG. 13.5.11).

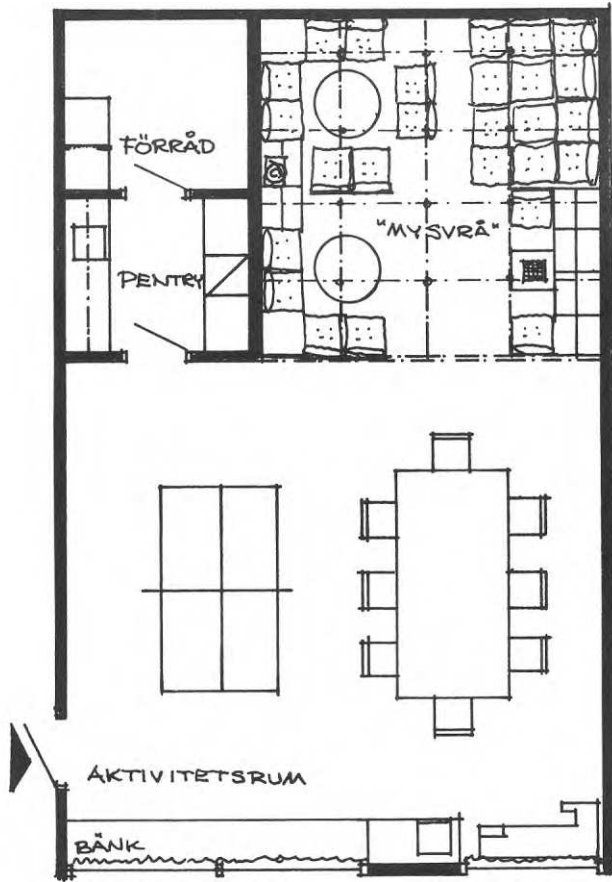

FIG. 13.5.11. Försökslokal för spontan verksamhet.

13.6 Utvärdering av fullskaleförsöken

13.6.1 Enkät

Tillämpning: Ungdomarna i testgruppen fyllde i en enkät med frågor om vad de ansåg om lokalen för spontan verksamhet. Eftersom verksamheten inte följde något fastställt program, var det mycket svårt att "förutse" frågor, som berörde själva aktiviteternas genomförande.

Bedömning: För att samla in uppgifter om spontan verksamhet måste enkätmetoden ses som mindre lämplig utom möjligen när det gäller att samla in data om själva lokalen. För frågor om aktiviteterna bör korta gruppintervjuer vara lämplig alternativ metod.

13.6.2 Observation

Tillämpning: Vid försöken med spontan verksamhet försökte vi ytterligare utveckla observationsmetoden. Detta skedde främst genom att ytterligare två observatörer utförde observationer. Vi ville gärna pröva de begrepp vi försökt att definiera på ett par observatörer, som var mindre insatta i hur vi hittills arbetat med metoden. Vi varierade dessutom tidsintervallen för observationerna från ca 1 till 10 minuter, samtidigt som vi observerade olika gruppstorlekar i olika delförsök.

Bedömning: Det tycktes som om man ganska lätt skulle kunna träna nya observatörer att göra tillförlitliga observationer, ty det visade sig, att de båda nya observatörernas observationer efter några försök ganska väl överensstämde med våra.

Vid studium av den spontana verksamheten fick vi ytterligare belägg för observationsmetodens goda anpassbarhet till undersökningssituationen. Vi tror, att metoden med stor framgång bör kunna tillämpas även vid fältstudier.

13.6.3 Intervallkamera

Intervallkameran utnyttjades vid den spontana verksamheten på likartat sätt som vid den sammansatta verksamheten (10.4.2). Vi var dock här ännu mer beroende av att ändra tidsintervallen efter hur verksamheten ändrades.

13.6.4 Elopinintervju

Tillämpning: Under ett av försöken med spontan verksamhet prövade vi att använda Elopininstrumentet som ett kommunikationsmedium mellan försöksledning och försökspersoner. Det tillgick så att ungdomarna försågs med var sin svarsdosa, medan vi hade hand om avläsningsinstrumentet. Vi började med att tala om vad försöket gick ut på, varefter vi ställde några inledande frågor om den spontana verksamheten. Därefter övergick vi till att diskutera fritidsverksamhet, och både ungdomarna och vi själva hade möjlighet att när som helst ställa en fråga, som besvarades och registrerades med hjälp av Elopininstrumentet. Diskussionen

fördes på detta sätt under ca en timme.

Bedömning: Redan detta enkla försök visade, att Elopininstrumentet var ett utmärkt kommunikationsmedium för att få till stånd en meningsfull diskussion med en grupp ungdomar. Vad som krävs av den som leder diskussionen är naturligtvis god kunskap i ämnet som diskuteras samt dessutom en förmåga att snabbt kunna avgöra när instrumentet bäst kan användas. Vidareutveckling av detta användningssätt av Elopininstrumentet bör absolut ske.

13.6.5 Kort resultatsammanfattning

Att här sammanfatta vad försöken gett beträffande utformningen av en lokal speciellt avsedd för spontan verksamhet är omöjligt, eftersom den lokal vi prövade egentligen inte var särskilt avsedd för denna verksamhet.

Vi får i stället konstatera, att försöken med spontan verksamhet varit till störst glädje när det gällt att pröva de metoder som vi utvecklat vid tidigare försök. Vi har härigenom fått många idéer om hur man bör gå till väga, när man ställs inför mera realistiska undersökningsmiljöer på fältet.

13.7 Allmänt

I detta avsnitt skall vi behandla några metoder som använts för att samla in data, som inte direkt hör till någon speciell aktivitet eller lokal som vi studerat. Vi tänker då på: enkät, sociometri och rollspel.

13.7.1 Enkät

Tillämpning: I de flesta enkäter vi använt och som beskrivits ovan har vi dessutom ställt någon eller några frågor, som inte direkt hört samman med försöken. Vi samlade sålunda in bakgrundsdata om testgruppen, vilket varit till stor glädje för kontakten mellan försöksledning och försökspersoner. Vi har vidare i någon enkät t ex ställt frågor om den enskildes intressen och önskemål beträffande fritid och fritidsverksamhet.

Bedömning: Metoden har förefallit mycket väl lämpad för att samla in uppgifter av dessa slag. Tack vare den rutin som testgruppen så småningom skaffade sig, när det gällde att fylla i enkäter, har stora tidsvinster kunnat göras.

13.7.2 Sociometri

Tillämpning: Denna metod har använts vid ett flertal tillfällen med syfte att söka kartlägga ledarskap och övrig struktur i de grupper vi arbetat med. Vi började med att samla in sociometriska data i det första scoutförsöket genom att dela ut en enkät, som enbart innehöll frågor av denna typ. Den främsta erfarenheten som gjordes av det försöket var att de sociometriska frågorna absolut borde blandas med andra frågetyper.

På testgruppen tillämpade vi därför metoden genom att vi i enkäterna blandade de sociometriska frågorna med frågor om utrymmen och aktiviteter. Metoden tillämpades vid ett par tillfällen på olika sätt och det var glädjande att se hur stabil testgruppen tycktes vara med avseende på strukturen i gruppen.

Bedömning: Det framgick tydligt av våra försök, att det var mycket väsentligt hur man utformade de sociometriska frågorna. Om metoden skall användas, måste således särskilt stor möda läggas ner just på denna punkt. Ungdomar i åldern 13-17 år tycks utgöra en mycket känslig grupp, då det gäller att avslöja ledarval och vänskapsval.

Vidare är metoden tämligen jobbig i bearbetningsskedet, men denna nackdel uppvägs mer än väl av den mycket värdefulla information som metoden gett oss. Framst har vi haft stor glädje av att känna till vilka som var ledare i gruppen. Vårt arbete med testgruppen har avsevärt underlättats av denna kännesdom.

13.7.3 Rollspel

Tillämpning: Eftersom försöken följt på förhand uppgjorda program, utom vid spontan verksamhet, har detta inneburit, att ungdomarna i testgruppen tilldelats olika roller, som de blivit tvungna att spela för att försöken skulle gå att genomföra. Några direkta studier av hur ungdomarna betett sig i detta avseende har vi inte gjort. Vi har emellertid kunnat konstatera ganska stora olikheter i sättet att utföra detta rollspel mellan olika individer, vilket i viss mån kan ha påverkat utfallet av de metoder vi prövat.

Bedömning: Individens förmåga att i undersökningssituationer i laboratoriet kunna spela den roll han/hon tilldelats måste ses som en väsentlig faktor för att ett försök skall kunna genomföras. Vid fortsatta studier bör därför gruppdeltagarnas rollspelande detaljstuderas.

14 SCENISK VERKSAMHET

14.1 Beskrivning av verksamhetsformen

Scenisk verksamhet har vi benämnt alla former av utövande av teater, musik, dans och sång med syfte att på ett eller annat sätt framträda inför publik. Dessvärre gav oss basmaterialet inte tillräckliga upplysningar om den sceniska verksamheten, därtill var antalet svar alltför litet. Vi har därför fått grunda detta kapitel på diverse fältstudier och intervjuer med "experter" på området.

14.1.1 Teater (teaterkonsulent Inger Johansson, Göteborg m fl)

Verksamheten omfattar även musik, sång och dans i viss utsträckning. Själva teaterverksamheten arbetar både med traditionella former och mer experimentella av typen "kreativ arbetsteater".

Gruppstorleken varierar mellan 8 och 15 personer och åldersgränsen är inte fixerad, utan beroende på förhållandena när gruppen bildades. Följande aktiviteter förekommer:

B = Diskussion i grupp omkring ett bord, 8-15 personer.

C₁ = Individuell inläring med krav på ljudavskärmning.

C₂ = Grupparbete, inläring i grupp, 8-15 personer vid bord.

D = Instruktion i samband med övning och repetition.

E = Film- eller bildvisning användes också som medium.

G = Spela teater, på scen eller på golvet.

H = Musik och sång ingår också som medier. Även skiv- och bandbunden.

K = Tillverkning av dekor. Tillverkning av dräkter.

M = Arbete med den tekniska apparaturen lockar i allmänhet en liten grupp.

N = "Fika", umgänge, avkoppling mellan arbetspassen och i väntan på entré. Bekvämt sittande vid bord.

P = Dans kan också ingå i framställningen.

Y = Träning, repetition på scenen eller på liknande yta som där framträdandet skall ske.

14.1.2 Musik och sång

Den egentliga musik- och sångundervisningen sker i skolans eller studieförbundens regi. Dessa har då också lokaler för detta ändamål. Den verksamhet det kan bli tal om i ungdomslokaler har

mer karaktären av "självstudier" eller träning inför ovannämnda lektioner. Dessutom förekommer en hel del gruppverksamhet av typen poporkester och sångkör, som behöver utrymmen att träna i. Verksamheten kan vara mycket bullersam.

14.1.3 Dans

Vi tänker kanske här mest på folkdans och balett. Båda aktiviteterna förekommer i viss utsträckning som scenisk verksamhet, dvs med sikte på att göra framträdanden inför publik.

Eftersom de inte utnyttjar utrymmeskrävande möbler eller redskap har de endast krav på fria golvytor. Försök har visat att man kan utnyttja nästan obegränsade ytor, och att en dimensionering av utrymmet är svår att göra.

14.2 Lokaler för scenisk verksamhet

Några olika rumstyper kan urskiljas. Man bör vid utformningen ha klart för sig att det är verksamheter med väldigt olika ljudnivå, varför ljudavskiljningen kan vålla problem.

14.2.1 Rum för enskilda studier

Avses för såväl enskild överspelning som studier. Rumsstorleken är inte enbart beroende på att personen och instrumentet skall få plats, utan även på att akustiken i mycket små rum kan bli dålig. Dessvärre finns inga studier av akustiken för sådana rum. Subjektiva omdömen har uppgivit att ca 12 m² skulle vara tillräckligt. Rummet skall vara helt ljudisolerat. Förvaring av instrument kan för många ungdomar innebära problem. Man bör därför räkna med att i anslutning till spelrum även ordna med förvaringsskåp för instrument.

14.2.2 Överspelningsrum för grupper

De mindre orkestrar som ofta bildas av ungdomar bör beredas möjligheter att träna. Utrymme på ca 25 m² räcker även för en sångkör på 10-20 personer. Kravet på ljudisolering är så pass stort att man även bör överväga att plantekniskt lägga det avskilt. Liksom för det mindre spelrummet måste förvaringsfrågan beaktas.

14.2.3 Rum för diskussioner och studium i grupp

Se Teoretisk verksamhet 6-10 personer.

14.2.4 Studio

Mycket av repetitioner m m kan ske utanför själva salongen. Utrymmeskrav, minst lika mycket utrymme som själva scenen eller den yta man avser att framträda på. Dessutom bör finnas plats

för ett par bänkrader och en stång för balettränning. Lokalen bör ligga så att man lätt kan flytta in rekvisita från teaterlokalen. (FIG. 14.2.11.)

14.2.5 Teaterlokal

Vi vill gärna rekommendera att man utför teaterlokalen betydligt mer flexibelt än man gjort hittills. Man skall givetvis även kunna använda den konventionellt, men det måste enligt vårt sätt att se vara rimligt att man i en teaterverksamhet med ungdom ger större möjligheter till variation. Vi tycker dessutom att det måste vara en stimulerande uppgift att kunna arbeta med hela lokalen i den form man i Göteborg kallar "kreativ arbetsteater". Vi vill därför föreslå att man i stället för att lägga ned stora pengar på utsmyckning och utformning av själva salongen använder dessa till att skaffa ljud- och ljusteknisk utrustning.

Utrymmesbehovet för själva framträdandet med rekvisita är mycket varierande. För konventionell "tittskåpsteater" behövs en scen som är 4,5 x 6 m med tillägg av 60 cm i djupled om man inte kan förflytta sig bakom scenen på annat sätt. Till detta kommer minst lika stor yta för förvaring av scenarrangemang för de olika aktorna, som kan fördelas lika på båda sidor om scenen. För "arena-teater" behövs en yta på ca 4,5 x 4,5 m. Ett popband på 4 personer behöver ca 3 x 4 m och en symfoniorkester 1 m² per musiker.

Antalet åskådarplatser finns inga siffror på, men i Göteborg räknar man med 80-100 platser, då man, om man vill ha plats för flera, bör kunna använda någon annan och större lokal.

Dimensionerande för utrymmesbehovet för teaterverksamhet blir därmed en "tittskåpsscenen" och en salong med plats för 80-120 åskådare. (FIG. 14.2.12-13.)

Lokalen skall ha plant golv, så att man kan framträda var som helst i lokalen och gruppera åskådarna därefter. För att möjliggöra höjdskillnader, vilket kan vara önskvärt för att förbättra sikten och kontakten mellan agerande och åskådare, kan man använda sig av ett system av ihopfällbara sargar (se FIG. 14.2.15).

För att man skall kunna lägga en uppbyggnad direkt i anslutning till en dörr kan man göra denna höj- och sänkbar i karmen, och få trappan utanför, vilket sparar utrymme.

Takhöjden skall vara omkring 5 m och i taket skall finnas inkopplings- och upphängningsanordningar för strålkastare, kulisser, fonder, ridå etc i hela lokalen.

För manövrering av den ljud- och ljustekniska apparaturen arbetar man i Göteborg med ett kontrollrum, från vilket man genom en stor glasruta kan ha överblick över hela lokalen. Den tekniska apparaturen kan givetvis vara olika mycket påkostad, men man bör åtminstone göra så mycket installationer att man minskar kabeldragningar i tak och på väggar till ett minimum. Väggarna bör vara matta och mörka, så att inga reflexer uppstår. De kan utrustas med fästen för lösa skärmar, som man kan dekorera och hänga i "salongen".

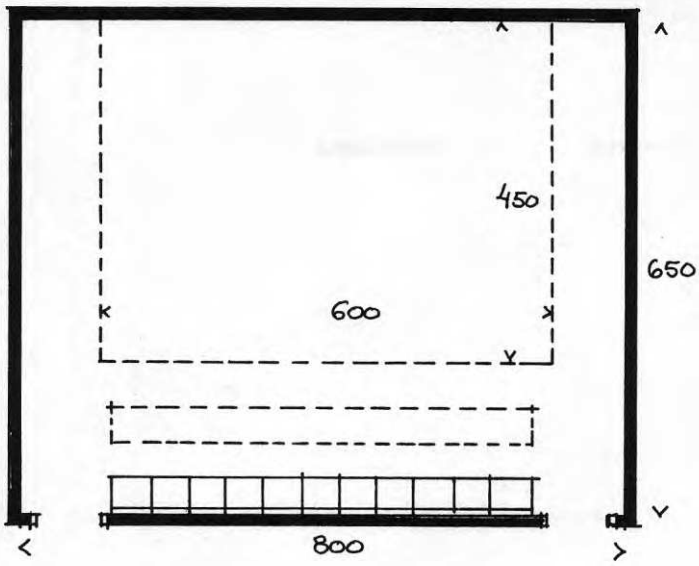

FIG. 14.2.11. Studio.

Uppställning för
"Tittskåpsteater"
100 åskådare

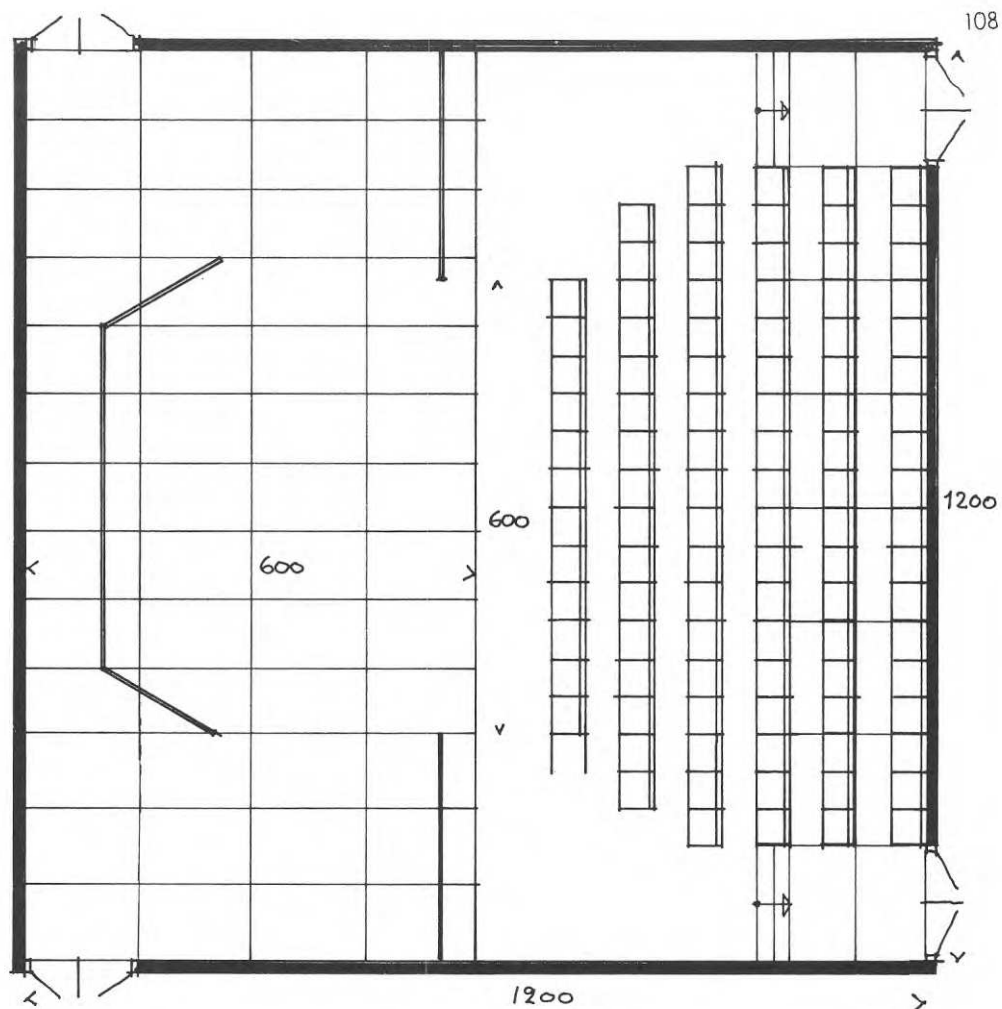

fig. 14.2.12

Uppställning för
arenateater.
Utan sista bänk-
raden 100 åskådare

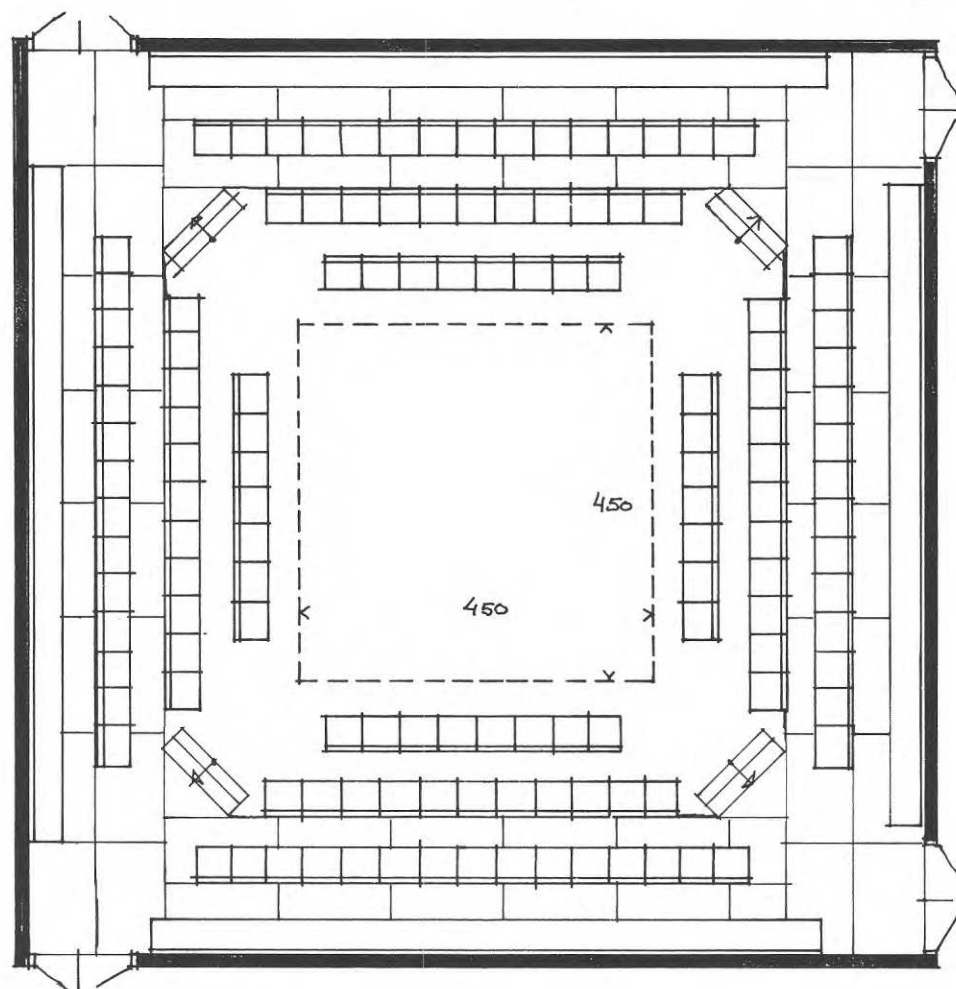

fig. 14.2.13

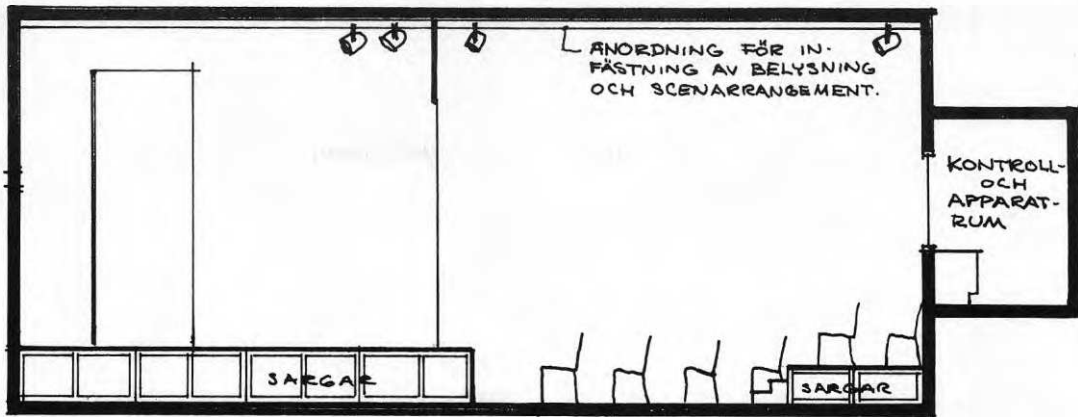

FIG. 14.2.14. Sektion genom lokal för scenisk verksamhet.

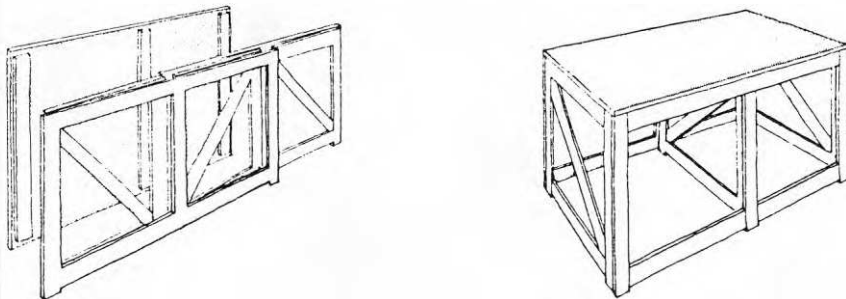

FIG. 14.2.15. Ihopfällbar sarg.

Golvet bör vara ömt och anpassat till de olika verksamheterna. Idealet från teatersynpunkt vore att ha ett vanligt brädgolv, som man kan spika i. Sådan skall nämligen en teaterscen vara speciellt med tanke på dans. Om man emellertid även använder lokalen för barn eller andra verksamheter där man ligger eller sitter på golvet, måste golvet vara så beskaffat att man inte kan få flisor i sig. Många scener och samlingslokaler har parkettgolv, vilket är olämpligt för framför allt dans.

14.2.6 Dekorateljé

För tillverkning av dekor och dräkter behövs en ateljé. Verksamheten är till stor del lik den praktiska, och vi vill föreslå att man genom att en sådan lokal med ytan för ytterligare ett arbetsbord, skulle åstadkomma en lokal som även kan användas för annan praktisk verksamhet.

14.2.7 Loger

Logerna i detta sammanhang är gemensamma för flera artister och ca 15 m². Önskvärt antal är minst tre.

15 SPORT

15.1 Beskrivning av verksamhetsformen

I sport har vi inbegripit förutom idrott även motionsverksamheter och bil-, båt-, ridsport etc.

Vi har velat skilja litet på två olika typer av utövande:

1. Greninriktad sport, vilket innebär huvudsaklig inriktning på tävlingsverksamhet. Hit räknas även rid-, cykel-, båt- och bilsport.
2. Motion, vilket innebär att man lägger huvudvikten vid att öva upp en allmän kondition och spänst (exempelvis gymnastik, motionsidrott, styrketräning osv).

Den greninriktade sporten med inriktning på tävlingsverksamhet är i allmänhet bunden till internationella regler. Dock innehåller den förutom själva tävlandet även de aktiviteter som ryms under den mer motionsinriktade verksamheten.

Träningen är en viktig del av verksamheten och den omfattar dels allmän träning av kondition och spänst, dels träning av teknik för själva sportgrenen.

Dessutom förekommer en mängd kompletterande aktiviteter, som man hittills kanske inte i tillräcklig grad observerat, utan som fått försiggå i omklädningsrum o d:

- Kurser för teori med samma aktiviteter som teoretisk verksamhet.
- Diskussioner av taktik och lärdomar efter tävlingar m m.
- Hantverk med ingående utrustning, speciellt tekniska sporter.
- Umgänge och "fika".
- Gruppverksamhet av den typ vi karakteriserat som sammansatt verksamhet.
- Fester och underhållning, konferenser m m.

Verksamheten bedrivs till övervägande delen i klubbar och föreningar. En stor del av sportgrenarna utövas ju i lag. Vissa icke lagsporter och motionsverksamhet kan emellertid bedrivas i mer "spontan" form, och då har framför allt umgängesmöjligheterna stor betydelse. Det måste även påpekas att även icke sportklubbar och fritidsgårdar bedriver sport i viss utsträckning.

Gruppstorlekarna är beroende av lagstorlekarna, vanligen 10-20 personer. Åldersindelningen är i allmänhet beroende på den indelning i klasser som förekommer i de flesta sporter. Dock bedrivs inte idrottsverksamhet med någon uttalad åldersdifferentiering, utan skickligheten är mer avgörande.

15.2 Lokaler för greninriktad sport

Storleken på banor och lokaler för olika sportgrenar regleras genom internationella normer, vilka sammanfattats av Sveriges Idrottsplatsförbund i "Måttboken".

Vi har i denna undersökning ingen anledning att närmare gå in på dessa lokalers storlek och utformning. Däremot vill vi gärna göra några jämförelser när det gäller dubbelutnyttjandet av lokaler med skolan.

En uppställning visar att man med smärre justeringar av de mått som rekommenderas i Projekteringsunderlag för skolbyggnader, skulle kunna få skolans gymnastiksalarna användbara för olika idrottsgrenar. Vi föreställer oss att man inte endast har behov av bollsallar, som kan användas för alla de olika grenarna, utan att man mycket väl kan för kraftsporter etc utnyttja skolans lokaler i stället för att göra speciella bordtennishallar, kraftsportrum etc.

Nedanstående tabell ger en jämförelse mellan måtten på skolans gymnastiksalarna och utrymmesbehov för olika idrottsgrenar.

Takhöjd 3 m:

SÖ 100	8,4 x 13,2 m	Brottning	9 x 9 m (Träning)
	9,6 x 10,8 m	Judo	9 x 9 m (Träning)
		Bordtennis	12 x 6 m
SÖ 160	10,8 x 15,6 m	Brottning	9 x 9 m (Träning)
		Judo	10 x 10 m (Tävling)
		Bordtennis	6 x 12 m
SÖ 200	10,8 x 19,2 m	Brottning	2 st 9 x 9 m
		Judo	2 st 9 x 9 m
		Bordtennis	3 st 6 x 12 m
		Fäktning	12 x 18 m
		Lekhall	10 x 20 m
		Fritidsgård	

Högre takhöjder, 7-9 m:

SÖ 160	10,8 x 15,6 m	Badminton	9,10 x 18 m
SÖ 160 + SÖ 200		Volleyboll	15 x 24 m
SÖ 200 + SÖ 200		Basketboll	16 x 28 m
3 st SÖ 200 eller SÖ bollhall		Tennis	18 x 36 m
SÖ bollhall	18 x 36 m	Handboll	22 x 42 m

Utöver de i "Måttboken" förekommande banorna finns några ytterligare vi vill beröra i följande avsnitt.

15.2.1 Ridsportlokaler

Ridsport har länge betraktats som något av en "överklassport". Ridfrämjandet vill emellertid inte kännas vid detta, utan hävdar med all rätt att sporten fått en större bredd. Ridfrämjandet har utarbetat rekommendationer för utformningen av ridhus, och vi hänvisar till denna. Vi vill bara betona vikten av att man i anslutning till ridsportlokalerna även förlägger lokaler för sammansatt eller spontan verksamhet, så att man även här möjliggör klubbaktiviteter.

15.2.2 Skjutbanor inomhus

Skytte med pistol och gevär kan ske i inomhushallar. Maximalt skjutavstånd 30 m, banbredd 1,25 m och takhöjd ca 3 m.

Bågskytte kräver en banlängd på 25 eller 30 m med tillägg för skyttarna med ca 2 m. Banbredden 2 m och takhöjden 3 m.

15.2.3 Miniracing

Miniracing är en förhållandevis ny sport, men som tycks ha växande popularitet och förtjänar att nämnas, eftersom den tilltalar ungdomarna. Miniracing har sina egna tävlingsreglementen, som normerar verksamheten. Verksamheten omfattar körning med modellbilar i skala 1/24 eller 1/32 på en bana med 4-8 filer. Bilarna drivs elektriskt och kontrolleras via ett anslutet reglage, körkontrollen. Banan bör ha minst en längd av 20 m, men bör kunna utbyggas till minsta tävlingsbara längd, 30 m. Banna behöver ca 1 m²/längdmeter. Den skall vara åtkomlig runt om. Depån, där bilarna förvaras vid tävling, skall ligga skild från förarplatserna. Ett mindre antal åskådare kan förekomma vid tävlingar. Förutom själva körningen förekommer arbete med bilarna vid någon arbetsbänk med tillgång till skruvstäd och lödkolv.

Speciellt vid tävlingar är det värdefullt att ha någon umgängetsyta i lokalen där man också kan "fika".

Gruppstorlek vid träning 6-10 personer (se FIG. 15.2.11 och 12).

15.3 Lokaler för motion

Inom begreppet motion har vi givetvis även inbegripit "motionsidrott" och liknande, i vilken man utnyttjar lokaler som nämnts ovan. Därutöver växer emellertid motionsverksamhet av typen konditions-, spänst- och styrketräning, gymnastik och "jazzbalett" i omfattning. Visserligen har skolungdomarna gymnastik på schemat, men vi anser det troligt att motionen även kommer att omfatta ungdomar.

För styrketräning har "Måttboken" ett exempel på lämplig lokal. Motionsgymnastiken utnyttjar sällan tyngre redskap, varför man lätt kan anpassa sig till olika rumsdimensioner om man bara har tillräckligt med utrymme, ca 5 m²/person. Gruppstorlekarna

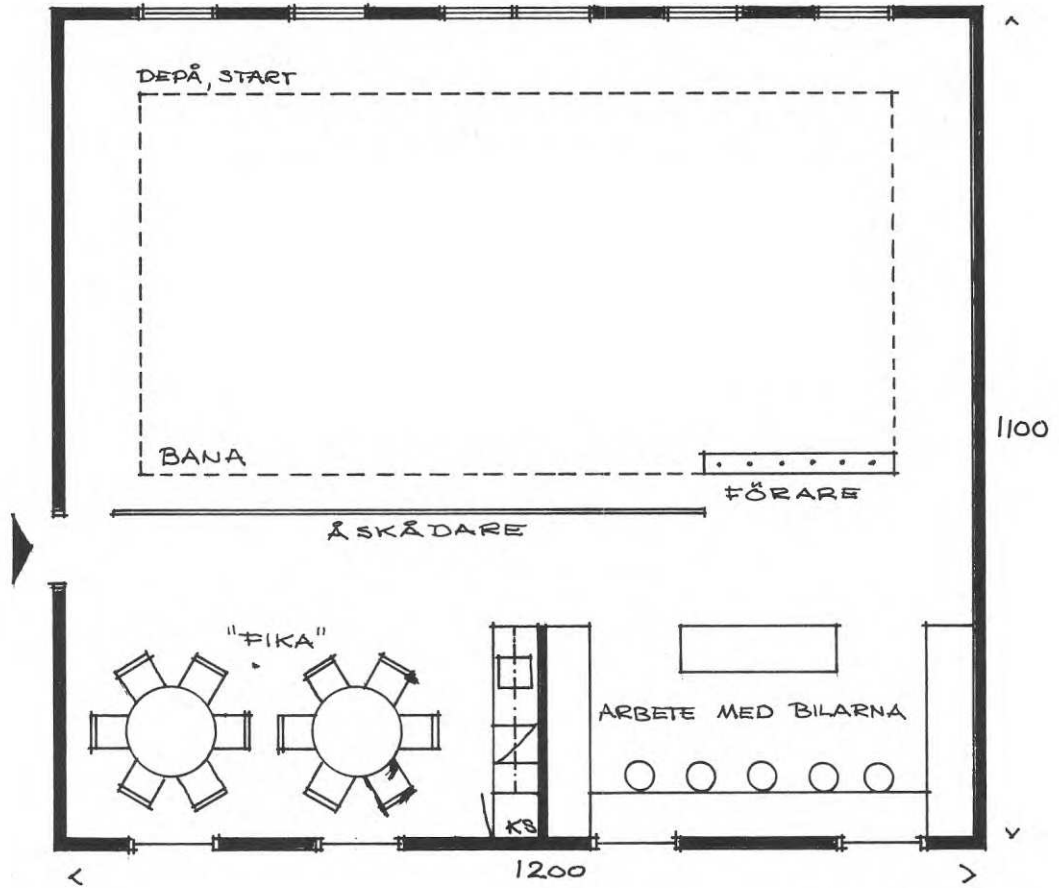

fig. 15.2.11

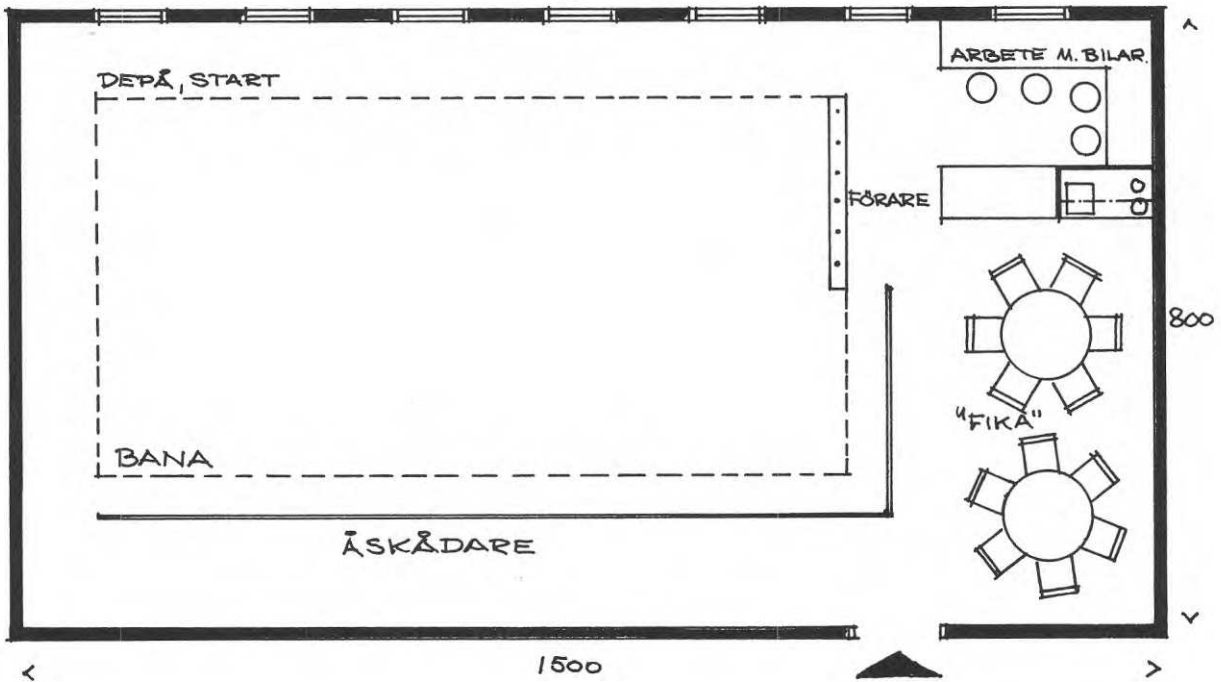

fig. 15.2.12

FIG. 15.2.11-12. Exempel på lokal för miniracing.

varierar, 10-30 personer. Kravet på närhet till omklädningsrum är egentligen större än på lokalens utformning i övrigt, varför verksamheten inte kan betraktas som dimensionerande, utan bör kunna dubbelutnyttja lokaler för andra ändamål. Då emellertid verksamheten är något av självplågande är det önskvärt att man kan göra den lustbetonad, exempelvis genom att ge möjligheter till stimulerande umgänge efteråt.

15.4 Lokaler för kompletterande aktiviteter

I samband med den ökande samplaneringen av lokaler i bostadsområdena löses i viss utsträckning behovet av lokaler för kompletterande aktiviteter för sportutövarna. Dessvärre byggs alltför många idrottsanläggningar utan att tillräcklig hänsyn tagits till detta.

En lösning som används på sina håll är att varje klubb får sin egen expedition och möjligheter att utnyttja övriga lokaler och "fik" gemensamt med de övriga. Dessa expeditioner har dock begränsat värde, då de endast tillåter förvaring av vissa saker och ett utrymme där två eller tre personer kan träffas.

Klubbarna löser annars ofta sina lokalproblem utanför idrottsanläggningen och skaffar sig t o m en "stuga" utanför staden. Vi tycker att även idrottsklubbar bör kunna disponera ett klubbhem om deras verksamhet är av den omfattningen att de kan utnyttja lokalens kapacitet.

16 LOKALER FÖR SEKUNDÄRA SAMMANKOMSTER

16.1 Sekundära sammankomster

Som framgått av den ovan gjorda beskrivningen av de olika verksamhetsformerna, har de sekundära sammankomsterna mer likartad karaktär. Dessa utgörs av två huvudgrupper:

1. Administration av verksamheten
2. Större arrangemang av gemensamhetstyp.

16.2 Administration av verksamheten

De administrativa göromålen kring en verksamhet kan ha skiftande omfattning. Vi vill här särskilja planeringsarbetet i form av styrelsesammanträden etc från det expeditionella och mer praktiskt förberedande arbetet.

Planeringsarbetet i sammanträdesform tycker vi inte skiljer sig nämnvärt från den teoretiska verksamhetens studiegrupp om 6-10 personer, och bör därför kunna utnyttja samma sorts lokal. Med tanke på att man framför allt inom verksamhet med yngre åldrar har äldre ledare, som ofta tillsammans bildar en grupp med behov av gemenskap och umgänge, bör man emellertid utöka med någon bekväm möbelgrupp för mer informell samvaro.

Det expeditionella arbetet består bl a av följande:

- Utarbetande av skriftligt material och duplicering
- Tillverkning av arbetsmaterial för de primära sammankomsterna
- Pappersexercis.

För detta ändamål behöver man ett rum med möjligheter till avskildhet, med ett antal skrivplatser med och utan skrivmaskin, plats för enkel stencilapparat och sortering och häftning av papper, arbetsplats för tillverkning av arbetsmaterial med vask, samt närhet till förvaringsutrymmena, eventuellt i skåp inne i rummet, plats för rullbord eller liknande, för att köra ut materialet i verksamhetslokalen. (FIG. 16.2.11-15.)

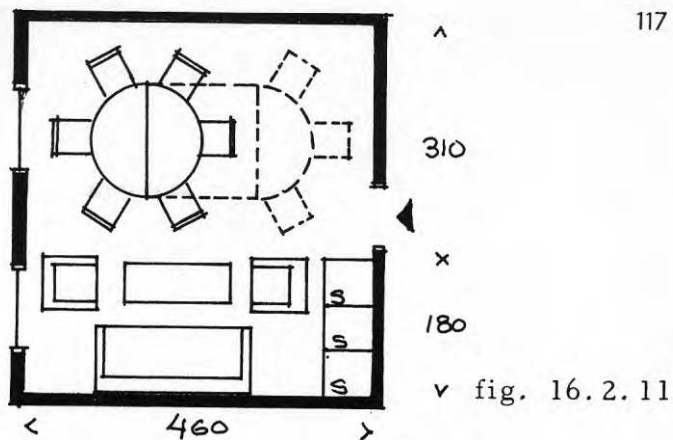
För administration som sköts av anställda tillämpas givetvis gängse utrymmen.

16.3 Större arrangemang

De större arrangemangen är av tre slag:

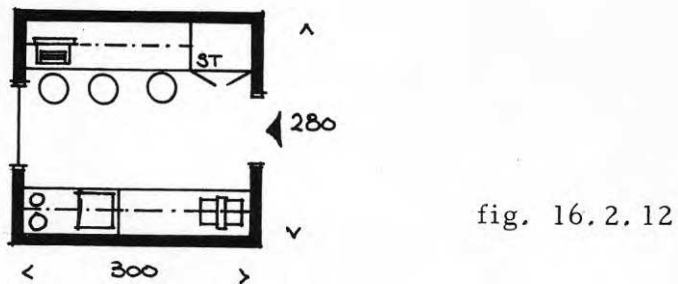
- Fester, underhållning, föreningsmöten, högtider etc
- Konferenser, debatter, årsmöten etc.

I basmaterialet angivs gruppstorleken 50-100 personer med en förskjutning mot större grupper för sport.

Förberedelserum.

Utarbetande av skriftligt material
Duplicering
Tillverkning av arbetsmaterial
Pentry

Som ovan samt förvaring

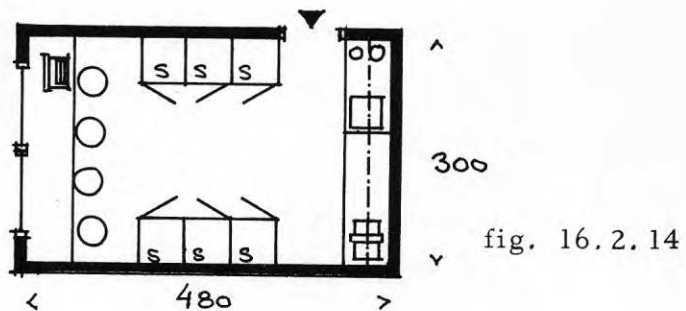
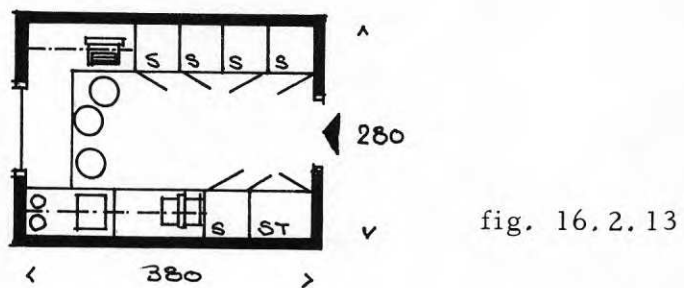

FIG. 16.2.11-14. Exempel på lokaler för administration av verksamhet.

Rullbord för fritidsledare

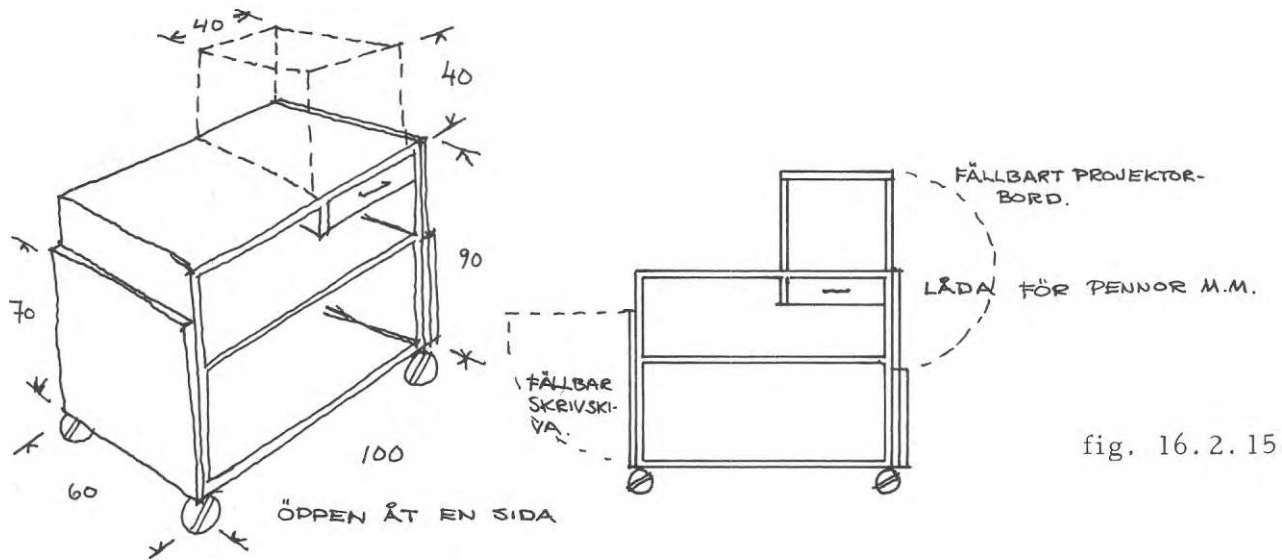

fig. 16.2.15

FIG. 16.2.15. Rullbord för fritidsledare.

16.4 Analys och beskrivning av ingående aktiviteter

16.4.1 Fester etc

- A = Andakt förekommer inom de religiösa föreningarna som inledning och avslutning av ett arrangemang, men kan givetvis även vara hela sammankomsten. Åskådaruppställning.
- D = Föredrag. Deltagarna placerade som åskådare.
- E = Film- eller bildvisning. Åskådaruppställning.
- F,G,H = Underhållning med musik, teater och allsång. Åskådaruppställning. Kravet på goda siktmöjligheter kan innebära behov av scen eller att åskådarna sitter högre.
- N = "Fika" eller förtäring av mat och dryck. Vid mindre grupper i samband med underhållning.
- P = Dans, från lekar till modern dans.
- X = Lekar och skämttävlingar vid bord eller på fri golvyta.

16.4.2 Konferenser etc

- B = Diskussion mellan en "panel" eller allmän.
- D = Föredrag, inledningsanförande etc. Åskådaruppställning med krav på god kontakt mellan de närvarande.
- E = Bildvisning som illustration.
- N = "Fika" i samma lokal vid bord eller stående.

16.5 Diskussion av lokaler

Deltagarna i de sekundära sammankomsterna av typen större arrangemang är i allmänhet upp emot 50-100 personer, vilket är mer än lokalerna för de primära sammankomsterna i allmänhet kan klara. Man måste därför söka sig till någon annan lokal, och eftersom man behöver den relativt sällan, är det ganska givet, att man får dubbelutnyttja den med många andra.

Den traditionella benämningen på lokaler för denna typ av verksamhet är "samlingsal". Som vi inledningsvis framhöll, har vi inte kunnat närmare undersöka aktiviteterna i så här stora grupper. Vi har därför inte heller ifrågasatt samlingsalen som sådan. Vi tycker emellertid att man borde försöka planera två olika typer av samlingsalar, som båda skulle behövas.

1. Samlingsal med fasta stolar för åskådare och så höga gränder att man inte behöver använda podium. Lokalen skall vara utrustad för föreläsning och bild-filmvisning med alla tänkbara hjälpmedel. Storleken minst 100 personer.

2. Samlingssal utan någon fast inredning, ungefär som den under 14.2.5 redovisade teaterlokalen.

Vi vill också framhålla att den lösning skolan nu tillämpar, att använda måltidslokalen till samlingslokal, är otillfredsställande. Kravet på daglig möblering med bord och stolar för flera hundra personer ger mycket stora möbelomflyttningar, om man vill dubbelutnyttja den. Den blir dessutom otrivsamt som måltidslokal. Det vore bättre att exempelvis använda den med mera fast möblering som umgängesyta eller använda den som restaurang.

16.6 Synpunkter på biutrymmen

Vi har inte speciellt undersökt biutrymmenas utrymmesbehov. De synpunkter vi här vill framföra har mera samband med de diskussioner vi fört vid studiebesök och under försökens gång.

16.6.1 Pentry

Som framgår av beskrivningen av verksamheterna utgör "fika" något som ständigt återkommer. "Fikat" består i allmänhet av läsk eller kaffe och något bröd. Kravet på förvarings- och tillredningsmöjligheter är därför i och för sig inte så stora, men tillredandet utgör enligt vår mening en positiv aktivitet, som gör det angeläget att ge den något utrymme. Man kan alltså klara sig med ett enkelt kokskåp i något neutralt utrymme eller kanske t o m i lokalen, exempelvis sammansatt och praktisk verksamhet. Om man gör ett pentry, bör man göra det så att det även går att använda som exempelvis mörkrum.

16.6.2 Kapprum eller "hall"

Kapprummet förefaller i de flesta anläggningar, speciellt de små, att bli något av en första samlingsplats, och en sista. Vi tycker därför att man bör utforma det rymligt med någon enkel sittgrupp.

Kapprummet är något av ett ansikte utåt, och det kan därför gärna ha stora fönster till gatan. Samtidigt skall kapprummet vara förmedlande länk till lokalerna på ett så enkelt och överskådligt sätt som möjligt. Där skall finnas plats för en anslagstavla, ca 200 cm bred.

16.6.3 Förvaring

Ungdomsledare kan i allmänhet aldrig få tillräckligt med förvaringsutrymme. Som minimum skulle vi vilja föreslå, att varje grupp bör ha tillgång till ett vanligt standardskåp med minst 40 cm bredd, gärna inrett med backar och hyllor. Dessutom hör till lokalen ett förråd på 5 m² inrett med hyllor.

Föreningar med friluftsliv på programmet har i allmänhet speciell utrustning för detta ändamål och behöver därför extra förrådsytor ca 10 m².

17 FÖRSLAG TILL VIDAREUTVECKLING AV METODERNA

Som angavs redan i förordet till rapporten är det huvudsakliga syftet med denna separata metoddel att samla de erfarenheter vi gjort i samband med metodutvecklingen inom projektet. Vi var från början medvetna om att metoderna skulle kunna vidareutvecklas, och ett stort behov härav har vi även upplevt vid ett flertal tillfällen under våra försök.

Vi skall därför i detta sista kapitel försöka sammanställa några av de idéer som vi anser bör vara relevanta för denna vidareutveckling.

17.1 Undersökningsområde och undersökningsobjekt

Vad som självklart måste ligga till grund för planerade försök är att det undersökningsområde och framför allt det/de undersökningsobjekt man vill studera, är klart avgränsade och definierade. Genom att inventera de variabler som skall ingå i det forskningsprogram som man ämnar arbeta efter är mycket vunnet redan från starten.

17.2 Undersökningssituation

Till begreppet undersökningssituation har vi i vår rapport dels fört undersökningssituation och dels försökspersoner. Eftersom det finns välutvecklade statistiska metoder för hur man väljer försökspersoner, skall inte detta problemområde tas upp här.

Däremot skall vi något behandla några omständigheter rörande undersökningssituationen, som vi anser väsentliga och som bör arbetas vidare med för att tillförlitliga försök skall kunna genomföras.

- Man måste enligt vår mening sträva efter att genomföra försöken så strikt, att de kan jämföras med laboratorieexperiment. Härigenom skulle man kunna pröva hypoteser, som om möjligt utesluter alternativa tolkningar av resultaten. Denna hypotesprövning blir möjlig, om följande förutsättningar föreligger:

- a) Manipulering; som innebär att den variabel, som i hypotesen antas vara orsaksvariabeln eller den oberoende variabeln, "skapas" i experimentet genom manipulation.
- b) Standardisering; som innebär att experimentet genomförs på ett sådant sätt att man kan upprepa det.
- c) Kontroll; som innebär att man genom urvalsförfarande kan hålla samtliga övriga variabler under kontroll.

Genom att bemöda sig om denna strikta undersökningssituation tror vi även att en meningsfull vidareutveckling av de mätmetoder vi prövat skulle vara möjlig.

- En fast undersökningsrutin måste utvecklas. Var och en som ingår i försöksledningen måste ha ett på förhand fastställt handlingsprogram med klart definierade arbetsuppgifter. Sär-

skilt om försöksledningen består av många personer, så måste arbetsfördelningen under försöket vara väl utarbetad för att en effektiv undersökningsrutin skall kunna uppnås.

- Ett nästa steg som ytterligare borde befrämja vidareutvecklingen av metoderna är att vi får till stånd komparativa studier under mer realistiska förhållanden på fältet. Vi skulle därigenom ges möjlighet att tillämpa metoderna i andra undersökningsmiljöer.
- Vi har tidigare i rapporten frågat oss hur långa försöksserier vi måste göra samt hur många gånger försökspersoner måste deltaga i försök för att vänja sig vid undersökningsmiljön. Något entydigt svar på dessa frågor är naturligtvis omöjligt att ge. Vi vill därför se det som mycket angeläget att långtidsförsök göres i laboratoriet t ex genom att försökspersoner under längre tid bor där.

17.3 Undersökningsmetoder och mätproblem

Genom att kombinera sociologisk metod och teknisk (mekanisk) metod anser vi att vi kommit en bit på väg mot en användbar byggnadsfunktionell mätmetodik. Vi tror emellertid, att båda typerna ytterligare måste anpassas till studier liknande dem som genomförts i detta projekt. Av de sociologiska metoder vi hittills prövat anser vi, att speciellt rollspel och observationsmetoden ytterligare bör kunna utvecklas. Dessutom tycks det som om det skulle finnas ett allt större behov av andra metoder för mätning av försökspersonernas attityder, främst skalteknik, som kompletterar de nu prövade metoderna.

Beträffande den tekniska metoden står det ganska klart, att man inom den kan utveckla mer eller mindre komplicerade mätinstrument. Man kommer sannolikt även inom den närmaste tiden att ha möjlighet att använda betydligt mer avancerad fototeknisk utrustning i stället för den något otympliga intervallkamera vi nu haft tillgång till. Genom att använda rörligare filmkameror bör det vara möjligt att studera individens beteende mera närgånget än vad som skett i våra försök, där ju så gott som all registrering med kamera skett uppiifrån. Oavsett om man införskaffar förbättrad fototeknisk utrustning eller låter tillverka speciella tekniska mätinstrument, är det viktigt, att man först noggrant bestämt vad man ämnar använda utrustningen till.

Av de två metoder som vi prövat och som vi fört till gruppen sociologisk-tekniska metoder tror vi, att speciellt Elopim-metoden bör kunna vidareutvecklas i studier av det slag vi nu genomfört. Vi tror då framför allt, att den kan användas som ett kommunikationsmedium mellan försökspersoner och försöksledning.

När det gäller de mätproblem eller felkällor som vi behandlat i rapporten bör stora ansträngningar läggas ned på att systematiskt komma till rätta med dessa. Speciella studier bör ägnas åt att studera användas instruments reliabilitet respektive validitet.

Till sist frågan: Hur skall vi kunna skapa en byggnadsfunktionell mätmetodik? Svaret på denna fråga anser vi oss inte kunna ge på detta stadium, men det är vår förhoppning, att vi genom de gjorda försöken har givit några impulser till hur en sådan mätmetodik skall kunna utvecklas.

18 FÖRSLAG TILL LOKALER FÖR FRITIDSVERKSAMHET I EN STADSDEL MED 10 000 INVÅNARE

18.1 Allmänna förutsättningar

Under undersökningens gång har en allmän debatt förts om olika sätt att tillgodose behovet av fritidslokaler och hur verksamheten bör bedrivas. Vi har i vårt arbete följt debatten och försökt dra slutsatser av den. För att belysa en del av våra funderingar i sammanhanget och väcka debatt beskriver vi avslutningsvis en teoretisk stadsdel med avseende på fritidslokaler.

Man har kunnat konstatera att åldersfördelningen i ett bostadsområde förändras med dess ålder. Detta yttrar sig så att den yngsta åldersgruppen vid inflyttningen är mycket större än genomsnittet och bildar en vågtopp i befolkningskurvan, som sedan rör sig utefter åldersaxeln. Härigenom kommer kravet på lokaler för olika ändamål att starkt variera, så att det först är stor efterfrågan på daghemsplatser, sedan låg- och mellanstadieklassrum och ungdomslokaler, därefter högstadieklassrum och "tonårslokaler" etc varefter den sjunker igen. Dessutom kan man förutsätta en utveckling av fritidsverksamheten. Åt vilket håll är svårt att säga, men det är inte omöjligt att en lokal för ungdom i dag skall användas för andra eller alla åldersgrupper i morgon. Detta ställer krav på att lokalerna är anpassbara till olika användningssätt. Modellen förutsätter vidare att klimatet för fritidsverksamhet är gott, dvs att kommunen satsar medel på stöd åt föreningslivet och bedriver kompletterande verksamhet i bästa samverkan med invånarna. Dessutom att stadsdelens innevånare är intresserade av och att många på ett eller annat sätt engagerar sig i verksamheten. Ty det är trots alla ändamålsenliga lokaler människorna som gör verksamheten attraktiv.

18.2 Utbudet av fritidsaktiviteter

Övervägande andelen av utbudet av fritidsaktiviteter är organiserat som verksamhet för ålders- eller intressegrupper. Vårt land betraktas ju också såsom ovanligt rikt på föreningar och klubbar. Aktiviteten i grupp fyller väsentliga behov genom att exempelvis ge tillfälle till engagemang och fördjupade mänskliga kontakter. Grupp känslan har ibland växt sig så stark att föreningslivet kritiserats för att tendera till inåtvända kottarbildningar. Emellertid kan man i dag se tecken på en motsatt utveckling mot en större öppenhet och tolerans.

Det har också betonats att den praktiska demokrati, som föreningslivet bygger på, är en nyttig tillämpning på livet i samhället. Vi tror inte att tiden är mogen att avskriva den verksamhet, som föreningslivet i dag bedriver och allt det arbete som frivilliga lägger ned. Men det måste skapas ett attraktivt komplement.

Vill man till varje pris undvika konflikter mellan olika människor måste man dela upp dem i grupper av likasinnade. Är vi så rädda för sådana konflikter, att vi är på väg åt det hållet? Många tycker att tiden är mogen för att skapa umgängesformer i större grupper, så stora att man kan vara anonym i dem, på samma

sätt som när man går på bio, till biblioteket osv. En hel del försök i den vägen har gjorts med varierande och mestadels positivt resultat. Vi tror att vad man behöver är ett offentligt samlat utbud av verksamhet som är attraktivt för alla människor oberoende av ålders- och intressegrupper, och som ger möjligheter för dem som så vill att träffas över gränserna.

I samma riktning verkar andra omständigheter. Ekonomiska hänsyn gör att man vill utnyttja lokaler mer effektivt, genom att planera så att man kan sam- och dubbelutnyttja dem. Härigenom kommer många institutioner, som tidigare legat skilda åt, att få inomhuskontakt, vilket ger ett mer samlat utbud och därmed större attraktionskraft.

Vi har alltför länge förbisett hur illa våra gator och offentliga platser utomhus fungerar. Stadsplanemönstret kommer trots allt från länder med varmare klimat. Två institutioner kommer inte närmare varandra om man minskar avståndet från 100 till 10 m, när man ändå har två kapprum samt påtagandet av ytterkläderna, som skiljer dem åt.

18.3 Antaganden om verksamhetens omfattning

18.3.1 Ungdom

Vi antar att 20 % av stadsdelens 10 000 invånare är ungdomar i åldern 7-19 år. I likhet med flera större städer är 50 % av dessa medlemmar i någon ungdomsförening eller klubb, varav 50 % sysslar med någon form av sport. De är fördelade på följande sätt:

Verksamhetsform	Antal	Antal medlemmar	S:a medlemmar
Teoretisk verksamhet	1	100	100
Teoretisk verksamhet	2	25	50
Praktisk verksamhet	2	20	40
Scoutverksamhet	1	150	150
Sammansatt verksamhet	2	100	200
Scenisk verksamhet	2	15	30
Scenisk verksamhet (musik)	2	5	10
Sport	4	100	400
Sport	4	25	100
Summa med tillägg för 10 % vuxna ledare			1 080
Öppna klubbar, spontan verksamhet	4	100	400

Vi antar här att ett medlemstal på 100 personer motiverar, att föreningen får disponera ett klubbhem, då 5 grupper à 20 personer ger minst en sammankomst per kväll under veckans 5 vardagskvällar.

18.3.2 Vuxna

- Föreningar med eller utan ungdomsverksamhet
- Kursverksamhet och vuxenutbildning
- Sällskapsföreningar

Vuxna är i allmänhet mindre aktiva än ungdomarna och sammankomsterna inte så frekventa. Vi antar därför att de i allmänhet kan nöja sig med lokaler som dubbelutnyttjas med andra. Verksamheten är sport eller har mestadels teoretisk karaktär, varför vi antar ett behov av klubbrum för teoretisk verksamhet, samt behov av samlingsalar.

18.3.3 Alla åldrar

Tar mer eller mindre aktivt och frekvent del i det offentliga utbudet.

18.4 Fritidscentrum

Fritidscentrum är en integrerad del av stadsdelscentrum och består av lokaler från bl a följande institutioner, som samplaneras för sam- och dubbelutnyttjande:

<u>Institution</u>	<u>Lokaler som utnyttjas</u>
Högstadieskola	Lokaler för: praktiska och estetiska ämnen, måltider, gymnastik, grupparbete
Dagcentrum för pensionärer	Lokaler för: praktiska aktiviteter, motion och gymnastik, restaurang och kafé, umgänge, samlingar m m
Biblioteksfilial	Läsrum, utställning, delar av utlåningsavdelningen
Sportanläggning	Bollhall, simhall, styrketräning och motion, bowlinghall samt alla utomhusbanor m m
Kyrka	Samlingssal (kyrksal), församlingslokaler, andaktsrum
Barnstuga	Barnparkering

För att möjliggöra även för dem som har svårt att förflytta sig att utnyttja fritidscentrum, faller det sig naturligt att det i nära anslutning finns bostäder. Vidare innehåller stadsdelscentrum bl a butiker och övriga servicefunktioner.

Genom en ändamålsenlig planering av lokalernas placering i anläggningen och inom institutionerna kan man få stora lokalmässiga resurser för ett mångsidigt utbud av fritidsaktiviteter. Målet tycks oss vara att man slutar att planera institutionsvis, och i stället planerar efter de verksamheter man vill ha.

Verksamheten i fritidscentrum är organiserad dels som programmerad, dels som spontan verksamhet.

18.4.1 Inomhustorg

En förutsättning för en integrerad användning av lokaler är att de ligger inom samma byggnad. För att göra anläggningen överskådlig och skapa god kontakt mellan olika aktiviteter har den centrala kommunikationsytan formats till ett inomhustorg. Detta har inga bestämda gränser, utan de olika aktiviteterna kan vid behov "flyta ut" över torget. Torget är "möblerat" för umgänge i olika former med såväl bekväma möbelgrupper som ytor för lek m m. Här finns också en barnparkering, där barnen kan ha roligt medan föräldrarna deltar i någon aktivitet, eller går och handlar. Vid torget ligger också en reception, som förmedlar information och tjänster inom anläggningen.

18.4.2 Servering av mat

Delvis på torget ligger serveringen, som åstadkommit genom sammanslagning av dagcentrums och skolans måltidslokaler. Tack vare att den utnyttjas hela dagen, medför det inga större kostnader att även servera andra än skolbarn och pensionärer och att hålla öppet en del av lokalen kvällstid för innevånare, som vill äta ute. Lokalen är trivsamt inredd och är uppdelad i mindre avdelningar, som på eftermiddags- och kvällstid kan fungera som "fik", pub, TV-kafé, diskotek, biljard-kafé eller rätt och slätt umgängesyta.

18.4.3 Lokaler för praktiska och estetiska aktiviteter

Alla lokaler för praktiska och estetiska aktiviteter från framför allt dagcentrum och skolan har lagts samman till en stor ateljé, där endast bullrande och på annat sätt störande maskiner m m avskilts. Här kan man arbeta individuellt eller delta i någon kurs samtidigt som pensionärer och skolbarn slöjdar osv tillsammans eller åtskilt.

18.4.4 Lokaler för scenisk aktivitet

För underhållning i olika former, film, teater, konserter, gudstjänster, konferenser, debatter, fester m m finns ett par samlingssalar med olika utrustning. Den ena är försedd med gradänger och främst avsedd för film, föredrag, konferenser osv, medan den andra har plant golv och möjligheter att bygga scen där det passas. Båda har förnämlig ljud- och ljusutrustning. I anslutning till skolans lokaler för musik etc har man en teaterstudio och övningsrum för musik m m.

18.4.5 Lokaler för sport

Med hjälp av skolans gymnastiksalor och idrottens lokaler har man fått en bollhall med internationella mått. I samverkan med dagcentrum har man byggt upp en bad- och motionsavdelning med inomhusbassäng och diverse lokaler för styrketräning m m. Bastu och solaltan. En bowlinghall finns också, och vissa sporter kan utnyttja den fria delen av torget för sina aktiviteter.

18.4.6 Lokaler för teoretisk verksamhet

Några av skolans grupprum har förlagts så att de kan utnyttjas som klubbрум för teoretisk verksamhet. Här kan man delta i studiecirklar med tillgång till biblioteket och skolans samlingar m m. Biblioteket sköter dessutom en viss utställningsverksamhet med aktuella tema, vilken då och då växer ut på torget.

18.4.7 Övrig verksamhet

Vi föreställer oss att företrädare för socialvårdande myndigheter borde kunna arbeta på ett mycket naturligt sätt i en sådan här anläggning, och exempelvis ta emot besökare i någon vrå på torget. Likaså borde kyrkan kunna verka utan att egentligen ha egna lokaler annat än kanske någon expedition och ett mindre rum för individuell andakt och avkoppling. För sin föreningsverksamhet kan man ju disponera lokaler på samma villkor som andra föreningar.

18.5 Kvartersgårdar

Kvartersgård har vi kallat den största anläggningen för ungdomsverksamhet. Den består av lokaler för en öppen ungdomsklubb och ett klubbhem. Kvartersgårdens kvällsverksamhet bedrivs helt genom en förening, som härigenom kan ha ett varierat utbud, både vad gäller graden av engagemang och olika aktiviteter. För att understryka samhörigheten är gårdsföreståndaren i den öppna klubben också föreningsinstruktör för den programmerade verksamheten. På dagtid kan quartersgården fungera som tillflykt för barnen, som leker på den fullständigt utrustade lekplatsen intill, och för låg- och mellanstadiets elever.

Av quartersgårdarna i den här stadsdelen är två samplanerade med låg- och mellanstadieskolor och barnstugor och två endast med barnstugor. Härigenom har man både ökat utbudet och minskat den totala lokalytan.

18.6 Kvartersgård, skola och barnstuga

18.6.1 Aktivitetsrum

Den öppna ungdomsklubbens aktivitetsrum har fått bilda "torg" i denna anläggning. Det kan disponeras för olika aktiviteter men används framför allt av den som behöver "rasta av sig".

18.6.2 Ateljén

Skolans slöjd- och teckningssalar tillsammans med kvartersgårdens verkstad har utvecklats till en ateljé för praktisk och estetisk verksamhet. Den samutnyttjas av skolan, barnstugans fritidshem och förskola, och barnen på lekplatsen på dagtid och av den öppna klubben på kvällstid. Den ligger i öppen kontakt med "torget".

18.6.3 Lokaler för "fika" och umgänge

Skolans måltidslokal har delats i några olika avdelningar. En del används som "kvartersfik" för alla åldrar. Den andra används som ungdomsfik med TV, skivspisning, spel osv. Lokalytan är så tilltagen att man även kan fika under det att skolmåltiden serveras.

I stället för att använda skolmåltidslokalen som samlingsal har man gjort en "informationssal" för ca 100 personer med god utrustning för AV-hjälpmiddel. Denna kan på kvällstid och eftermiddagstid fungera som "kvartersbiograf" etc.

18.6.4 Lokaler för motion och gymnastik m m.

Skolans gymnastiksal har dimensionerats så att den i en av skolorna kan fungera för brottning och judo på kvällstid, och i den andra för bordtennis. Här håller då till föreningar med dessa aktiviteter på programmet. På dagen fungerar gymnastiksalarna, i den mån de inte används av skolan, för spontana rörelsekrävande lekar så att ungdomarnas behov av att rasa ut på ett naturligt sätt kan tillgodoses. Gymnastiksalarna används även av grupper som har motionsgymnastik, jazzbalett, barnbalett etc.

18.6.5 Klubbhemmets lokaler

Klubbhemmen kan vara av olika typer beroende på föreningens verksamhet. I det här fallet är det en scoutkår och en förening med sammansatt verksamhet.

De större rummen kan då användas av barnstugebarnen för rörelselekar. På kvällstid kan den förutom för föreningsverksamheten fungera för exempelvis film eller föredrag etc. De mindre rummen kan användas för skolbarn att läsa läxor i o d.

18.7 Kvartersgård och barnstuga

Vid samplanering av kvartersgård och barnstuga blir utbudet givetvis inte lika rikt som ovan. Vi tycker att den främsta vinsten måste ligga i möjligheterna att använda ungdomslokalerna på dagtid för den typ av verksamhet som fritidshemmen bedriver. Samtidigt tycker vi att andra barn måste få utnyttja lokalerna. Aktiviteterna skiljer sig inte så mycket, varför en sådan planering borde vara genomförbar.

På kvällstid fungerar kvartersgården med öppen klubb och föreningsverksamhet.

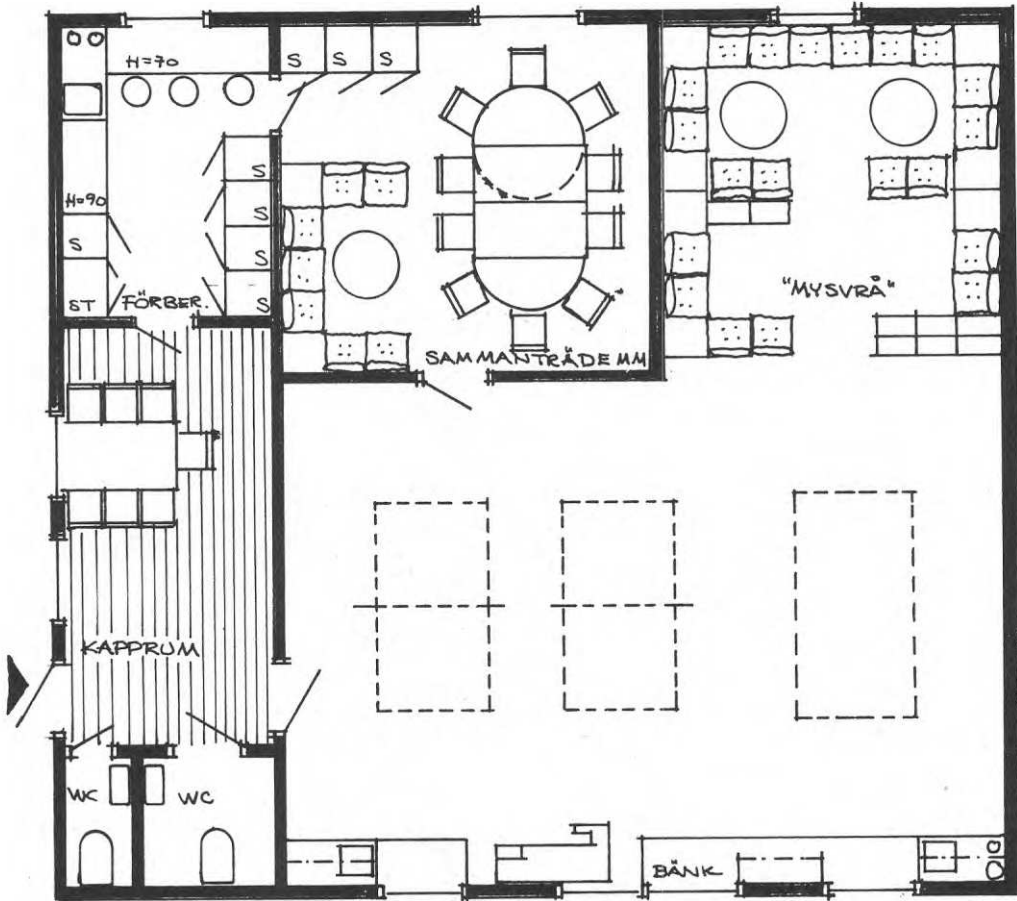

FIG. 18.8.11. Klubbhem för sammansatt verksamhet.

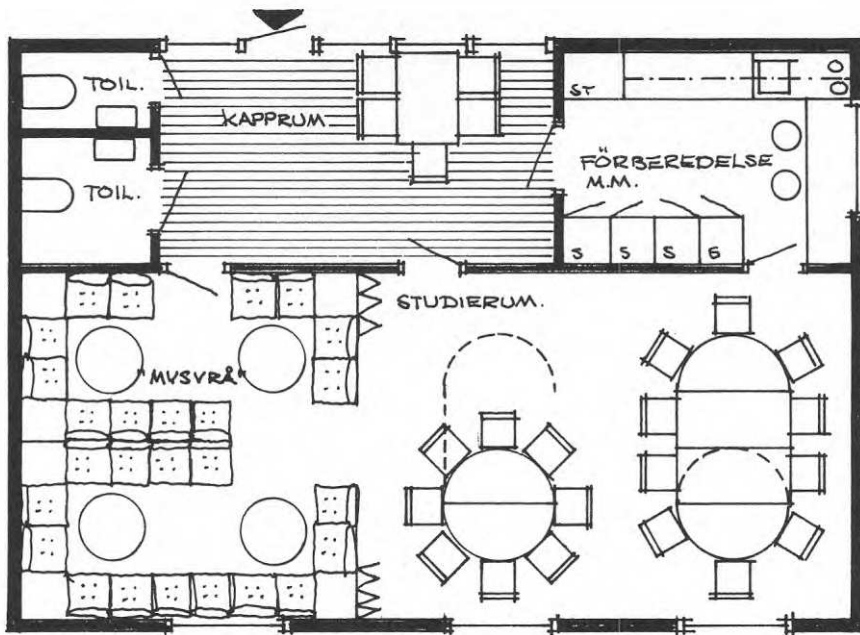

FIG. 18.8.12. Klubbhem för teoretisk verksamhet.

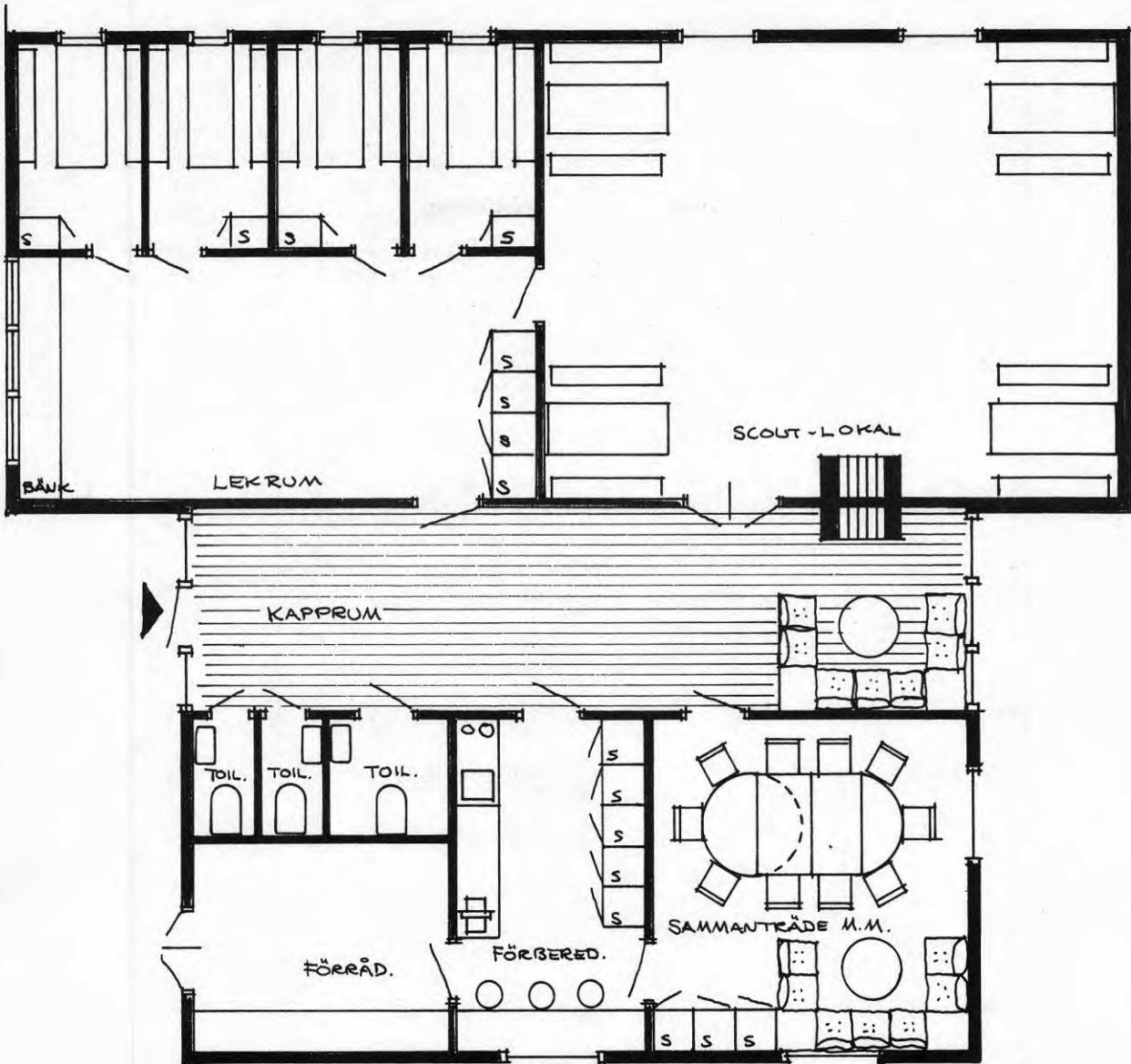

FIG. 18.8.13. Klubbhem för scoutverksamhet.

18.8 Klubbhem

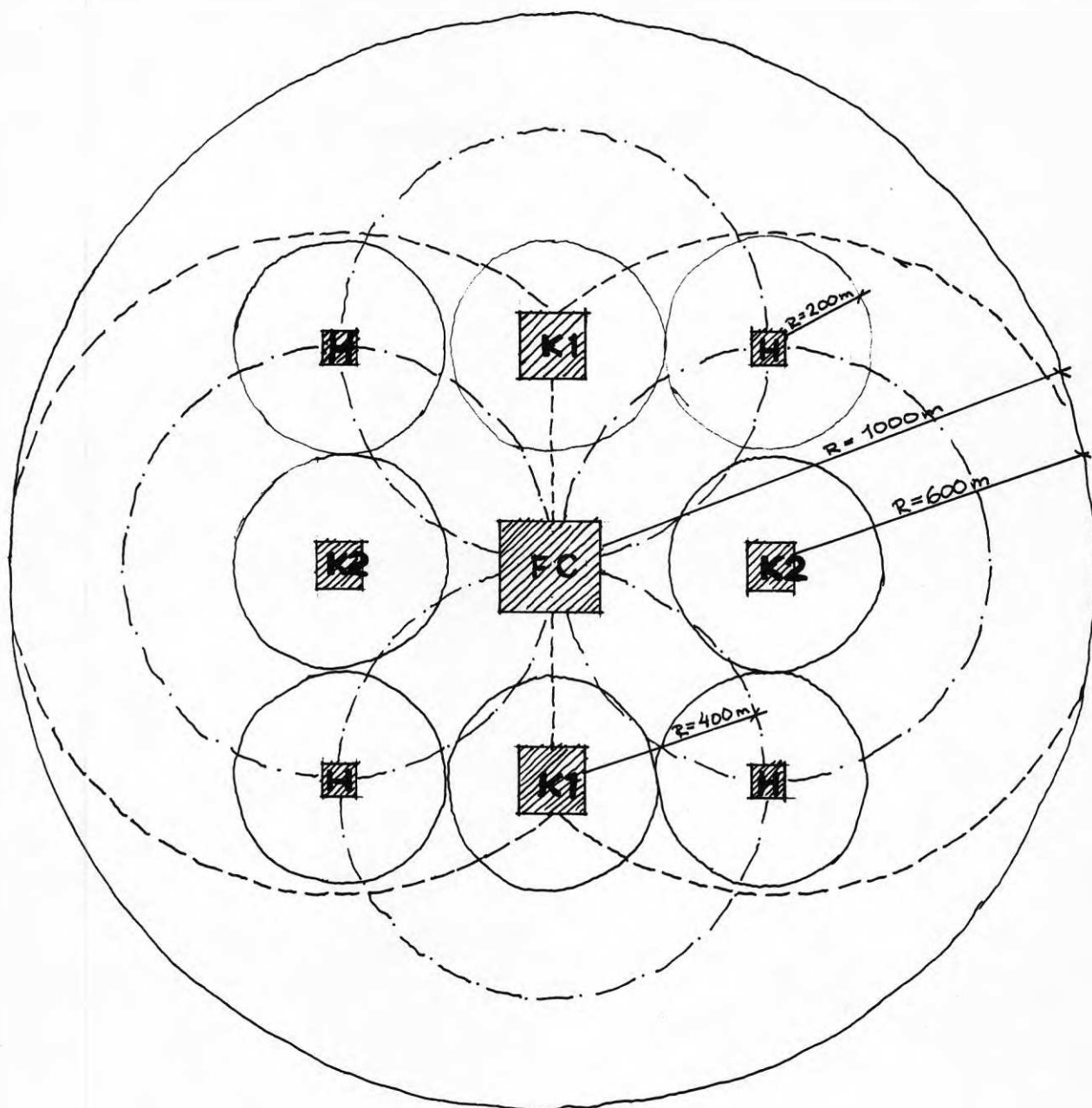
Klubbhemmet skall kunna disponeras av en ungdomsförening på kvällstid. Vi har här räknat med 100 medlemmar som en lämplig storlek. Det bör kunna utnyttjas som inomhuskomplement till lekplatserna på dagtid med någon form av barnpassning. Det kan eventuellt också hyras av enskilda för fester o d. I framtiden kan, om utvecklingen går därhän, klubbhemmen användas som "närlokal" för de närmaste bostadshusens behov. Vissa sådana "närlokaler" planeras redan, och vi tycker att de bör utformas, så att de även går att använda som klubbhem. (Exempel se 18.8.11-13.)

18.9 Klubbrum

Klubbrum har vi kallat de lokaler som dubbelutnyttjas av flera klubbar eller grupper. I den här stadsdelen kommer en del att utgöras av skolans grupprum. Andra kommer att ligga i anslutning till kvartersgårdar och klubbhem. Klubbrummen utformas som lokaler för olika verksamhetsformer och förses med extra förråd för de olika grupperna.

18.10 Sammanställning

<u>Fritidslokaler</u>	<u>Integrerade med</u>
FC = Fritidscentrum	Högstadieskola
	Dagcentrum för pensionärer
	Biblioteksfilial
	Sportanläggning
	Kyrka
	Barnpassning
	Butiker, sociala inrättningar m m
	Bostäder för servicebehövande
K1 = Kvartersgårdar (2 st)	Låg- och mellanstadieskola
	Barnstuga
	Fullständig lekplats
	Kvartersbutik, kiosk o d
K2 = Kvartersgårdar (2 st)	Barnstuga
	Fullständig lekplats
H = Klubbhem (4 st)	Större lekplats

Fritidscentrum: Gångavstånd	1000 m
Låg- och mellanstadieskola: Gångavstånd	600 m
Barnstuga: Gångavstånd	400 m
Lekplats: Gångavstånd	200 m

FIG. 18.10.11. Schematisk plan över lokaler på gångavstånd.

REFERENSER

I rapporten från undersökningens första etapp ingick en lista över inventerad litteratur till och med 1968. Här förtecknas endast den litteratur som direkt citeras eller som vi bedömt haft störst betydelse. För litteratur utöver detta hänvisas till Institutionen för byggnadsfunktionslära, Tekniska högskolan i Lund.

1. Bostadens mått, 1959, Statens nämnd för byggnadsforskning, rapport 55, Stockholm.
2. Nils Antoni, 1969, Projekteringsunderlag för skolbyggnader för grundskolan, Statens institut för byggnadsforskning, rapport 50/1969, Stockholm.
3. Handboken Bygg, Husbyggnadsplanering, huvuddel 7, 1962, Byggmästarens förlag, Stockholm.
4. Ernst Neufert, 1966, Bauentwurfslehre, del V, Berlin.
5. Functionele en economische Aspecten bij de bouw Vrijetijdscentra, 1968, Stichtung Boucentrum, rapport no 2530/1968.
6. Sven Thiberg, 1966, Dimensionsbestämning genom fullskaleförsök i laboratorium, Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH, arbetsrapport 3/1966.
7. Jonas af Klercker, 1967, Dimensionsstudier av scoutlokaler, Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH, arbetsrapport 1/1967.
8. Jonas af Klercker, 1968, Programskrivning för ungdomslokaler etapp I, Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH, arbetsrapport 12/1968.
9. Lil Jogstad-Benton och Jonas af Klercker, 1969, Rapport från studieresa, Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH.
10. Lil Jogstad-Benton och Owe Åhlund, 1969, Metodutveckling för försök i fullskalelaboratorium, Institutionen för byggnadsfunktionslära, arbetshandling 2/1969.
11. Sven Dahlman och Owe Åhlund, 1969, Hygienrum och hygienvanor, Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH, arbetsrapport 4/1969.
12. Ungdomslokalers upptagningsområde, en studie i Örebro 1969, Statens institut för byggnadsforskning, arbetshandling B5/69.
13. Youth Service Buildings, General Mixed Clubs, Ministry of Education, Building Bulletin No. 20, Storbritannien.
14. Youth Club Withywood Bristol, Ministry of Education, Building Bulletin No. 22, Storbritannien.

UNDERSÖKNING AV UNDERLAG FÖR PROGRAMSKRIVNING FÖR UNGDOMSLOKALER

Enkät nr 2

Vid Institutionen för byggnadsfunktionslära vid Tekniska högskolan i Lund pågår en undersökning av underlag för utformning av ungdomslokaler. Medel har anslagits av Statens råd för byggnadsforskning.

När vi står inför uppgiften att söka ge underlag för byggnadsprogram för morgondagens ungdomslokaler, måste vi börja med att undersöka vad som egentligen sker i en ungdomslokal. Vi vet att där i allmänhet försiggår någon form av verksamhet. Det är denna vi skall försöka definiera, i första hand vad gäller gruppstorlek och organisation, deltagarnas ålder, aktivitet, program samt eventuella redskap och "attribut".

Vi vet att lokalerna i dag många gånger fått forma verksamheten. Det är därför av vikt att få reda på verksamheten, sådan målsättning, program och ledarutbildning strävar att forma den.

Vi har under hösten -67 vänt oss till Er Riksorganisation som rekommenderat oss att ta kontakt med Er.

Vi hoppas att Ni skall hjälpa oss genom att fylla i bifogade enkät. Vi vill gärna betona att det är av vikt att program etc. är någorlunda typiskt för den verksamhet som föreningar anslutna till Er Riksorganisation avser bedriva.

Första bladet omfattar uppgifter, som skall göra det möjligt för oss att kunna ta kontakt med Er för komplettering av uppgifterna.

Formulär A avser en sammanfattning av hela verksamheten inom Er förening. Med verksamhetsform menar vi den verksamhet som förekommer i grupp med samma program, där indelningen ofta är beroende av deltagarnas ålder. Förekommer även verksamhet för andra grupper än barn och ungdom (exempelvis pensionärer) anges även detta under verksamhetsform. Sammanträden för administration, programplanering etc. medtages på den nivå de förekommer.

Formulär B avser en beskrivning av verksamhetsformen.

Formulär C avser beskrivning av sammankomsterna, samt dem som deltagar. En sammankomst delas här upp i ett antal moment, aktiviteter eller programpunkter.

Formulär D avser beskrivning av aktiviteter och programpunkter i några avseenden. Detta skall göra det möjligt för oss att jämföra aktiviteter med samma benämning för urskiljning av olika huvudtyper.

Angående förfrågningar om undersökningen träffas undersökningsledningen mellan 10-12 på telefon 046/124600 ankn. 1828 eller 1829. (Arkitekt SAR Jonas af Klercker, teknolog Lil Jogstad.)

Vi hoppas att Ni hjälper oss med de uppgifter vi önskar och tackar på förhand för Ert tillmötesgående och ber Er insända enkäten snarast (15 maj).

Lund den 23 april 1968

Carin Boalt
Professor vid Institutionen för
byggnadsfunktionslära vid Tekniska
högskolan i Lund

Jonas af Klercker
Arkitekt SAR
Projektledare

Obs! Ev. ytterligare blanketter kan rekvireras från institutionen.

Tekniska högskolan i Lund
Sektionen för arkitektur
Institutionen för byggnads-
funktionslära

KONFIDENTIELLT

III

Ip nr _____

Undersökning av underlag
för programskrivning för
ungdomslokaler

ENKÄTFORMULÄR 2

Lokalorganisation:
Tillhörande (riksförbund el. likn):
Postadress:
Uppgiftslämnarens namn:
Uppgiftslämnarens adress och tel.nr:
Uppgiftslämnarens befattning:

När Ni så småningom gått igenom alla formulär, så ber vi Er åter titta på denna sida och för kontrollens skull fylla i nedanstående:

I formulär A har jag räknat upp (antal) verksamhetsformer och alltså fyllt i exemplar av FORMULÄR B (skall vara lika många)

På sid B har jag räknat upp sammankomster sammanlagt och alltså fyllt i ex. av det gröna FORMULÄR C (skall vara lika många)

I C-formulären har jag sammanlagt räknat upp programpunkter och alltså fyllt i exemplar av det rosa FORMULÄR D (skall vara lika många)

Vi tackar Er än en gång för en värdefull hjälp i vårt forskningsarbete!

Kodkolumn
(ifylles
av Lunds
tekniska
högskola)

V E R K S A M H E T

Först skall vi ställa några allmänna frågor om den verksamhet som förekommer hos Er.

månd-fred.
 verk-
samhet

Under vilka tider och för vilka åldersgrupper använder Ni lokaler regelbundet under veckodagar (måndag - fredag)?

Här avser vi uppdelning av verksamheten i exempelvis juniorer och seniorer /fm= förmiddag em=eftermiddag (t.o.m. 1800) kv=kvällstid (efter kl 1800)/

tid

ålder

kön

Verksamhetsform	Tid (fm/em/kv)	Ålder (ange intervall)	Kön p. o/el. fl.)
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			

Används lokalerna väsentligt annorlunda under lördagar och söndagar?

Ja Nej

Om ja: Beskriv kortfattat hur lokalerna då används!

Ange lördag/söndag, tid och åldersgrupp:

lördag
 tid ål-
der
söndag
 tid ål-
der

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Fyll i ett FORMULÄR B för varje verksamhetsform Ni angett ovan.

Kodkolumn
(ifylles
av Lunds
tekniska
högskola)

VERKSAMHETSFORM

B V

Detta formulär gäller verksamhetsform nr, som jag på sid A kallat för

Använder Ni i denna verksamhetsform speciella handböcker? Vi ber Er att i så fall räkna upp dem här:

litte-
ratur

Författare	Titel	Förlag och år

litt.
egen

Har Ni några stenciler, broschyrer eller dylikt, som belyser just Er verksamhet?

Ja Nej

Om ja: Skulle Ni så fall vilja skicka oss ett exemplar samtidigt som Ni åter-sänder detta formulär. Varmt tack på förhand!

Nu ber vi Er tänka efter vilka olika slags sammankomster, som regelbundet äger rum hos Er (t.ex. filmafton, pyssel, avd-möte, vu-möte, patrullmöte, diskussion, fikaträff, sammanträde, dans, tävling, match, träningspass, gårdsråd etc.) - Skriv sedan upp dem i kolumnen "sammankomst" nedan. - Håller Ni till i annan eller fler än den egna lokalen så skriv dennas (dessas) namn i kolumnen "lokalytans stolek". Är Ni utomhus, så skriv "ute".

samman-
komst
typ

Sammankomst	Antal gånger (skriv per vecka, mån. el. år)	Lokalytans ung. storlek i m ²
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		

antal
ggr/mån

lokal-
yta

Tack, Ni har nu fyllt i del B!

Räkna nu hur många "sammankomster" Ni skrivit upp i tabellen ovan och ta fram lika många exemplar av det gröna FORMULÄR C.

Fyll i detta med ett ex. för varje slags sammankomst.

Kodkolumn
(ifylles
av Lunds
tekniska
högskola)

S A M M A N K O M S T E R

Detta formulär gäller sammankomst nr, som jag på sid B kallat för

deltagare

Beskrivning av deltagarna i sammankomsten:

Ev. benämning på gruppen eller enheten (t.ex. Torsdagsklubben, Snapphanarna)

.....

- antal
- pojkar
- flickor
- ålder

Antal deltagare i genomsnitt:

(varav pojkar: flickor)

Deltagarnas ålder (intervall):

- yngst
- äldst

Organisation av gruppen eller enheten: kryssa för det närmast riktiga:

Om organisationen av gruppen föranleder att flera programpunkter förekommer samtidigt anges detta med en klammer om programpunkterna i formulär C 2.

- organi-
sation
- benäm-
ning

- gruppen fungerar som en sammanhållen enhet
- gruppen uppdelas alltid, i smågrupper om ungefär delt.
- gruppen uppdelas ibland, i smågrupper om ungefär delt.
- (ev. särskild benämning på smågrupperna)

- ledning

Ledarna

- fackutbildad personal
- icke fackutbildad personal, frivilliga vuxna
- icke fackutbildad personal, frivilliga tonåringar
- gruppen fungerar under jämnårig ledare (medlem i gruppen)
- gruppen fungerar under eget ansvar - hela gruppen ansvarig
- annat:

- tid

Sammankomstens längd: min.

- tid-
punkt

Ange lämplig tidpunkt för sammankomsten:

- förmiddag
- eftermiddag (t.o.m. kl. 1800)
- kvällstid (efter kl. 1800)

Kodkolumn
(ifylles
av Lunds
tekniska
högskola)

Vänta med att läsa denna tabell och gå till mitten av sidan!

a. ceremoni, andakt, uppställning	o. spec. arbetsmoment
b. förhandlingar, diskussion	
c. studium, läsning	p. dans, folkdans
d. föreläsning, instruktion (åskådare)	q. balett
e. visning av bilder, film m.m. (åskådare)	r. gymnastik
f. "spisning", lyssna till musik etc.
(åhörare)	s. sportgren
g. visning från scen, teater (utövning)	t. tvagning, dusch, bastu
h. musik och sång (utövning)	u. bordtennis
i. förevisning av utfört arb., provtagning	v. bollspel
j. pyssel, händighet, teckning	x. lek
k. hobby, slöjd, modellarbete	y. träning, övning
l. hobbyarbete med våta material, foto	z. tävling, tillämpn.
m. motorer, apparater (pyssel med)	å. annan programpunkt
n. förtäring, "fika"	

(z och y kan ev. kombineras med annan aktivitet)

program-
punkt-
typ

Tänk nu först igenom vilken eller vilka programpunkter (aktiviteter), som kan ingå i sammankomsten Ni namngivit på förra sidan (C 1). Skriv sedan upp den i vänstra kolumnen nedan. - Försök därpå "översätta" dem till bokstäver ur vår tabell ovan.

Programpunkt - Er benämning	Vår motsvarande bokstav (ung.)
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	

Tack, tack! Ni har nu fyllt i del C!

Räkna nu antalet programpunkter Ni skrivit ovan och ta lika många ex. av FORMULÄR D - det rosa. Fyll i ett ex. för varje programpunkt!

Kodkolumn
(ifylles
av Lunds
tekniska
högskola)

PROGRAMPUNKTER (AKTIVITETER)

Detta formulär gäller programpunkt (aktivitet) nr....., som jag under samman-
komst på sid B kallat för

Varje programpunkt eller aktivitet består ju av olika slags kroppsörelser,
gruppering av deltagarna i lokalen osv. Försök att beskriva programpunkten
genom att sätta kryss i rutorna nedan. Markera under varje rubrik det som är
den bästa beskrivningen. Alltså bara ett kryss i en ruta i varje grupp.

kropps-
rörelse

a) huvudsaklig grad av kroppsörelse

☐ sittande	☐ dansande
☐ stående	☐ springande och sittande
☐ stående på knä	☐ springande och stående
☐ gående	☐ spec. rörelse
☐ springande	☐ övrigt

indeln.
delt.

b) indelning av deltagarna under programpunkten

☐ "fast" indelning	☐ i mer än fyra grupper
☐ ingen spec. indelning	☐ i fyra grupper
☐ varierande indelning	☐ i tre grupper
☐ individuellt	☐ i två grupper
☐ två och två	☐ övrigt

spridn.
i lokal

c) gruppering eller spridning i lokalen

☐ spridda över hela lokalen	☐ omkring någon, framför några eller något
☐ i lokalens hörn	☐ på led eller kolonn
☐ grupperad i del av lokalen	☐ på flera led el. kolonner
☐ gruppvis i hela lokalen	☐ i ring eller cirkel
☐ längs en vägg i lokalen	☐ övrigt
☐ gruppvis i mindre rum (grupprum)	

möbler
etc.

d) möbler och anordningar

☐ bord och stolar	☐ krittavla e.d.
☐ stolar eller bänkar	☐ symbol (ljus, fana, krucifix)
☐ arbetsbänk el. likn.	☐ fasta gymnastikredskap
☐ speciellt bord	☐ öppen spis
☐ scen eller podium	☐ tillgång till vatten
	☐ övrigt

redskap
etc.

e) redskap och material

☐ AVE-hjälpmedel såväl apparater som band, film, skivor etc.	☐ lösa gymnastikredskap	☐ skriv- o. ritmtr
☐ musikinstrument	☐ bordtennisutrustning	☐ bok, böcker, stenc. m
☐ handverktyg	☐ sällskapsspel	☐ arbetsmaterial
☐ maskinverktyg	☐ stafetter av ngt slag	☐ rep, tågvirke
	☐ boll, bollar	☐ övrigt
		☐

R45:1971

**Denna rapport avser anslag nr Bb 371 till Institutionen för byggnads-
funktionslära, Lunds Tekniska Högskola**

Distribution: Svensk Byggtjänst, Box 1403, 111 84 Stockholm

Grupp: samhällsplanering

Pris: 20 kronor